

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ВИКЛАДАЧІВ,
СПІВРОБІТНИКІВ, АСПРАНТІВ І СТУДЕНТІВ
ФАКУЛЬТЕТУ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ,
ПРИСВЯЧЕНОЇ ДНЮ НАУКИ В УКРАЇНІ

(Суми, 18-22 квітня 2011 року)

ЧАСТИНА 2

Суми
Сумський державний університет
2011

УДК [330.34+330.336] (063)

Збірник вміщує тези доповідей науково-технічної конференції за результатами науково-дослідних робіт викладачів, співробітників, аспірантів та студентів Сумського державного університету.

Конференція зареєстрована в УкрІНТЕІ, посвідчення № 659 від 1 грудня 2010 року.

Суспільні науки. Економіка. Екологія.

© Сумський державний університет, 2011

НЕОБХІДНІСТЬ РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ

асп. Могиленець Т.В., студентка Скобенко М.В.

У ХХІ ст. людина є провідним ресурсом, який використовується з метою створення товарів і послуг. Лише ефективне використання людського ресурсу дасть змогу створити нові види продукції, що, у свою чергу, сприятиме інноваційному розвитку виробництва. Світовий досвід доводить, що ті підприємства та установи, які успішно використовують інтелектуальний потенціал персоналу, швидко підвищують конкурентоспроможність і займають провідне місце на ринку та в житті суспільства.

Проголошення курсу на впровадження інноваційної моделі розвитку економіки України, закріплення права на різноманітність форм і видів власності вимагає системи управління знаннями і, відповідно, розробки та реалізації стратегії захисту інтелектуальної власності. Інтелектуальна праця втілюється у запасі і потоці знань, творчих (креативних) здатностей, досвіду рішення інноваційних проблем, культурі й мотиваціях розумової праці, які підвищують доходи людини, фірми і суспільства. Носієм індивідуальної інтелектуальної праці є фахівець, інноватор. Вона втілюється в об'єктах інтелектуальної власності і авторських прав, створює інтелектуальний потенціал фірми, який включає специфічні нематеріальні активи фірми, які використовують для забезпечення і підтримки конкурентних переваг.

Кризові явища, які виникли в економіці України на сучасному етапі, обумовлені насамперед кризою праці: зниженням професіоналізму кадрів на керівних посадах, не відповідністю підготовки кадрів існуючим потребам виробництва, відчуженням працівників від об'єкта праці та управління, зниженням соціальної активності та трудової дисципліни, формалізмом та корумпованістю чиновників, застарілими технологіями і формами організації праці.

Важливим є вдосконалення умов формування інтелектуального потенціалу як чинника людського розвитку та механізмів ефективного перетворення інтелектуального потенціалу суспільства на інтелектуальний капітал, тобто активне використання науково-освітнього та інноваційного потенціалу суспільства.

Сучасний світ вимагає від людини високої мобільності та конкурентоспроможності. Постійне самовдосконалення та самонавчання, яке досягається насамперед формуванням та розвитком інтелектуальних можливостей людини, є одним із головних чинників її конкурентоспроможності. Висококваліфікований працівник завжди буде

затребуваний на ринку праці, він має більше шансів отримати високооплачувану заробітну плату, а, отже, і більше можливостей покращення власного добробуту та задоволення потреб. Ефективне використання людського ресурсу призводить до інноваційного розвитку виробництва, що підвищує конкурентоспроможні переваги підприємств.

В Україні за даними офіційної статистики в сфері НДДКР станом на 2008 р. було зайнято майже 150 тис. осіб, з яких приблизно 95 тис. спеціалістів з вищою освітою та науковими ступенями.

Всупереч світовим тенденціям чисельність науково-дослідницького персоналу в Україні з року в рік скорочується, причому мова йде не лише про кризові 90-ті, а про 2000-ні роки. Для ілюстрації масштабності кризового стану кадрового забезпечення науки в сучасній Україні достатньо навести таку статистику. За період з 1990 по 2008 р. чисельність працівників, зайнятих виконанням наукових та науково-технічних робіт, зменшилась із 494,2 до 149,7 тис. осіб, тобто практично на 70%, у тому числі кількість спеціалістів, які виконують наукові та науково-технічні роботи, за цей же період скоротилась із 313,1 до 94,1 тис. осіб.

За загальної тенденції скорочення чисельності виконавців наукових досліджень і розробок (дослідників, техніків і допоміжного персоналу) спостерігається поступове зростання питомої ваги фахівців з науковими ступенями. Так, у 2008 р. їх частка становила 17,7%, або 21,6 тис. осіб (4454 докторів наук, та 17127 кандидатів наук).

Сьогодні спостерігаються наступні тенденції змін у структурі ринку праці. Першою тенденцією є зменшення чисельності економічно-активного населення, другою – зростання попиту на інженерно-технічні спеціальності, третьою – необхідність здійснення менеджменту інформації та знань.

Для української економіки особливо важливим є те, що сучасний ринок праці формується під впливом широкого попиту на робочу силу саме новаторського (інноваційного) типу, яка здатна до активної діяльності. А щоб зберегти наявний інтелектуальний потенціал і наростити його кількісно і якісно, потрібна продумана державна політика в галузі освіти, науки, культури, економіки, яка б врахувала світові тенденції розвитку та мала на меті послідовну, цілеспрямовану інтеграцію України у світову цивілізацію.

З метою вирішення проблем, пов'язаних з удосконаленням умов формування та використання інтелектуального потенціалу, необхідно: мотивувати молодих спеціалістів працювати в нашій країні, що дозволить вирішити одну з головних проблем зменшення якості інтелектуального потенціалу в Україні; збільшувати рівень заробітної плати реформуванням системи заробітної плати та заохочуванням до інноваційної діяльності; стимулювати використання ресурсозберігаючих технологій, сприяти охороні здоров'я, відпочинку населення та охороні навколишнього середовища.

НАПРЯМИ ВИРШЕННЯ ПРОБЛЕМИ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ

асистент Коблянська І.І., студент Петренко В.В.

Сьогодні найбільш гострою серед соціально-економічних проблем не лише в Україні, а й в усьому світі є проблема безробіття. За даними ООН, в світі кожен третій працездатний не має роботи взагалі або має випадковий чи сезонний заробіток. Тому безробіття є центральною соціальною проблемою сучасного суспільства. Безробіття не може бути доцільним ні в економічному, ні в соціальному плані, оскільки його зростання створює цілий комплекс проблем: скорочується купівельна спроможність населення, бюджет втрачає платників податків, підприємство – персонал. Зростає соціальне напруження.

Безробіття у нашій країні набуло масового характеру і складає реальну загрозу для державного та суспільного добробуту. Зважаючи на фінансово-економічну кризу та низькі показники економічного зростання, проблема безробіття не має реальних передумов для швидкого вирішення.

Створення в Україні цивілізованого ринку праці, який би дозволяв громадянину оперативно знайти необхідну роботу з умовами праці, що відповідають вимогам безпеки й гігієни, з гідною заробітною платою, а роботодавцю - працівників необхідної кваліфікації, можливе тільки за наявності ефективної системи працевлаштування. Створення такої системи має базуватись, перш за все, на науковому осмисленні правових відносин, що виникають у цій сфері, правового статусу суб'єктів, їхніх прав та обов'язків.

Система заходів щодо регулювання безробіття в Україні включає:

- розвиток розгалуженої системи державної служби зайнятості, професійної орієнтації, підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації кадрів;
- надання підприємцям субсидій, премій та податкових пільг для найму додаткової робочої сили або переведення частини працівників на скорочений робочий день;
- державну підтримку нетрадиційних сфер зайнятості;
- стимулювання підприємців до навчання та перекваліфікації працівників;
- залучення приватного (як вітчизняного, так й іноземного) капіталу в райони зі стійким рівнем безробіття;
- регулювання процесів працевлаштування за кордоном, приєднання України до міжнародного ринку праці;

- збільшення кількості стажистів у системі професійної освіти;
- заходи щодо квотування робочих місць для представників соціально незахищених груп на ринку праці;
- надання безвідсоткових кредитів безробітним, які започатковують власний бізнес;
- організацію регіональними або місцевими органами влади у кооперації з окремими підприємствами або закладами соціальних (громадських) робіт тощо. З впевненістю можна зробити висновок, що найнадійнішим заходом захисту безробітних є надання їм робочих місць. Виходячи з цих позицій, можна визначити основні напрями боротьби з безробіттям, які вже впроваджуються та можуть бути впроваджені в Україні в майбутньому.

Враховуючи реалії нашої економіки, одним з основних напрямів боротьби з безробіттям мають стати заходи щодо підвищення продуктивності праці. Це, по-перше, знизить собівартість, а відповідно і ціни товарів та послуг, зробивши їх доступними більшості громадян і конкурентоспроможними на зовнішньому ринку; по-друге, дасть можливість підвищити заробітну плату, пенсії, стипендії, збільшити інші трансферти. Підвищена таким чином купівельна спроможність вимагає збільшення товарів і послуг, а це сприятиме підвищенню виробництва, що, в свою чергу, потребує залучення додаткової робочої сили і збільшення зайнятості.

Одним із дієвих заходів щодо боротьби з безробіттям є активна регіональна політика, передусім державні асигнування на розвиток відсталих регіонів. Серед опосередкованих важелів впливу мають місце надання податкових пільг і дотацій підприємствам та компаніям за створення робочих місць, компенсації витрат, пов'язаних з пошуком роботи та працевлаштуванням, прямі виплати підприємцям за кожного працевлаштованого, тобто широке впровадження економічно-заохочувальних заходів.

Отже, напрями боротьби з безробіттям мають забезпечуватися підвищенням конкурентоспроможності робочої сили за рахунок підвищення її якості, а саме: зростання рівня загальної освіти, підвищення кваліфікації, розширення діапазону оволодіння працівниками професій і спеціальностей, розвитку таких необхідних складових відтворення якісної робочої сили, як медицина, культура, спорт.

Найбільш дієвими в умовах господарювання, що склались в Україні, залишаються економічно-заохочувальні заходи зі стимулювання попиту на робочу силу.

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ ЯК СПОСІБ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БІЗНЕСУ

доцент Шкарупа О.В., студент Карпенко О.Г.

В інформаційну еру інноваційна діяльність є невід'ємною складовою основної діяльності підприємства. Дослідження впливу інновацій на рівень конкурентоспроможності вітчизняних підприємств в сучасних умовах набувають все більшої актуальності. І в першу чергу, це пов'язано з тим, що однією з основних цілей підприємства, що функціонує в умовах ринкової економіки, є не тільки забезпечення конкурентоспроможності його товарів, але й удосконалення процесів їх створення і виробництва. Така ціль досягається лише тими організаціями, які відзначаються високою інтенсивністю інноваційної діяльності, адже постійно оновлюючи бізнес — процеси, можна оперативніше та з мінімальними витратами реагувати на зміни зовнішнього середовища. Звідси випливає, що інноваційна діяльність підприємства та його конкурентоспроможність є взаємообумовленими.

Сучасні умови діяльності економічних суб'єктів в Україні характеризуються невизначеністю, тобто внутрішньою нестійкістю та достатньо обмеженою передбачуваністю поведінки інших суб'єктів економічних відносин. За таких обставин серед основних факторів конкурентоспроможності підприємства провідне місце займають: конкурентоспроможність продукції та його інноваційна діяльність. Крім того, в мінливому ринковому середовищі необхідно безперервно вдосконалювати власну продукцію й усі інші процеси на підприємстві, а також вміти адаптуватися, саме тому постійне впровадження інновацій на сучасному етапі розвитку економіки є основним засобом збереження конкурентоспроможності і невід'ємною частиною підприємницької діяльності.

Результати інноваційної діяльності відображаються не тільки в застосуванні новітніх технологій виготовлення певного продукту або продукції, але і в підходах до їх реалізації (тобто, нестандартні підходи до збуту продукції, наприклад, теж можуть вважатися інновацією).

Типи інновацій, які сприяють зміцненню конкурентоспроможності:

- Нові ринки або продукти;
- Нове обладнання;
- Нові джерела праці і сировини;
- Нові методи організації або управління;
- Нові методи управління запасами;
- Нові методи транспортування;
- Нові методи зв'язку (Інтернет);
- Нові методи реклами і маркетингу;

- Нові фінансові інструменти;
- Нові способи лобіювання політиків чи нові правові стратегії.

Слід зазначити, що з точки зору бізнесу - конкурентоздатність є мірою, з якою фірма може, в умовах вільної торгівлі і чесного ринку, виробляти товари або послуги, які витримують випробування міжнародних ринків, одночасно підтримуючи і збільшуючи реальний прибуток власників.

З цього визначення можна зробити цілком логічні висновки:

1. Якщо продукція витримує випробування міжнародного ринку - вона є конкурентоздатною.

2. Для досягнення фірмою конкурентних переваг - їй необхідно застосовувати методи зменшення витрат (при збереженні якості) на виготовлення одиниці продукції, що створить додатковий попит (за «безсмертного» закону попиту і пропозиції).

3. Мета конкурентоспроможної фірми - створення відповідних умов для захоплення старих ринків або створення нових (виробляти кращу продукцію конкурентів, продавати там, де є попит - йти за ринками).

Аналіз стану розвитку інноваційної діяльності в Україні дає змогу відзначити, що останніми роками понад 80 % промислових підприємств не займаються інноваційною діяльністю. Питома вага підприємств, що займалися інноваційною діяльністю зменшилась з 18% у 2000 р. до 13,2% у 2010 р. Із них витрачали кошти: на дослідження і розробки – 3,4% (2000 р. – 4,6, 2008 р. – 3,2%), на придбання нових технологій – 1,0% (2008 р – 1,1%).

Із загального обсягу витрат на інноваційну діяльність на дослідження і розробки у 2009 р. витрачено всього 9,1% (2000 р. - 15,1%, 2008 р. -10,6%), на придбання зовнішніх знань (нових технологій, у т.ч. виключних майнових прав власності на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, товарні знаки, які придбано у зв'язку з проведенням підприємством інновацій, інжинірингових, консалтингових послуг) - 3,0% (у 2008 р. - 4,2%).

Недостатня активність в Україні конкурентних переваг, які базуються на використанні високотехнологічних розробок, призводить до значної ризиковості капітальних вкладень у цю сферу, що гальмує відповідне спрямування грошових потоків. Кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації зменшилась з 14,8 % у 2000 р. до 11,5% у 2009 р., з них впроваджували нові технологічні процеси - 5,0% (у 2000 р. – 4,1%), освоювали виробництво нових видів продукції – 5,5% (13,7), із них нових видів техніки – 1,7% (2,0%).

Загальний обсяг фінансування наукових досліджень і розробок у 2009 р. становив 0,86% у сукупному ВВП (1990 р. - 3,1%, 2000 р. – 1,2%, 2006 р. – 0,96%). Частка коштів державного бюджету, що направляється на науку, у сукупному ВВП у 2009 р. склала 0,39% (2003-2007 рр. – 0,4 - 0,42%).

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ РОЛІ ОБОРОТНИХ КОШТІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

доцент Сабадаш В.В., студент Шевченко Г.Ю.

Ринкові принципи господарювання змінили умови функціонування підприємств. Запорукою їх поступального економічного розвитку є фінансова стійкість, як умови ефективного управління підприємством, забезпечення безперерйного й стабільного процесу виробництва продукції. Значна частина цих фінансових ресурсів спрямовується на формування оборотних коштів. Від того, наскільки обґрунтованим є їх розмір і структура із урахуванням особливостей функціонування підприємства, залежить ефективність діяльності самого підприємства.

Перехід на ринкові засади господарювання пов'язаний з істотними трансформаціями у сфері управління оборотними коштами: окрім оборотних коштів, об'єктом управління стають оборотні фонди та їхня високоліквідна частина — гроші і короткострокові фінансові вкладення.

У сучасних умовах конкурентного ринку ефективне управління основними економічними процесами – формуванням та використанням оборотних засобів в оперативній діяльності, – вирішує низку питань, пов'язаних із стратегічним розвитком підприємства і забезпечує кінцеві результати господарської діяльності. Більшість вітчизняних підприємств не витримують жорсткої конкуренції, не досягають високого рівня доходності через нестачу саме обігових коштів [5].

Проблема оцінки рівня забезпеченості підприємств оборотними засобами, джерел їх фінансування, визначення ефективності використання та їх якісного нормування методично досить складна й актуальна з огляду на прийняття стратегічних рішень. Ритмічність, злагодженість і ефективність роботи підприємства багато в чому залежать від його забезпеченості оборотними засобами. Так, нестача коштів, які авансуються на придбання матеріальних запасів, може призвести до скорочення обсягів виробництва, невиконання виробничої програми [3].

Дослідження економічної сутності і природи оборотних коштів, ролі в господарському механізмі є кінцевим етапом у вирішенні проблеми активізації їх впливу на ефективність виробництва. Недооцінка важливості розробки теоретичних питань веде до того, що пошук шляхів удосконалювання, форм і методів впливу оборотних коштів на ефективність виробництва здійснюється емпірично, шляхом проб і помилок, тому і сьогодні існує необхідність у з'ясуванні сутності оборотних коштів .

У процесі управління коштами на підприємстві мають плануватися заходи щодо мінімізації рівня втрати при їх зберіганні та протиінфляційний захист.

На іноземних підприємствах досить поширеною практикою є узгодження умов поточного зберігання залишку коштів з виплатою депозитного відсотка, наприклад шляхом відкриття контокорентного рахунку у банку, що здійснює обслуговування поточного рахунку [1].

Але для усіх етапів функціонування підприємства має діяти єдине правило: формуванню оборотних засобів має надаватися пріоритет з метою задоволення потреби в окремих видах та оптимізації їх складу, структури і джерел фінансування для забезпечення умов ефективної діяльності підприємства.

Ефективне управління обіговим капіталом в різних його формах забезпечує як фінансову, так і технологічну рівновагу підприємства у процесі його стратегічного розвитку. Характер використання оборотних засобів у матеріальній і грошовій формах мають істотні відмінності. Тому залежно від форми їх функціонування визначається система пріоритетних показників, які найбільш об'єктивно характеризують ефективність використання обігових засобів [2].

Вивільнена частина оборотних засобів в операційному процесі внаслідок підвищення ефективності їх використання може використовуватись підприємством як додатковий інвестиційний ресурс, що формується із внутрішніх джерел.

Удосконалення процесу формування власних оборотних коштів можливе за рахунок впровадження систем якісного планування та нормування оборотних засобів. Важливим моментом у нормуванні є об'єктивний розрахунок індивідуальних нормативів. Основними вимогами до методики нормування повинні бути: об'єктивне визначення нормативів, доступність у використанні, мінімальна трудомісткість розрахунків нормативів [4].

Література

1. Благун І. Проблеми неплатоспроможності та банкрутства підприємств в економіці України / І. Благун, Ю. Копчан // Економіст. – 2004. – №9 – С. 46–48.
2. Слав'юк Р. А. Фінанси підприємств: навч. посіб. – К.: ЦУЛ, 2006. – 460 с.
3. Ткаченко Н. Методика розрахунку оцінки фінансової стійкості підприємства / Н. Ткаченко // Підприємство, господарство і право. – 2004. – № 9. – С. 102–103.
4. Філімоненко О. С. Фінанси підприємств: навч. посіб. / Тернопільська академія народного господарства. – Т.: економічна думка, 2006. – 455 с.
5. Офіційний сайт Національної бібліотеки ім. Вернадського: <http://www.nbuv.gov.ua/>

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ТРУДОВА МІГРАЦІЯ: НАСЛІДКИ ВПЛИВУ

асп. Могиленець Т.В., студентка Лисянська Я.Ю.

Характерною ознакою світових процесів на початку XXI ст. стала стрімка глобалізація. Інтеграційні тенденції нині охоплюють майже всі сфери життєдіяльності держав. Відбувається трансформація традиційних і формування нових світових ринків. До одного з таких можна віднести й міжнародний ринок праці, створення якого відбувається за рахунок змін, що охопили країни із ринково-плановою економікою. Зростає масштабність і динамізм трудових міграцій.

Глобалізація – процес нерівномірний. У глобальному світі країни, нації й людство перебувають на різних щаблях розвитку. Глобалізаційні тенденції, з одного боку, посилюють поляризацію держав та соціальну нерівність, а з іншого – уніфікують суспільні процеси.

Міждержавне переміщення людей обумовлене різною мірою включеності країн у процеси модернізації і постмодернізації, нерівністю умов та можливостей соціально-політичного, технологіко-комунікаційного та економічного розвитку. Відбувається постійний рух населення з менш розвинених до більш успішних та сталих у своєму розвитку держав.

Від сучасного трудового мігранта залежить багато факторів світового господарства, яке поступово стає все більш єдиним. Тому нині яскраво простежується тенденція до посилення боротьби за людський капітал, які підтримуються політикою урядів провідних країн світу. Така конкуренція за трудові ресурси обумовлена особливостями демографічного відтворення. Адже розвинуті держави відрізняються низьким рівнем природного приросту населення і старінням нації. Очевидно, щоб забезпечити необхідний економічний розвиток та стабілізувати чисельність населення, задовольнити потреби економіки в робочій силі можна за рахунок іноземних працівників.

Глобалізаційні процеси впливають і на кількісне збільшення міграційних потоків. В Україні офіційні та неофіційні джерела, засоби масової інформації, не можуть навіть приблизно назвати кількість наших громадян, що протягом останніх років тимчасово чи назавжди

виїхали з держави. Діапазон таких підрахунків коливається від 2 до 7 млн. осіб.

Ще одним з наслідків впливу процесів глобалізації є формування нового розподілу праці, в якому мігранти відіграють важливу роль, заповнюючи певні економічні ніші в індустріально розвинутих країнах, займаючи непрестижні робочі місця з важкими умовами праці й низькою заробітною платнею.

Українські трудові мігранти інвестують у власну державу близько 19 млрд. дол. США за рік. Кожен з них висилає грошову допомогу своїм родинам. Отримання валютних коштів від громадян, що виїхали на роботу за кордон, є для країн еміграції однією з важливих статей грошових надходжень. Крім того, відбувається пом'якшення суспільної ситуації в державі, адже зменшується рівень бідності та безробіття, зростає сукупний попит, збільшується ємність внутрішнього ринку, що позитивно впливає на економічну ситуацію та розвиток виробництва. Не менш вагомий прибуток від іноземної робочої сили отримують і країни імміграції. Іммігранти істотно перебивають вартість соціальних послуг, якими воно користуються.

Жоден із суб'єктів глобальних ринкових відносин не зацікавлений у припиненні та надмірному регулюванні міграційних потоків. І це є прихованою загрозою для світу, оскільки за певних обставин проблема міграції може загостритися, що призведе до зміни існуючої парадигми розвитку багатьох держав.

Глобалізація є джерелом якісно нових трансформацій, проблем та протиріч сучасності. Серед них не останнє місце займають проблеми трудової міграції. Інтернаціоналізація всіх сфер суспільного життя, з одного боку, й нерівномірність розвитку країн, з іншого, призвели до того, що імміграція праці набула важливого й політичного значення в сучасному світі, перетворившись в глобальний феномен.

Отже, вплив глобалізаційних процесів нерівномірний і залежить від рівня розвитку країни, міри освіченості й професійної кваліфікації мігранта, сфери його зайнятості й сили національних традицій. Тому лише від політики окремих держав залежить, залишаться вони «аутсайдерами глобалізації», донорами дешевої робочої сили або ж намагатимуться перейти до «клубу глобалізаційної еліти» і «насолоджуватися» усіма можливими перевагами сучасних світових процесів. Але навіть існуючий розподіл ролей приносить значні дивіденди усім учасникам міграційних процесів.

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ УКРАЇНИ

асп. Рибіна О.І., студент Олійник І.В.

Транспортна система країн Європейського Союзу (ЄС) на сучасному етапі розвитку об'єднує 27 національних транспортних систем. ЄС має найбільш розгалужену транспорту систему у світі. Частка залізничного транспорту складає 10,5 %. За офіційними даними комбіновані перевезення визнаються найдинамічнішим ринком для транспортування товарів в Європі.

В плані розвитку комбінованих перевезень в Західній Європі найбільшою проблемою є встановлення взаємодії між морським, річковим і залізничним транспортом. В сучасних умовах актуалізуються питання входження вітчизняного залізничної мережі у склад транс'європейської мережі. Проте сформована за часів існування Радянського Союзу система залізничних перевезень ускладнює реалізацію цього процесу. Найбільша складність пов'язана з технічними характеристиками колії, рухомого складу, що за показниками безпеки, екологічності та швидкості не відповідають вимогам, визначеним у європейському транспортному законодавстві. У комплексному вирішенні нагальної проблеми оновлення залізничного рухомого складу такі заходи, як проведення капітальних ремонтів з подовженням терміну його експлуатації та модернізація, можуть розглядатися не більше, ніж допоміжні.

Можна сказати, що Україна на даному етапі розвитку ще не відповідає європейським стандартам. Проте розвиток залізничного транспорту є важливим та актуальним питанням. Українці вже розробляють та намагаються впровадити зміни задля вдосконалення цього виду транспорту.

Таким чином Україна має діяти за трьома принципами: комплексності змін – побудова системи цілей розвитку, що

мають врахувати всі напрямки розвитку і забезпечити їх послідовне виконання; інноваційності - відповідність напрямів розвитку залізничного транспорту та всіх складових, що забезпечують його ефективне функціонування (техніки, технології та управління) сучасним та прогресивним технологіям; адаптивності та гнучкості – швидка адаптація та реагування на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі.

Що ж до самих змін в бік Європи, то тут Україна має інтегрувати залізничний транспорт до європейської і світової транспортної системи, створити організаційно-правові, економічні і техніко-технологічні передумови для запровадження принципів європейської транспортної політики. З метою подальшої інтеграції вітчизняної залізничної системи в європейську транспорту систему найближчим часом необхідно активно проводити роботу з приєднання до міжнародних конвенцій та угод у сфері митних процедур, організації транзитних перевезень та розвитку міжнародних транспортних коридорів. Також проведення ринкових перетворень на залізничному транспорті сприятиме прискоренню темпів європейської інтеграції, налагодженню більш тісного міжнародного економічного співробітництва та підвищенню конкурентоспроможності українських залізниць на ринку транспортних послуг, дасть можливість ефективно використовувати вигідне геополітичне розташування України, а також збалансувати інтереси залізниць та споживачів їх послуг.

Отже, на даний момент ми маємо невідповідність українського залізничного транспорту європейському. Це здебільшого пов'язано зі застарілістю обладнання, недосконалістю транспортної системи взагалі, а також невисоким розвитком України, порівняно з Європою. Проте українці намагаються налагодити всі недоліки та бути на рівні з іншими країнами Європи задля подальшого транспортного, економічного та соціального розвитку.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ УКРАЇНИ

асп. Рибіна О.І., студент Жильцова Д.О.

В Україні завдяки геополітичному розташуванню історично сформувалися сприятливі умови для формування та розміщення залізничної мережі. На даний момент вона по загальній довжині шляхів займає четверте місце у світі після США, Росії і Канади.

Залізнична галузь працює в цілому рентабельно, проте фінансовий стан залізниць не дозволяє перейти на сучасні технології перевезень, стримує рішення актуальних завдань. Розвиток національної транспортної системи України потребує ефективного державного регулювання. Перспективою такого регулювання є реалізація програм, спрямованих на подальше підвищення ефективності роботи, впровадження нових технологій і забезпечення конкурентоспроможності залізничного транспорту:

1. поетапне впровадження швидкісного руху пасажирських поїздів;
2. довести довжину станційних колій до 80—85 % експлуатаційної довжини залізниць;
3. збільшити полігон електричної тяги до 45—50 % експлуатаційної довжини залізниць;
4. поповнити парк локомотивів електровозами та тепловозами нового покоління з максимальною уніфікацією вузлів, автоматизованими системами управління, діагностики й безпеки, а вагонний парк — великовантажними вагонами;
5. створити виробничу базу для будівництва пасажирських вагонів з придбанням імпортного устаткування та нових технологій.

До програми розвитку залізничного транспорту необхідно також впровадити європейські стандарти, що підвищують

безпеку руху поїздів та автомобільного транспорту на залізничних переїздах, технічне переоснащення колійного господарства, збільшення міжремонтних строків експлуатації залізничних колій. Також необхідно усунути проблеми у сфері вантажних і пасажирських перевезень. Це стосується, перш за все, збалансування інтересів залізниць та споживачів. Рівноваги можна досягти шляхом установаження оптимального розміру транспортної складової в ціні продукції та рівня рентабельності перевезень. Збільшити рівень рентабельності пасажирських перевезень можна шляхом впровадження з урахуванням міжнародного досвіду механізму диференціювання тарифів, поетапної ліквідації перехресного субсидування пасажирських перевезень за рахунок вантажних перевезень, розроблення та впровадження дієвого механізму компенсації залізницям витрат, пов'язаних з перевезенням пільгових категорій пасажирів, забезпечення самоокупності перевезень у міжнародному та міжобласному сполученнях.

Сьогодні підґрунтям конкурентоспроможності залізничного транспорту повинні стати не тимчасові конкурентні переваги, отримані на основі державної підтримки, а стійкі конкурентні переваги, які є результатом зваженої економічної політики, спрямованої на забезпечення якості ресурсів, що використовуються і їх стійкості до зовнішніх загроз.

Залізничний транспорт України відіграє провідну роль у здійсненні економічних зв'язків. Тож, реструктуризуючи саме цю транспортну галузь, держава забезпечить собі міжнародне державно-приватне партнерство, що в свою чергу стимулюватиме розвиток економіки і модернізації виробничо-технічної бази залізничного транспорту. Таким чином, з перспективою розвитку український залізниць, як сектору економіки, відбуватиметься пропорційний розвиток її інших галузей.

ПЕРЕДУМОВИ РЕФОРМУВАННЯ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ УКРАЇНИ

асп.Рибіна О.І., студент Сокур А.

Залізничний транспорт є однією з базових галузей економіки. Стабільне та ефективне функціонування залізничного транспорту є однією з необхідних умов для забезпечення обороноздатності, національної безпеки і цілісності держави, підвищення рівня життя населення. Проте стан виробничо-технічної бази залізниць і технологічний рівень перевезень за багатьма параметрами не відповідає зростаючим потребам суспільства та європейським стандартам якості надання транспортних послуг, що найближчим часом може стати перешкодою для подальшого соціально-економічного розвитку держави.

Виникнення проблем у діяльності та розвитку залізничного транспорту зумовлене рядом негативних факторів. Основним з них, на нашу думку, є прогресуюче старіння основних фондів. Сьогодні загальний ступінь зносу основних фондів становить 56 %, у тому числі рухомого складу — 68 %. Потребує істотної модернізації інфраструктура залізниць. Протяжність колій, ремонт яких не проведено своєчасно, досягла 30 % загальної протяжності. Внаслідок цього обмежується швидкість руху поїздів, створюється небезпека руху на залізничному транспорті, виникнення техногенних катастроф. Іншим фактором, що зумовив необхідність реформування залізничного транспорту України є відсутність дієвого механізму компенсації збитків під час надання суспільних послуг, що призводить до перехресного субсидювання збиткових пасажирських перевезень за рахунок вантажних. За 12 місяців 2010 року «Укрзалізницею» відправлено майже 357,9 млн. тонн вантажів, що на 11,1% більше, ніж у 2009 році. Але, в деяких регіонах країни зменшилась кількість як вантажних, так і пасажирських

залізничних перевезень, що обумовлено наслідками фінансової кризи, падінням обсягів виробництва у промисловості та сільському господарстві. Значною проблемою є також відсутність державної підтримки інноваційного розвитку галузі та недосконалість залучення інвестицій. Отже, реформування залізничного транспорту зумовлене необхідністю застосування кардинальних заходів для удосконалення системи управління залізничним транспортом та забезпечення державної підтримки його реформування.

Для ефективного реформування залізничного транспорту необхідно насамперед забезпечити функціонування і розвиток залізничного транспорту як єдиного виробничо-технологічного комплексу і зберегти залізниці у державній власності для можливості системного проведення реформ. Необхідними умовами також є стимулювання підприємницької ініціативи та інвестиційної привабливості галузі, посилення мотивації праці та підвищення рівня соціальної захищеності залізничників. Звісно, продуктивне реформування залізничного транспорту неможливе без адаптації системи управління залізничним транспортом до ринкових умов господарювання.

Проведення реформувальних заходів на залізничному транспорті України сприятиме підвищенню конкурентоспроможності Українських залізниць на ринку транспортних послуг, дасть можливість ефективно використовувати вигідне геополітичне розташування України, а також збалансувати інтереси залізниць та споживачів їх послуг. Крім цього реформування дасть змогу досягти загальноекономічного результату за рахунок стимулювання розвитку транспортного машинобудування.

Список використаної літератури

1. Концепція Державної програми реформування залізничного транспорту (схвалена 27 грудня 2006 року прем'єр-міністром В.В. Януковичем): [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://magistral-uz.com.ua/?m=str&str=konception>

ЕЛЕКТРИФІКАЦІЯ ЗАЛІЗНИЦІ УКРАЇНИ – НАГАЛЬНА ПОТРЕБА СУЧАСНОСТІ

асп. Рибіна О.І., студент Колесник М.

На сьогоднішній день на залізницях України існує нагальна проблема реформування залізничного транспорту для підвищення добробуту населення через забезпечення доступу до безпечних, надійних, високоякісних транспортних послуг за прийнятною ціною.

Найкращим рішенням цієї проблеми є електрифікація залізниць. Це постійна і планомірна робота, що має на меті забезпечення максимальної економії дизельного палива та інших паливо-мастильних матеріалів, зменшення собівартості перевезень, поліпшення екологічного стану за рахунок зменшення шкідливих викидів в атмосферу [3].

Будівництво електрифікованих залізничних ліній істотно дорожче в порівнянні з тепловою тягою. Зазвичай в бюджеті України не достатньо коштів закладається на електрифікацію. Але це не повинно зупиняти процес переходу від теплової тяги до електричної. Строки окупності сумарних капіталовкладень в будівництво становлять у середньому 5-6 років.

Для отримання додаткових коштів на модернізацію та розвиток залізничної інфраструктури потрібно залучення третьої сторони – інвестора.

У 2008 році Укрзалізниця вже проводила переговори з Deutsche Bank, City Bank і Morgan Stanley про залучення кредитних ресурсів на проведення електрифікації українських залізниць, які пройшли успішно, і Україна отримала кошти на електрифікацію ділянки залізниці від Полтави через Кременчук на Коростень, а також ділянок Харків-Полтава і Луганськ-Дебальцеве [4].

Також слід зазначити, що витрати на паливо у грошовому вираженні при тепловозній тязі в порівняних умовах приблизно

в 1,5 рази більше витрат енергії при електричній тязі. Отже, електрифікація є способом заощадження державних коштів, за рахунок використання енергії, що утворюється при спалюванні низькосортного дешевого палива (вугілля, сланці й ін.) на ТЕС і дешевої електроенергії ГЕС [1].

До ряду проблем, що стоять на шляху електрифікації залізниць, можна віднести ще одну проблему. Це дуже малий простір між верхньою частиною потяга та автомобільними мостами, що призначені для руху транспортних засобів та пішоходів через залізничні колії. Висота контактної мережі варіюється від мінімальних 4,0 м до максимальних 6,7 м., але висота мостів, нажаль, менше ніж 4,0 м, що і унеможлиблює побудову верхньої частини системи електропостачання. Для рішення цієї проблеми потрібно реконструювати низькі мости, тобто збільшити їх висоту, хоча б до мінімально допустимої [2].

Таким чином, рішення цих проблем прискорить електрифікацію залізниць України, що в подальшому призведе до підвищення швидкостей руху потягів й зростання конкуренції залізниць із іншими видами транспорту, відбудеться інтеграція залізничного транспорту в міжнародну транспортну систему, і як наслідок цього дозволить подолати зростаючі обсяги перевезень.

Список використаної літератури:

1. Басов Г. Г. Прогнозування розвитку дизель-поїздів для залізниць України: [монографія]. - Х. : Апекс+. - 2004. - 239с.
2. Зеркалов Д.В. Довідник залізничника. У восьми книгах. Книга п'ята: Економіка: [довідник] – К.Основа. - 2006. – 616 с.
3. Інформація прес-центру Укрзалізниці про електрифікацію залізниць України: [електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://uz.gov.ua/>
4. Дані інтернет-газети Утро.ua про кредитні послуги іноземних банків: [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.utro.ua/>

ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ КОМПАНІЇ

студентка Банна О.О.

Фінансовий стан підприємства - це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів. Фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. Тому на нього впливають усі ці види діяльності підприємства.

Фінансовий стан підприємства треба систематично й усебічно оцінювати з використанням різних методів, прийомів та методик аналізу.

Основними завданнями аналізу фінансового стану є:

- дослідження рентабельності та фінансової стійкості підприємства;
- дослідження ефективності використання майна (капіталу) підприємства, забезпечення підприємства власними оборотними коштами;
- об'єктивна оцінка динаміки та стану ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства;
- оцінка становища суб'єкта господарювання на фінансовому ринку та кількісна оцінка його конкурентоспроможності;
- аналіз ділової активності підприємства та його становища на ринку цінних паперів;
- визначення ефективності використання фінансових ресурсів.

Аналіз фінансового стану підприємства є необхідним етапом для розробки планів і прогнозів фінансового оздоровлення підприємств.

Виділяють два види фінансового аналізу зовнішній та внутрішній. Різниця у змісті зовнішнього і внутрішнього аналізу пов'язана з різницею інформаційного забезпечення і завдань, що їх вирішують обидва ці види аналізу.

Можна назвати шість основних прийомів аналізу:

- 1) горизонтальний (часовий) аналіз - порівняння кожної позиції звітності з попереднім періодом;

2) вертикальний (структурний) аналіз - визначення структури фінансових показників з оцінкою впливу різних факторів на кінцевий результат;

3) трендовий аналіз - порівняння кожної позиції звітності з рядом попередніх періодів та визначення тренду, тобто основної тенденції динаміки показників, очищеної від впливу індивідуальних особливостей окремих періодів;

4) аналіз відносних показників (коефіцієнтів) - розрахунок відношень між окремими позиціями звіту або позиціями різних форм звітності, визначення взаємозв'язків показників;

5) порівняльний аналіз - внутрішньогосподарський аналіз зведених показників звітності за окремими показниками самого підприємства та його дочірніх підприємств, а також міжгосподарський аналіз показників даної фірми порівняно з показниками конкурентів або із середньогалузевими та середніми показниками.

6) факторний аналіз - визначення впливу окремих факторів (причин) на результативний показник детермінованих (розділених у часі) або стохастичних (що не мають певного порядку) прийомів дослідження. При цьому факторний аналіз може бути як прямим (власне аналіз), коли результативний показник розділяють на окремі складові, так і зворотним (синтез), коли його окремі елементи з'єднують у загальний результативний показник.

Існують формалізовані та неформалізовані методи та дескриптивні, предикативні і нормативні моделі аналізу фінансового стану.

У ході аналізу фінансового стану підприємства можуть використовуватися найрізноманітніші прийоми, методи та моделі аналізу, їхня кількість та широта застосування залежать від конкретних цілей аналізу та визначаються його завданнями в кожному конкретному випадку.

Список використаної літератури:

1. Власова, Н. О. Фінанси підприємств / Н. О. Власова, О. А. Круглова, Л. І. Безгінова. — К. : ЦУЛ, 2007. — 271 с.
2. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств / А.М. Поддєрьогін. — К.: ЦУЛ, 2005.- 398.

Науковий керівник: професор Шапочка М.К

ДИСКРИМІНАНТНИЙ АНАЛІЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОЦІНКИ ЙМОВІРНОСТІ КРИЗИ ПІДПРИЄМСТВА

доц. Мішеніна Н.В., студент Кривущенко М.В.

Ситуація, у якій опинилася Україна на сучасному етапі, зумовила формування нових, специфічних умов функціонування промислових підприємств, які характеризуються високим рівнем нестійкості та невизначеності. Як свідчать статистичні дані, більшість українських підприємств перебуває у кризовому стані, понад третини з них – на пізніх стадіях кризи та є потенційними банкрутами.

Водночас системні, структурні кризи, від яких потерпають як окремі підприємства, так і цілі галузі та сектори економіки, змушують розробляти та застосовувати особливі управлінські підходи, які забезпечують своєчасний початок боротьби з феноменом кризи.

Сьогодні в економічній літературі описано велику кількість методик і прийомів діагностики фінансової кризи суб'єктів господарювання. Найбільшою популярністю у вітчизняних економічних джерелах користуються дискримінантні моделі з огляду на їх високу ефективність.

Найбільш відомими дослідниками, що використовують для діагностики банкрутства підприємств метод побудови дискримінантної функції, є Е. Альтман (США), Р. Ліс, Таффлер, Тишоу (Великобританія), М. Гольдер, Конан (Франція).

Слід зазначити, що приведені моделі у вітчизняній практиці застосовуються мало, оскільки розроблені для відмінних від існуючих в Україні економічних умов. Розходження в темпах інфляції і фазах циклу, особливості фондо-, енерго- та трудомісткості виробництва, інший податковий клімат — все це робить прогнозування банкрутства за такими моделями суб'єктивними та такими, що не дають підстав для практичних висновків, а потребують відповідного коригування.

З метою удосконалення прогнозування ймовірності банкрутства на вітчизняних підприємствах нами пропонується застосовувати нещодавно опубліковану модель У.Бівера:

$$\ln h_j(t) = \alpha(t) + BX_j(t), \quad (1)$$

де $h_j(t)$ - показник ризику банкрутства для компанії j у момент часу t ;
 B - вектор постійних коефіцієнтів;

X_j - матриця спостережень фінансових коефіцієнтів, що змінюються з часом.

У ролі фінансових коефіцієнтів використовуються показники ROA (відношення чистого прибутку до вартості повних активів), LTA (відношення повних зобов'язань до вартості повних активів) та ETL (відношення прибутку

до сплати податків, відсотків, обліку знецінювання плюс амортизація до вартості повних активів).

Авторами була запропонована загальна формула для побудови інтегрального показника - індикатора фінансового стану підприємства:

$$I = k_1^{\gamma_1} k_2^{\gamma_2} \cdot \dots \cdot k_n^{\gamma_n} = \prod_{i=1}^n k_i^{\gamma_i} \text{ при } \sum_{i=1}^n \gamma_i = 1, \quad (2)$$

де k_i - індекс i -го ключового фінансового коефіцієнта - відношення поточної фактичної величини фінансового коефіцієнта до його критичної (нормативної, середньогалузевої або середньої для групи підприємств) величини; γ_i - показник вагомості (значущості) i -го ключового фінансового коефіцієнта, у частках одиниці; n - загальне число фінансових коефіцієнтів, визначених як ключові для оцінки фінансового стану та прогнозування ймовірності банкрутства підприємства.

У зв'язку з тим, що запропонована формула має спільні риси з формулою (1), бо $\ln I = \gamma_1 \ln k_1 + \gamma_2 \ln k_2 + \dots + \gamma_n \ln k_n$, можна застосувати формулу (2) для аналізу фінансового стану вітчизняних підприємств. Зокрема, практична формула має такий вигляд:

$$I_x = k_k^{-0,678} k_D^{-2,178} k_R^{-0,5}, \quad (3)$$

де I_x - індекс інтегрального показника - індикатора фінансового стану підприємства;

k_k - індекс коефіцієнта поточної ліквідності (відношення поточної фактичної величини коефіцієнта до його критичної величини, що дорівнює 1,5); k_D - індекс частки позикових коштів у пасивах підприємства (відношення поточної частки позикових коштів до її критичної величини, що дорівнює 0,6); k_R - індекс показника валової рентабельності активів підприємства.

Для моделі визначені такі інтервали оцінки ймовірності банкрутства: $0,20 \leq IX \leq 0,40$ - ймовірність банкрутства середня (50%); $IX < 0,20$ - ймовірність банкрутства мала (менше 25%); $0,40 \leq IX \leq 1,00$ - ймовірність банкрутства підвищена (до 75%); $IX > 1,00$ - ймовірність банкрутства велика (до 100%). У методичному відношенні ця модель має певні переваги. По-перше, її незалежні показники-аргументи введені мультиплікативно, а не додаються, що відповідає вимогам теорії ймовірності. По-друге, показники степеня моделі є показниками еластичності, які інформують, на скільки відсотків підвищиться функціонально залежний інтегральний показник при зростанні індексу показника-аргумента на один відсоток. Таким чином, запропонована модель інтегрального показника - індикатора фінансового стану підприємства показує добрі результати й може бути рекомендована для практичного застосування.

ЗДІЙСНЕННЯ ПРОМИСЛОВО-ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

аспірант Вороненко В.І., студентка Ярова Ю.С.

Аналіз історичних етапів становлення розвитку галузевої структури національних економік показує, що найбільш потужним фактором її формування та змін є науково-технічна революція.

Популярним аспектом структурної перебудови промисловості називають модернізацію, яку слід визначати не тільки як розвиток сучасних виробничих потужностей, а як подолання технологічної залежності. Модернізація промислового комплексу України має стати проміжним етапом між економікою сучасною, сировинно орієнтованою, та економікою майбутнього, тобто економікою знань.

Сьогодні розглядати структуру промислового комплексу регіонів України слід згідно з класифікацією за технологічними укладами, які характеризують економічний розвиток регіонів і країни в цілому та пов'язані з використанням певних науково-технічних досягнень.

Структура промисловості України залишається неефективною, тобто такою, що нераціонально використовує ресурси. В умовах відкритості економіки, що є обов'язковою складовою необхідних на шляху до ринкової економіки перетворень, завдання ефективних структурних перетворень є першочерговим, оскільки без цього не можна створювати нові й реалізувати нагромаджені в минулому конкурентні переваги.

В Україні створено умови, які можуть впливати на наукомісткість виробництва і забезпечення інноваційного розвитку економіки, а саме: 1) зростання на всіх рівнях розуміння виняткової ролі високих технологій в інноваційному розвитку економіки; 2) законодавче забезпечення концентрації ресурсів за провідними напрямками науково-технічного відновлення виробництва, забезпечення потреб суспільства у високотехнологічній і конкурентоспроможній продукції; 3) проведення внутрішньо-корпоративних науково-дослідницьких та проектно-конструкторських робіт в більшості компаній. Дослідження рівня економічного розвитку виробництва та динаміки технологічних зрушень у структурі промислового комплексу регіонів виявили, що інвестиційно-привабливі та конкурентно-спроможні ті регіони, де поєднані промисловість з науково-технічною сферою.

ИНФОРМАЦИОННАЯ ЭКОНОМИКА – НОВЫЙ ЭТАП РАЗВИТИЯ ОБЩЕСТВА

ст. преподаватель Кубатко О.В., студент Ярмак А.В.

Информационная экономика – это производственная система, где информация является продуктивной силой и основным продуктом производства.

Информационная экономика основывается на новых организационных принципах и экономических отношениях. Информационные факторы – качественно отличный компонент производственной системы, которые требуют новых знаний и мировоззрения работников сфер производства и потребления.

Особенностью информационной экономики является направленность на массовость и глобальный характер хозяйственного взаимодействия, а также распределения созданных благ среди потребителей в глобальном масштабе.

В отличие от традиционных методов хозяйствования общепринятой экономики, основанных на менеджменте и рыночной модели ведения бизнеса, информационная экономика базируется на менеджменте, инновационном предпринимательстве, информационном инжиниринге и автоформализации (автоструктурировании) экономических процессов.

Производство компьютеров и программных продуктов для них позволяют управлять производственными процессами, контролировать транспортные операции, обеспечивать разные виды деятельности. Интернет позволяет формировать деловую среду несколько отстраненно, вне прямых личностных контактов, не подвергаясь психологическому нажиму, на нейтральной территории. В этом случае легче добиться выполнения заранее определенных правил, труднее нарушить законодательство, многие процедуры формализуются и освобождаются от привнесенных воздействий и субъективных факторов. Разработка и продвижение искусственного интеллекта позволяют создать системы, которые самонастраиваются и самообучаются.

Информационные факторы становятся основой общественного производства. Информация преобразуется в основу средств производства.

Информация все больше занимает место предметов труда, потому что в развитых странах часть расходов, связанных с информационными факторами, превышает половину общих производственных расходов.

АНАЛІЗ СИСТЕМНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО РИЗИКУ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

аспірант Вороненко В.І., студент Тітаренко А.В.

В умовах ринкової трансформації економіки в Україні відбуваються зміни у виробничих відносинах, у відносинах власності, у фінансово-кредитних відносинах, у міжнародних відносинах та ін. Основне питання полягає в формуванні відповідного комплексу економічних відносин, які б забезпечували б чітке та ефективне функціонування всього народно-господарчого комплексу України.

Постійна інтеграція нашої країни в світове середовище забезпечила активний розвиток та становлення фінансово-кредитного ринку. Одним з найдинамічніших фінансових ринків став ринок цінних паперів. Фондовий ринок у постіндустріальних державах є центральною ланкою ринкових перетворень, сприяє поглибленню відношень між суб'єктами господарювання, а також інвестуванню в провідні галузі економіки, прискоренню процесів приватизації.

Через активну інтеграцію України у європейське та світове суспільство постає проблема, зумовлена можливими змінами у співвідношенні сил впливу зовнішніх та внутрішніх факторів на фондовий ринок країни. Будь-який ринок не може існувати незалежно. На нього постійно чинять вплив фактори як зовнішнього так і внутрішнього характеру. Розділимо фактори на макроекономічні, галузеві. Слід зазначити, що системний ризик впливає на весь фондовий ринок. Фактори, які впливають на рівень інвестиційних ризиків фондового ринку, мають різний характер в залежності фінансового ринку та обраних фінансових інструментів.

Макроекономічні фактори: стан світової економіки (коливання основних світових індексів); політичні фактори (політичний стан в країні та можливість настання непередбачуваних змін у політичному курсі) та фактори впливу у рамках національної макроекономіки (зміна ВВП, рівень зайнятості, зміна темпів інфляції).

Після макроекономічного аналізу переходимо на більш вузький аспект – це функціонування окремої галузі або галузеві фактори. У рамках галузевого аналізу можна виділити наступні фактори впливу: чутливість галузей до циклічних коливань; життєвий цикл галузі; структура та ефективність діяльності галузі.

ТРУДОВІ РЕСУРСИ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

ст. викладач Кубатко О.В., студентка Сагаласва І.О.

Трудові ресурси - це частина населення працездатного віку, що володіє необхідним фізичним розвитком, знаннями і практичним досвідом для роботи в народному господарстві. До трудових ресурсів відносять як зайнятих, так і потенційних працівників. Трудові ресурси підприємства (персонал) – сукупність осіб, що працюють на певному підприємстві і вкладають свою працю, фізичні та розумові здібності, знання та навички в проведення господарсько-фінансової діяльності підприємства, реалізацію його статутних завдань.

Термін “трудові ресурси” використовується з метою характеристики працівників підприємства як одного з елементів його ресурсного потенціалу. Як елемент загального ресурсного потенціалу трудові ресурси вступають у взаємодію з іншими видами ресурсів (матеріальними, фінансовими); мають певну ціну формування, яку підприємство має за мету мінімізувати; виконують певні функції, які вимірюються певною системою показників кількісного та якісного виміру.

Усі працівники підприємства поділяються на дві групи: промислово-виробничий персонал, зайнятий виробництвом і його обслуговуванням та непромисловий персонал, зайнятий в основному в соціальній сфері діяльності підприємства. По характеру виконуваних функцій промислово-виробничий персонал підрозділяється на чотири категорії: робітників, керівників, фахівців і технічних виконавців (службовців). У залежності від характеру трудової діяльності персонал підприємства підрозділяють по професіях, спеціальностям і рівню кваліфікації.

Розрахунок чисельності працюючих - найважливіша задача визначення обґрунтованої потреби в кадрах для забезпечення безперебійного виробничого процесу на підприємстві. Планові розрахунки по кожній категорії працюючих ведуться з застосуванням різних методів визначення необхідної їхньої чисельності.

Розрахункова чисельність промислово-виробничого персоналу на плановий період визначається виходячи з базисної чисельності ($Чб$), планованого індексу зміни обсягу виробництва (Jq) і відносної економії чисельності, отриманої в результаті пофакторних розрахунків росту продуктивності праці ($ЭЧ$):

$$Чп = Чб * Jq * ЭЧ.$$

Таким чином, дана тема відіграє значну роль в діяльності підприємства.

КЛАСИФІКАЦІЯ І СТРУКТУРА ПЕРСОНАЛУ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА

ст. викладач Кубатко О.В., студентка Німа Н.

Найбільш важливим елементом продуктивних сил і головним джерелом розвитку економіки є люди; їх майстерність, освіта, підготовка, мотивація діяльності. Існує непересічна залежність конкурентоспроможності економіки, рівня добробуту населення від якості трудового потенціалу персоналу підприємства, організації. Персонал підприємства формується та змінюється під впливом внутрішніх (характер продукції, технології та організації виробництва) і зовнішніх факторів (демографічні процеси, юридичні та моральні норми суспільства, характер ринку праці тощо). Вплив останніх конкретизується у таких параметрах макроекономічного характеру, як: чисельність активного (працездатного) населення, загальноосвітній його рівень, пропозиція робочої сили, рівень зайнятості, потенційний резерв робочої сили. У свою чергу ці характеристики обумовлюють кількісні та якісні параметри трудових ресурсів. Саме трудові ресурси, реальні та потенційні, є одним з головних об'єктів управління на рівні як макросистем (держава, регіон, галузь), так і мікросистем (підприємство).

Для характеристики усієї сукупності працівників підприємства застосовуються терміни - персонал, кадри, трудовий колектив.

Окрім постійних працівників, у діяльності підприємства можуть брати участь інші працездатні особи на основі тимчасового трудового договору (контракту). Враховуючи те, що багато підприємств поза основною діяльністю виконують функції, які не відповідають головному їх призначенню, всі працівники підрозділяються на дві групи: персонал основної діяльності та персонал неосновної діяльності. Зокрема, у промисловості до першої групи - промислово-виробничого персоналу - відносяться працівники основних, допоміжних та обслуговуючих виробництв, науково-дослідних підрозділів та лабораторій, заводоуправління, складів, охорони - тобто всі зайняті у виробництві або його безпосередньому обслуговуванні. До групи непромислового персоналу входять працівники структур, які хоч і знаходяться на балансі підприємства, але не зв'язані безпосередньо з процесами промислового виробництва, а саме:

житлово-комунального господарства, дитячих садків та ясел, амбулаторій, учбових закладів тощо.

Такий розподіл персоналу підприємства на дві групи необхідний для розрахунків заробітної плати, узгодження трудових показників з вимірниками результатів виробничої діяльності. Разом з тим поширення процесів інтеграції промислових систем з банківськими, комерційними та іншими господарськими структурами вищезазначене групування персоналу стає все більше умовним. У відповідності з характером виконуваних функцій персонал підприємства поділяється звичайно на чотири категорії: керівники, спеціалісти, службовці, робітники.

Професійний склад персоналу підприємства залежить від специфіки галузі діяльності, характеру продукції чи послуг, що надаються, рівня технічного розвитку. Кожна галузь має властиві лише їй професії та спеціальності. В той же час існують загальні (наскрізні) професії робітників та службовців.

Класифікація працівників за кваліфікаційним рівнем базується на їх можливостях виконувати роботи тієї чи іншої складності. За рівнем кваліфікації робітники поділяються на чотири групи: висококваліфіковані, кваліфіковані, малокваліфіковані і некваліфіковані. Вони виконують різні за складністю роботи і мають неоднакову професійну підготовку.

Слід враховувати протиріччя, яке досить часто виникає з двох різних підходів до визначення кваліфікації. З одного боку, оцінка кваліфікації робочих місць або робіт, що підлягають виконанню, з іншого - оцінка кваліфікації конкретних виконавців цих робіт. Їх розбіжність створює конфліктну ситуацію, яка повинна розв'язуватись у переговорному процесі при складанні відповідних тарифних угод чи контрактів. При встановленні чисельності управлінського персоналу керуються типовими штатними розкладами (схемами, моделями), виробленими наукою управління та практикою у тій чи іншій сфері діяльності.

За умови відсутності певної інформації або надмірної трудомісткості розрахунків можна пропонувати метод нормування чисельності цих категорій персоналу з використанням кореляційної залежності типу.

ОЦІНКА ВИТРАТ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

ст. викладач Кубатко О.В., студент Лісовенко Д.В.

Витрати - це прямі і непрямі, фактичні і можливі виплати або упущена вигода, необхідні для того, щоб залучити й утримати ресурси в межах даного напрямку діяльності. Зовнішні витрати набувають форми грошових платежів постачальникам факторів виробництва, проміжних виробів і ділових послуг. Внутрішні (неявні, імпліцитні) витрати - це упущена вигода, на яку йде фірма, обравши даний варіант використання усіх виробничих ресурсів. Вони кількісно дорівнюють тим, доходам, що могли б бути отримані при оптимальному способі застосування даних ресурсів (фінансових, інформаційних, людських, матеріальних та ін.).

До складу прямих матеріальних витрат - включається вартість сировини та основних матеріалів, що утворюють основу вироблюваної продукції, купівельних напівфабрикатів та комплектуючих виробів, допоміжних та інших матеріалів, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат.

До складу прямих витрат на оплату праці - включаються заробітна плата та інші виплати робітникам, зайнятим у виробництві продукції, виконанні робіт або наданні послуг, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат. До складу інших прямих витрат - включаються всі інші виробничі витрати, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат, зокрема відрахування на соціальні заходи, плата за оренду земельних і майнових паїв, амортизація тощо.

До складу загальновиробничих витрат включаються:

1) Витрати на управління виробництвом (оплата праці апарату управління цехами, дільницями тощо).

2) Амортизація основних засобів загальновиробничого (цехового, дільничого, лінійного) призначення.

3) Амортизація нематеріальних активів загальновиробничого (цехового, дільничого, лінійного) призначення.

4) Витрати на утримання, експлуатацію та ремонт, страхування, операційну оренду основних засобів, інших необоротних активів загальновиробничого призначення.

5) Витрати на вдосконалення технології й організації виробництва (оплата праці працівників тощо).

РОЗРОБЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

ст. викладач Кубатко О.В., студент Гураль Р.Р.

Прогнозування – це метод, в якому використовується як накопичений в минулому досвід, так і поточні припущення стосовно майбутнього з ціллю його визначення.

Якщо прогнозування виконано якісно, результатом стане картина майбутнього, яку можна використовувати як основу для планування. Чим точніше керівник зможе передбачити зовнішні і внутрішні умови майбутнього, тим вище ймовірність досягнення запланованих результатів.

Роль прогнозування в підприємницькій діяльності і менеджменті нерозривно пов'язана з роллю прийняття рішень, а прийняття управлінських рішень – вузлова процедура циклу управління в діяльності підприємців та менеджерів всіх рівнів. Нерозривний зв'язок рішення і прогнозування пояснюється тим, що ще до прийняття рішення необхідно: отримати інформацію, обробити її, провести аналіз інформації, пред'явити інформацію в зручній формі. Прогнозування відбувається одночасно на базі:

- інтуїтивної інформації з використанням уяви;
- предметної інформації і логіки;
- кількісних даних і математичних методів.

Оскільки виробничі процеси – явище складне і багатогранне, тому неможливе функціонування окремого підприємства без взаємозв'язків з іншими підприємствами. Окрім цього, зв'язки відбуваються не тільки між самими підприємствами, а їхніми окремими підрозділами – цехами, відділами, органами управління, збуту, обміном науковими кадрами тощо.

Ці взаємозв'язки досить складні і відмінні як по своїй структурі, так і по типу. Їхні види і типаж зумовлюються самими типами підприємств, які співпрацюють між собою. Також їх тип визначається способом фінансових розрахунків між підрозділами, які взаємодіють, терміном їхньої спільної співпраці тощо.

В умовах ринкових відносин, самостійності, відповідальності підприємств за результатами своєї діяльності виникає об'єктивна необхідність визначення тенденцій фінансового стану, орієнтації і фінансових можливостей та перспективної оцінки фінансового стану інших господарюючих суб'єктів. Підприємства зацікавлені у виробленні власної фінансової стратегії.

МИРОВАЯ ПРОМЫШЛЕННОСТЬ: ОСНОВНЫЕ ВЕКТОРЫ РАЗВИТИЯ ОТРАСЛИ ИТ

ст. преподаватель Кубатко А.В., студент Вовк Д.А

Hi-Tech и производство комплектующих деталей за промышленно-развитыми странами, сборка и несложное производство — за развивающимися. В этих условиях ИТ становится для первых одним из важнейших факторов интенсификации, что приводит к активному спросу на корпоративные информационные системы. Во вторых же промышленность развивается пока экстенсивно, что позволяет во многих областях обходиться минимальной автоматизацией.

Сегодняшнее состояние мировой промышленности определяется двумя основными факторами: насыщением внутренних рынков развитых стран и глобализацией. Первый оказывает тормозящее действие на развитие промышленности и продолжается с 60-х годов XX столетия, ежегодно снижая темпы роста производства. Это естественный процесс, учитывая, что объём потребления промышленных товаров (как и любых других) конечен и зависит от ряда демографических и макроэкономических факторов, таких как численность населения и показатели его прироста, количество действующих на внутреннем рынке компаний, темпы роста экономики, объём денежной массы и скорость оборота денежных средств. Второй процесс — глобализации — оказывает обратное влияние и в определённой мере является следствием первого. Естественным выходом из сложившейся ситуации, вызванной насыщением внутренних рынков, является переориентация производителей на внешние рынки. В результате возникает международная конкуренция с естественным переходом к специализации национальных поставщиков на экспорте того вида продукции, при производстве которого они обладают явными конкурентными преимуществами. Кроме международной конкуренции в процессе глобализации развивается и международное сотрудничество, в результате которого возникают транснациональные корпорации, выпускающие диверсифицированную продукцию.

По данным ООН сегодня насчитывается примерно 64000 транснациональных корпораций и около 866000 вовлечённых иностранных компаний (т.е. предприятий, не менее 10% акций/активов которых принадлежит транснациональной корпорации). Другими словами, промышленно-развитые страны не только «не сдают позиций» в промышленном производстве, но и расширяют его более высокими темпами, чем развивающиеся страны.

НАПРЯМИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

аспірант Мареха І.С., студент Некрутенко О. В.

В умовах становлення і розвитку ринкових механізмів господарювання в Україні, конкурентоспроможність аграрного сектору економіки визначається ступенем розвиненості ринкової інфраструктури сільськогосподарських підприємств.

Як показав аналіз, виконаний експертами Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (FAO) і Світового Банку (World Bank) [1], більшість успішних прикладів реалізації стратегій підйому аграрного сектору в країнах що розвиваються, транзитивних і з ринковою економікою були зумовлені саме стратегічними інвестиціями у фізичну інфраструктуру.

У структурі аграрного сектору України мають місце усі організаційно-виробничі типи сільськогосподарських виробників:

- підприємницький - великі сільгосппідприємства, агрохолдинги, аграрні фірми, що знаходяться у власності великих бізнес-структур та промислових підприємств;

- колективний - товариства з обмеженою відповідальністю, рідше виробничі кооперативи, в основному середні за розмірами підприємства;

- сімейний - середні і малі фермерські господарства, які потенційно можуть бути інтегровані у світовий аграрний сектор (в Україні фермерство як тип сільськогосподарського підприємства все ще перебуває у стадії формування, він налічує менше 50 тис. сімейних господарств, середній розмір сільгоспугідь - 65 га). Крім того, до цього типу господарств необхідно віднести також селянські сімейні господарства (з земельною ділянкою до 2 га) і традиційні особисті підсобні господарства (середній розмір угідь - 0,5 га). Не дивлячись на більш низький рівень продуктивності та відсталість у технологіях, що використовуються у господарствах населення, вони виробили у 2010 році 98% загального врожаю картоплі, 86% овочів, 85% плодово-ягідної продукції, 14% цукрового буряка, більше 50% м'яса, 43% яєць, 82% молока тощо [2]. Відтак, аграрна політика не повинна ігнорувати цю групу сільгоспвиробників, роль якої у забезпеченні населення країни продовольством і зайнятості на селі суттєва.

Одним із визначальних напрямів забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектору України є фокусування державної підтримки на інвестуванні у розвиток сільської місцевості, транспортного обслуговування, дорожнє будівництво, водо-, енерго- і газозабезпечення, телекомунікації, формування мережі оптових ринків та інших інфраструктурних об'єктів, що

полегшують доступ дрібних сільгоспвиробників до ринків, ресурсів, інформації та технологій.

Такі інвестиції створюють матеріальну та інституційну основу для підвищення еластичності пропозиції, зниження ступеня ризику та монополізму у виробництві, переробці та просуванні продовольчих товарів, а також для диверсифікації ринку праці в сільській місцевості.

Очікувані результати від реалізації інвестицій у розвиток ринкової інфраструктури у сільській місцевості можна розділити на три основних цільових орієнтири:

- Орієнтир на зростання виробництва передбачає інвестування у фізичну інфраструктуру для підвищення продуктивності (наприклад, зростання обсягу виробництва, продуктивності праці, прямих інвестицій в технологічне оновлення та підвищення ефективності виробничих процесів), викликаного поліпшенням водопостачання, енерго- та телекомунікаційних мереж, транспортування сільгосппродукції. Альтернативна стратегія інвестування у зростання виробничих показників може бути спрямована на поліпшення соціальної інфраструктури, що підвищує якість життя в сільській місцевості, що надасть непрямої вплив на продуктивність праці в сільськогосподарському виробництві.

- Орієнтир на диверсифікацію аграрного виробництва потребує інвестування в інфраструктуру, яка буде сприяти розширенню бази аграрного виробництва, традиційно орієнтованого на монокультуру (підготовка кадрів, поширення досвіду, навичок і технологій альтернативних культур або галузей аграрного виробництва), залученню населення до переробки продукції сільського господарства.

- Орієнтир на забезпечення зайнятості може бути пов'язаний з диверсифікацією місцевого ринку праці, тобто розширенням бази економічної активності в сільській місцевості шляхом залучення населення до альтернативних джерел доходів (наприклад, до промислів, сільського туризму).

Поступова та виважена економічна політика держави щодо зазначених заходів сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості аграрного сектору України.

Література

1. Супіханов Б.К. Про підвищення конкурентоздатності аграрного виробництва в сучасних умовах / Б.К. Супіханов // Економіка АПК. – 2008. – № 5. – С. 3–8.
2. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.minagro.gov.ua.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

аспірант Мареха І.С., студент Чабада В. М.

Розглядаючи експортний потенціал, насамперед необхідно відзначити, що експорт – це вивезення за межі країни товарів для реалізації їх на зовнішньому ринку. Проте якщо розглядати експорт як чинник впливу на економічне зростання, то він набуває ознак потенціалу, тобто прихованої здатності забезпечувати досягнення поставленої мети та вирішення певної проблеми суспільного розвитку. Формування експортного потенціалу є важливою умовою входження країни у глобальний економічний простір. Для України значимість розвитку експортного потенціалу пов'язана із особливостями перехідного періоду, коли в умовах економічного спаду і скорочення попиту на внутрішньому ринку, експорт відіграє роль стримуючого фактора, запобігаючи кризовому розвитку подій.

Економічний потенціал країни характеризує можливість національної економіки виробляти матеріальні блага, надавати послуги та задовольняти соціально-економічні потреби суспільства. Подібні можливості забезпечуються усіма наявними у країні ресурсами: виробничими, матеріальними, трудовими, природними, фінансовими, науково-технічними, інформаційними тощо. Наявність кваліфікованої робочої сили та потужного природно-ресурсного потенціалу загалом визначають особливості економічного потенціалу України. За сумарними запасами деяких природних ресурсів, як-то мінеральних, ґрунтових, рекреаційних, Україна посідає одне із провідних місць у Європі. За деякими оцінками, сукупна продуктивність мінерально-сировинного потенціалу України оцінюється у 17,3 млрд. дол. США. Переважна частина цієї вартості припадає на паливно-енергетичні ресурси (71,9 %), частка металевої сировини становить 16,7 %, будматеріалів – 6,9 %, нерудної сировини для металургійної промисловості – 2,3 %, гірничо-хімічної сировини – 2,2 %.

Окрім того, в Україні існує достатньо можливостей для розвитку внутрішнього ринку високих технологій, потреби якого можна задовольняти за рахунок вітчизняного виробництва. Зберігається і може нарощуватися експортний потенціал високотехнологічної та наукомісткої продукції, насамперед на ринки країн СНД та країн, що розвиваються.

Потужними є позиції України у верстато- і суднобудуванні, біо- та інформаційних технологіях, технологіях з розробки нових матеріалів, радіоелектроніці, фізиці низьких температур, ядерній фізиці, електрозварюванні, технологіях у галузі інформатики, зв'язку, які здатні забезпечити розвиток високотехнологічного виробництва на рівні найвищих

світових стандартів. Проте недостатнє фінансування науки і відсутність об'єктивної оплати праці вчених на сьогодні призводять до розпаду багатьох наукових колективів, до переходу найбільш кваліфікованої частини наукового потенціалу України у інші сфери зайнятості або ж до виїзду за межі держави.

Проблема експортного потенціалу України полягає у тому, що країна є переважно експортером продукції чорної металургії та інших товарів з невисоким рівнем доданої вартості і є неконкурентоспроможною на ринку високотехнологічних товарів. Це робить її непривабливим партнером для регіональної інтеграції як на Заході, так і на Сході. Конкурентні можливості металургійної та хімічної галузей, що базуються на відносній дешевизні робочої сили і наявності власних сировинних ресурсів, перетворили їх у головних постачальників валютних надходжень до країни.

Вагомою проблемою експортного потенціалу є повільне впровадження енергозберігаючих технологій. Низька ефективність використання паливно-енергетичних ресурсів в Україні є причиною енергоємності її ВВП, а це вимагає залучення значного обсягу ресурсів для виготовлення тієї чи іншої продукції, що автоматичне підвищує її собівартість.

Відтак, розвиток експортного потенціалу України у найближчій перспективі має забезпечуватися наступними заходами:

- структурним реформуванням економіки, передусім її експортоорієнтованих секторів;
- розробкою комплексної експортної стратегії, орієнтованої на підвищення частки інноваційної та традиційної продукції з високим рівнем доданої вартості у товарній структурі українського експорту;
- переорієнтацією імпоротної політики у напрямку розвитку стратегії імпортозаміщення (обмеження ввезення імпортних товарів при інтенсифікації аналогічного виробництва в Україні);
- вирішенням проблеми диспаритету закупівельних та імпортних цін на продукцію аграрного сектору України.

Впровадження зазначених заходів дозволить цілеспрямовано сформуванати експортний потенціал України таким чином, щоб він забезпечував умови найбільш ефективного використання ресурсів країни для реалізації конкурентних переваг.

Література

1. Глобальна економіка XXI ст: людський вимір: [монографія] / [Д.Г. Лук'яненко, А.М. Поручник та ін.] – К. : КНЕУ, 2008. – 460 с.
2. Сіденко В.Р. Глобалізація і економічний розвиток / В.Р. Сіденко. – К. : Феникс, 2008. – 376 с.

РОЗВИТОК НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ ЯК КАТАЛІЗАТОР У РЕФОРМУВАННІ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

студентка Хребтова І.В.

Реформування пенсійної системи України впродовж останніх десятиліть залишається однією з основних соціально-економічних проблем національної економіки. При зростанні тенденцій старіння населення України, негативних закономірностей природного та механічного руху пенсійна система України є неефективною та дорогою – ставки соціальних податків високі, а рівень пенсій низький. І з кожним роком ситуація загострюється: вже у 2025 році кількість пенсіонерів зрівняється з кількістю платників внесків.

Ці проблеми зумовлюють актуальну необхідність повномасштабної реалізації пенсійної реформи, важливою складовою якої має стати розвиток недержавного пенсійного забезпечення (НПЗ).

Створення законодавчих передумов функціонування інститутів додаткового, добровільного пенсійного забезпечення є нагальною потребою часу та необхідною умовою існування ефективної, соціально справедливої системи відносин у сфері соціального забезпечення населення.

Недержавний пенсійний фонд (НПФ) - юридична особа, створена відповідно до Закону України "Про недержавне пенсійне забезпечення", що має статус неприбуткової організації, що функціонує й здійснює діяльність винятково з метою накопичення пенсійних внесків на користь учасників пенсійного фонду з подальшим управлінням пенсійними активами й здійсненням пенсійних виплат.

НПФ в Україні розпочали свою діяльність з 2004 р. і є новими інститутами в економіці України.

На кінець 2010-го в Україні було зареєстровано 102 НПФ. Активи та кількість учасників НПФ України щороку зростають.

У своїй діяльності недержавний пенсійний фонд пов'язаний з компанією з управління пенсійним фондом (адміністратором), компанією з управління пенсійними активами, банком-зберігачем.

У відповідності з нормами законодавства недержавні пенсійні фонди створюються у вигляді відкритих, корпоративних та професійних пенсійних фондів.

Учасниками фонду можуть бути громадяни України, іноземці та особи без громадянства. Участь фізичних осіб у недержавному пенсійному фонді є добровільною.

Плюси НПФ для учасників:

- можливість самостійно встановлювати розмір та періодичність внесків;
- можливість переводу своїх коштів в інший НПФ (наприклад, якщо не влаштує дохідність);
- можливість одноразового отримання коштів (якщо сума не перевищує встановлений законодавством максимум);
- весь прибуток, отриманий від інвестицій активів НПФ, розподіляється між учасниками фонду.

Мінуси НПФ:

- відсутність гарантованого інвестиційного доходу;
- неможливість дострокового отримання коштів з фонду (тільки у випадку виїзду на ПМЖ, смерті клієнта, інвалідності I-II групи, критичних захворювань);
- виплата пенсій здійснюється тільки протягом визначеної кількості років, прописаної в договорі (немає поняття «довічна пенсія»);
- можливість отримання пенсії тільки з певного віку (-/+ 10 років від встановленого державою пенсійного віку).

Основними позитивними наслідками розвитку недержавного пенсійного страхування для української економіки є:

1. Підвищення рівня пенсійних виплат, поліпшення рівня життя пенсіонерів у майбутньому, що є запорукою ефекту політичної стабілізації.

2. Розвиток фондового ринку.

3. Зниження обсягів тіньової економіки шляхом отримання пільг в оподаткуванні для учасників НПФ (внески до недержавних пенсійних фондів та одержаний інвестиційний дохід не оподатковуються, а оподатковуються лише пенсійні виплати) даватимуть стимул вимагати виплату свого заробітку в офіційному секторі.

4. Збільшення бюджетних надходжень у майбутньому. Під час сплати податків будуть збільшуватись бюджетні надходження шляхом розширення бази оподаткування, а саме пенсійні виплати включатимуть не тільки пенсійні внески, а й інвестиційний дохід.

5. Формування додаткового джерела довгострокового кредитування економіки. Кошти, накопичувані на пенсійних рахунках їхніх учасників є значним джерелом інвестицій в економіці. Особливість діяльності пенсійних фондів у тому, що вони зацікавлені здійснювати довгострокові інвестиції для узгодження власних потоків внесків і виплат. Пенсійні фонди є значними інвесторами. А це дозволяє розвивати ринок довгострокового запозичення коштів.

Науковий керівник: проф. Карпіщенко О.І.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ РИНКУ ПРАЦІ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ ПРОТЯГОМ 2010 – ПОЧАТКУ 2011 РОКІВ

студент Левченко Г.М.

Проблеми зайнятості населення завжди актуальні, адже вона є важливим фактором розвитку соціально-економічної системи і необхідною умовою життєдіяльності людини. Саме зайнятість дає можливість людині реалізовувати свої матеріальні і духовні потреби через дохід, який вона отримує за свою працю. Світова економічна криза вплинула на всі сфери життєдіяльності українського суспільства, у тому числі й на ринок праці, особливо на зайнятість населення. На сьогодні різко зріс рівень безробіття, зменшились соціальні гарантії держави, що негативно впливає на життя окремої людини та трудових ресурсів і суспільства в цілому. Тому, важливим питанням є дослідження регіональних проблем трудових ресурсів. [1]

Ринку праці належить визначна роль в адаптації населення до нових умов господарювання, у формуванні його свідомості, щодо розвитку всієї сукупності процесів відтворення: робочої сили і трудових відносин, в подоланні діючої в Україні неефективної системи зайнятості населення, застійності галузевої і професійної структур, у розвитку руху працівників, стимулюванні піднесення їх конкурентоспроможності. Таким чином, ринок праці виконує досить складні функції формування виробничих, соціально-політичних та економічних відносин. [2]

У 2010 р. до Державної служби зайнятості у Сумській області у пошуках роботи звернулося 41 тис. громадян, що на 1 тис. осіб більше, ніж у попередньому році. А на січень 2011 р. було зареєстровано 4 тис. таких осіб. Взагалі на обліку у центрах зайнятості на 1 лютого 2011 р. перебувало 23 тис. незайнятих громадян, що на 14% більше ніж торік. Серед незайнятих більше половини становлять жінки, більше третини – молоді люди у віці до 35 років.

Кількість зареєстрованих безробітних впродовж грудня 2010 р. збільшилась на 17,5% та на 1 лютого 2011 р. становила 22,3 тис. осіб, а рівень зареєстрованого безробіття склав 3,16% населення працездатного віку. Збільшення цього показника спостерігалось майже в усіх районах області, найвагомніше – у Білопільському, Краснопільському, Сумському.

За повідомленнями підприємств, установ та організацій, кількість вільних робочих місць і вакантних посад упродовж грудня 2010 р. зменшилась на 16% і на кінець місяця становила 0,7 тис. вакансій, а у січні 2011 р. цей показник збільшився на 9% і становив 0,8 тис. вакансій. Впродовж 2010 р. працевлаштовано 20,6 тис. осіб, що на 5% більше ніж у попередньому році. Якщо порівняти січень 2011 р. з січнем 2010 р., то у січні 2011 р. було працевлаштовано 0,9 тис. осіб, що у 1,5 р. більше, ніж у січні минулого року,

а середній розмір допомоги по безробіттю у грудні 2010 р. становив 775 грн., що на 17 грн менше за розмір допомоги у січні 2011 р. [3,4]

За структурою зайнятого населення, переважає кількість зайнятих осіб у галузі торгівлі, послугах з ремонту автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку, діяльності готелів та ресторанів, на другому місці за кількістю зайнятих осіб знаходиться промисловість. [1]

За Програмою економічного та соціального розвитку Сумської області на 2011 р. передбачається створення 16,5 тис. нових робочих місць у всіх сферах економічної діяльності; охоплення професійним навчанням, перенавчанням та підвищенням кваліфікації 5 тис. безробітних громадян, залучення до виконання оплачуваних громадських робіт 6,6 тис. безробітних. А також планується зменшити рівень безробіття економічно активного населення віком 15-70 років за методологією МОП до 9,7 %. [5]

Для покращення ситуації на ринку праці в області доцільно сприяти збереженню існуючих і створенню нових робочих місць в усіх сферах економічної діяльності, особливо у сільському господарстві; забезпечити підвищення рівня зайнятості населення шляхом створення нових робочих місць; організувати навчання та перенавчання безробітних громадян за професіями, які сприяють самозайнятості; для підвищення якості надання послуг роботодавцям та незайнятому населенню організувати заходи типу «День кар'єри», «Ярмарок вакансій»; забезпечити першочергову професійну підготовку та наступне працевлаштування незайнятої молоді, якій надається перше робоче місце; для молоді, починаючи з середнього шкільного віку, організувати зустрічі з метою ознайомлення їх із професіями, які користуються сталим попитом на ринку праці. [1]

Список використаної літератури:

1. Корнус О.Г., Корнус А.О. Особливості ринку праці Сумської області протягом 2000-2008 років. – Режим доступу: <http://www.geograf.com.ua/library/210/700>

2. Науменко Ю.С. Специфіка формування ринку праці в Сумській області. – 2010. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=124>

3. Офіційний сайт смт Краснопілля. – Режим доступу: http://krasnews.at.ua/news/rinok_praci_sumskojji_oblasti_u_2010_rocі

4. Офіційний сайт Головного управління статистики в Сумській області. – Режим доступу: <http://www.sumy.ukrstat.gov.ua>

5. Програма економічного і соціального розвитку Сумської області на 2011 рік. – Суми, 2010. – 139 с.

Науковий керівник: ст. викладач Волк О.М.

ФРАНЧАЙЗИНГ В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ ІСНУВАННЯ

студент Андрущенко М.

В усьому світі франчайзинг уже давно став невід'ємним атрибутом економіки: за оцінками експертів, в розвинутих країнах світу більше 40% всіх продажів здійснюється через франчайзингові мережі. В Україні активно розвивається внутрішній франчайзинг, що представляє собою достатньо специфічний сплав франчайзингових технологій і вітчизняних підходів до ведення бізнесу.

Якщо наприкінці 80-х рр. ХХ століття, коли в Радянському Союзі з'явилися перші заводи з виробництва "Пепсі-Коли", мало хто знав, що таке франчайзинг, то сьогодні ми стикаємося з ним на кожному кроці: хімічтки, АЗС, СТО, фітнес-клуби, магазини одягу і взуття, тренінги, програмне забезпечення, туристичні агентства тощо. Франчайзинг увійшов у наше життя і продовжує розвиватися, проникаючи в різні сфери діяльності.

Згідно з Керівництвом по франчайзингу Всесвітньої організації інтелектуальної власності, франчайзинг являє собою форму відносин між незалежними компаніями і/чи фізичними особами, в рамках якої одна сторона (франчайзинг), що володіє розробленою системою ведення бізнесу, відомою торговою маркою, фірмовим стилем, ноу-хау, торговим і/чи виробничими секретами, знаннями, досвідом, репутацією ті іншими нематеріальними активами, дозволяє іншій стороні (франчайзі) використовувати цю систему на оговорених умовах.

За даними Міжнародної асоціації франчайзингу, середня рентабельність інвестицій за перші 10 років роботи для звичайних незалежних підприємств складає близько 300%. Для компаній працюючих в рамках франчайзингових договорів, - 600%. За останні п'ять років в світі менше 8% франчайзингових підприємств виявились нежиттєздатними [1].

Найбільш прибутковими є компанії, які розвивають іноземні франшизи. Адже, за критеріями розвитку та грошовим оборотам лідерами ринку франчайзингу є компанії, що представляють західні товари та послуги, такі як "Coca Cola", "Pepsi", "Carlsberg", "InBev", "TNK-BP", "Lukoil", "Empik", "Ліга Інвест", "Дельта Спорт". Однак, до десятки найприбутковіших лідерів увійшла також одна українська компанія-франчайзер – "Система швидкого харчування" (FFS). Цей факт вказує на те, що українські компанії в майбутньому можуть стати конкурентами іноземним франшизам.

До проблем, що стримують розвиток франчайзингу в Україні та потребують вирішення слід віднести наступні:

- необізнаність українських підприємців з основними принципами ведення бізнесу на умовах франчайзингу.
- недосконалість нормативно-правової бази.

- відсутність детальної інформації про франчайзинг як метод ведення бізнесу.
- відсутність практики апробації бізнесу.
- значна вартість франшизи у порівнянні з низькою купівельною спроможністю покупців;
- відсутність кваліфікованих кадрів;
- складні умови та бар'єри організації та ведення бізнесу.

Підсумовуючи проблеми франчайзингу, слід зазначити, що франчайзинг має широкі перспективні можливості для розвитку в Україні. Й тому для вирішення вище зазначених проблем необхідно:

1. Лобювати у Верховній Раді створення законів про франчайзинг. Адже для полегшення ведення комерційної діяльності та функціонування будь-якого бізнесу потрібно мати ефективне правове поле. Також необхідно включити системи розвитку франчайзингу в урядову програму підтримки малого підприємництва.

2. Створення органу контролю діяльності ринку франчайзингу. Ринок франчайзингу на сьогодні є дуже диференційованим. Основною метою створення такого органу має стати розробка правил етичної поведінки ведення бізнесу на умовах франчайзингу, контроль учасників ринку франчайзингу щодо дотримання правил та лобювання в уряді власних інтересів у галузі франчайзингу.

3. Створити програму навчання для підготовки спеціалістів в сфері франчайзингу. На сьогодні в Україні існують навчально-консультаційні центри з франчайзингу, але лише у великих містах. Однак для підтримки розвитку франчайзингу необхідно створення таких центрів по всій Україні.

4. Надати можливість застосування франчайзі спрощеної системи бухгалтерського обліку та ліцензування [2].

Підсумовуючи, варто зазначити, що франчайзинг в Україні є перспективним напрямком економічної діяльності, адже в умовах кризи, коли більшість бізнес-проектів почали бути збитковими, франчайзинг залишається прибутковим бізнесом, як для франчайзера так і для франчайзі. Загалом, система франчайзингу має ряд переваг, які дозволяють більш ефективніше організувати бізнес з меншими затратами, що підвищує конкурентоспроможність вітчизняної економіки.

Список літератури

1. Як виглядає франчайзинг в Україні? [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.legalweekly.com.ua/article/?uid=2466>
2. Франчайзинг в Україні: проблеми та перспективи / Ногачевський О.В. // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.iib.com.ua/article.asp?cid=26&art=61>

Науковий керівник: ст. викладач **Волк О.М.**

БЕЗРОБІТТЯ І ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ЯК ДВІ ВЗАЄМОПОВ'ЯЗАНІ ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ

студент Мага А.С.

Рівень зареєстрованого безробіття в Україні до кінця лютого 2011 року становив 2,2% населення працездатного віку. Про це повідомила Державна служба статистики. Наприкінці лютого на обліку в Держслужбі зайнятості перебувало 635,6 тис людей за потреби підприємств в працівниках на заміщення вільних робочих місць і вакантних посад - 79,2 тис людей (місяцем раніше - відповідно 610,3 тис і 68,5 тис). Як повідомлялося, за даними Державного комітету статистики, рівень зареєстрованого безробіття в Україні на кінець січня становив 2,1% від загальної кількості населення. Водночас експерти кажуть, що реальне безробіття - значно вище. Зростання кількості безробітних збіглося з ухваленням нового Податкового кодексу, і відбувається на тлі планів уряду провести пенсійну реформу. Більшість безробітних становлять жінки та міське населення (310 тисяч - жінки, а 324 тисячі - міське населення).

На сьогоднішньому етапі, у зв'язку з кризою стали користуватися меншим попитом спеціалісти з оформлення банківських кредитів, аналітики з цінних паперів, а також менеджери з підбору персоналу.. Значно зріс попит на спеціалістів зі сфери продажів, виробництва, комп'ютерних технологій, аудиторів, бухгалтерів, лікарів, а також викладачів. Така популярність викликана масовою відмовою банків повертати депозити, які люди почали вимагати через суди й, звичайно, хвиля звільнень, що призвела до збільшення числа позовних скарг до працедавців.

Для нагляднішої ситуації порівняємо рівень безробіття України в 3 областях: (табл.1)

Таблиця 1 - Рівень безробіття України в Вінницькій, Хмельницькій, Сумській та Черкаській областях

Область	Кількість чоловік на 1 вакансію
Вінницька	39
Хмельницька	48
Сумська	19

Як ми бачимо, Черкащина залишається лідером серед інших регіонів України за рівнем безробіття.

Але з приходом літа кількість безробітних зменшується. Сприяють цьому сезонні роботи, а ще багато співгромадян відкладають працевлаштування на осінь. Банк вакансій Держслужби зайнятості за два літні місяці збільшився на 15 тисяч пропозицій. Найзапитаніші на ринку праці: водії, продавці продтоварів, трактористи, кухарі, слюсарі-ремонтники, електрогазозварники, швачки, електромонтери, токарі та офіціанти. Скоротилася і кількість незайнятих громадян. На сьогодні їх 630 тисяч - майже на 300 тисяч менше, ніж на початку року.

Але з кожної проблеми є вихід, рівень безробітних в Україні можна знизити таким чином:

- до 2016 року надати податкові канікули дрібним підприємцям, які проводять господарську діяльність на самостійній основі без залучення найманих працівників, при наданні побутових послуг населенню, під час виробництва товарів та сільськогосподарської продукції.
- запровадити поетапне зниження ставки ПДВ з 20% до 17% у 2013 році, а також ставки податку на прибуток з 25% до 16% у 2016 році
- запровадити кримінальну відповідальність за ухилення від автоматичного відшкодування ПДВ
- заборонити протягом 5 років запроваджувати податок на депозити фізичних осіб
- ліквідацію податкової міліції.

Як ми бачимо, безробіття існує в кожній країні незалежно від рівня її економічного розвитку. І для нашої країни, яка обрала ринковий шлях реформ, безробіття є невід'ємним явищем.

Список використаної літератури:

1. Державний комітет статистики України: -
Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Базилевич В.Д. та ін. Макроекономіка, опорний конспект лекцій. Безробіття як економічне явище.– К.: 2001.

Науковий керівник: ст. викл. Волк О.М.

БІДНІСТЬ ЯК ЕКОНОМІЧНА ПРОБЛЕМА ЛЮДСТВА

студент **Мартиненко А.О.**

Не дивлячись, що надворі ХХІ століття, проблема бідності залишається сьогодні досить актуальною в світі. Щодня населення Землі збільшується на чверть мільйона чоловік. З 50-х до початку 90-х років ХХ ст. кількість населення світу подвоїлася, а його частка, яка проживає у найбідніших регіонах світу - країнах, що розвиваються, та аграрних постсоціалістичних країнах - вже досягла 3/4 світового показника. І хоча помітна тенденція до зниження темпів природного приросту населення на Землі, кількість його у країнах, що розвиваються, продовжує зростати вищими темпами, ніж в економічно розвинутих країнах. За цим криється низка глобальних проблем, яка має бути розв'язана, аби забезпечити умови життєдіяльності людини і гідну якість її життя. І якими б вражаючими не були успіхи економічно...[1].

Таблиця 1 - Порівняння рівня бідності в Україні і за кордоном, 2009-2010рр.

Специфічні особливості,%	Україна	Закордонні держави
Бідність працюючих	78	54,4
Бідність сімей з дітьми		
- 1 дитина	29,5	10
- 2 дитини	35,9	14,7
- 3 дитини	47	16
- 4-5 дітей	88,7	34,2
Бідність пенсіонерів	32	70

Особливість бідності в Україні, як і в інших країнах з перехідною економікою, полягає у значному скороченні доходу більшості населення (табл. 1). Зубожіння значної частини населення відбувається за рахунок появи справді багатих прошарків. Реальний стан доходів населення дуже важко піддається статистичній оцінці через наявність значного обсягу неформальних джерел доходу. Обстеження домашніх господарств у першому півріччі 2009 р. за структурним критерієм виявило рівень бідності 66,4 %.

Найвищі рівні бідності характерні для південно-східних областей України, де менше поширені самозайнятість і тимчасова трудова міграція, тобто там, де населення гірше адаптувалося до нових соціально-економічних умов. Трохи краща ситуація в областях із відносно високим розвитком незареєстрованого сектора економіки, включаючи особисте підсобне господарство. За єдиними для всієї країни критеріями найвищі рівні бідності — у Луганській (44,8%) та Миколаївській (42,6%) областях, а найнижчі — у Києві (10,9%). І ці розбіжності не можна не враховувати при розробці стратегії подолання бідності та її реалізації в контексті регіональної політики.[2].

Отже поширення бідності в Україні обумовлює негативні демографічні тенденції, низький рівень народжуваності, погіршення здоров'я, неможливість отримання якісної освіти, масовий еміграційний відплив економічно активного населення за межі країни. Подолання бідності — завдання не одного дня. На мій погляд, настійно необхідною є координація різнопланових зусиль, визначення пріоритетів на коротко-, середньо- і довгострокову перспективу. Пом'якшення бідності, пов'язаної насамперед з економічною нерівністю населення, потребує більше часу й зусиль в основному активного характеру (допомоги у працевлаштуванні, відкритті власної справи, отриманні необхідної кваліфікації). Що ж до суб'єктивної бідності, то для попередження викликаних нею соціальних конфліктів потрібні час, довіра до влади на всіх рівнях та узгоджені дії майже всіх соціальних інститутів суспільства.

Президент зробив перший крок — розуміючи важливість проблеми, включив відповідну тематичну доповідь до свого щорічного послання Верховній Раді. Тепер треба чекати на реакцію інших ланок влади: законодавців, Кабінету міністрів, місцевих органів. А може, не чекати? Може, слід згадати заповіт Гіппократа: лікарю, допоможи собі сам...[3].

Список використаної літератури:

1. Борецька Н.П. Соціальний захист населення на сучасному етапі: стан і проблеми Донецьк, 2001.
2. Лібанова Е. Бідність в Україні: діагноз поставлено-Бедемо лікувати?-2001р. -Режим доступу: <http://www.dt.ua/newspaper/articles/24071#article>
3. Стратегія подолання бідності. Указ Президента України від 15 серпня 2001 р. № 637/2001.

Науковий керівник: ст. викладач Волк О.М.

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПРОВЕДЕННЯ ЄВРО-2012 В УКРАЇНІ

студент Мар'янкіна К.В., студент Рябущенко В.В

На даний час актуальним для суспільства та економіки України є запланований чемпіонат Європи з футболу 2012. Проведення фінальної частини чемпіонату Європи з футболу 2012 року можна розглядати як проект, що з самого початку запрограмований з системними небезпеками.

Можливо, це зумовлено недосконалими розрахунками стосовно очікуваних доходів-витрат внаслідок браку часу, а можливо — недостатнім рівнем розуміння ризиків, що можна пояснити відсутністю позитивного досвіду реалізації таких масштабних проектів.

За певних умов існує ймовірність виникнення ситуації, що негативно вплине на імідж України. Ключова теза — невідповідність можливих вигод та втрат від проведення форуму. З точки зору бізнесу європейський футбол, як і весь світовий, є збитковим видом господарської діяльності. Лише кілька національних чемпіонатів, зокрема, англійський та іспанський, можна назвати умовно рентабельними.

На розвиток футболу як бізнесу впливає чимало факторів: площа країни, кількість населення, розмір ВВП, обсяг ВВП на душу населення, природно-кліматичні умови. Від оптимального поєднання цих факторів залежить кількість команд у національному чемпіонаті тієї чи іншої країни, а від так — і рентабельність клубів та чемпіонату загалом.

Відповідно до програм уряду України, сукупні витрати на проведення “Євро-2012” становлять близько 150 мільярдів гривень. Внутрішній валовий продукт України за 2010 рік становить майже 1 трильйон гривень. Отже, витрати на чемпіонат сягають близько 15% від ВВП. І це зважаючи на те, що міст, які приймають матчі, всього чотири [2].

Наприклад, багато кредитів зараз бере наша держава на Євро-2012. Для реконструкції стадіону «Металіст»Харків взяв кредит на суму 152 млн грн.[3]

Для покращення транспортно-експлуатаційного стану автодоріг на підходах до Києва видано кредит від Європейського банку реконструкції і розвитку на суму 450 млн євро під 2% річних з чотирьохрічним пільговим періодом [4]. Як відомо, ці кредити будуть погашені за рахунок платників податків.

Відвідуваність же футбольних матчів в Україні не перевищує 45%. Оскільки вартість квитків встановлюється відповідно до платоспроможності населення, окупність сучасного вітчизняного стадіону може становити 50 років. Загалом в Україні небагато футбольних клубів мають капіталізацію понад 15 мільйонів доларів і проведення “Євро-2012” жодним чином не

впливає ні на нарощення капіталізації місцевими клубами, ні на сукупну капіталізацію національного чемпіонату.

Логіка проведення міжнародних спортивних змагань полягає у капіталізації бренда країни або національних брендів. Так, після проведення Чемпіонату світу-2006 у Німеччині збільшилися продажі місцевих автомобільних брендів. Через відсутність високотехнологічних брендів і територіальних точок інноваційного розвитку на зразок “кремнієвих долин” проведення масштабних проєктів втрачає сенс [2].

Підготовка Євро-2012 в Україні порушує декілька міжнародних природоохоронних конвенцій. Значну частину нових споруд, фан-зон та навіть новий стадіон в Києві планують розмістити на місці зелених зон, більшість яких повинні знаходитись під охороною. Захисту цих територій вимагають міжнародні угоди, ратифіковані Україною. Натомість Україна не лише не приділяє достатньо уваги їх охороні, а й збирається цілковито знищити значну їх частину. Київська влада планує пожертвувати понад 250 гектарами паркових зон. Будівництва порушать і національне законодавство України [1]. Серед можливих загроз для України є:

- непомірне зростання боргової залежності держави і корпорацій;
- небезпека дефолту на національному та корпоративному рівнях;
- недофінансування захищених статей бюджету;
- зростання рівня корупції та соціального напруження внаслідок несправедливого збагачення певних осіб;
- знецінення іміджу України через можливу зміну рішення УЕФА про проведення “Євро-2012” у випадку неготовності певного об’єкта.

Серед позитивних можливостей для України

- Створення системи ефективного інноваційного управління.
- Розвиток кооперативних зв’язків та національних брендів.
- Нарощення капіталізації суб’єктів господарювання та муніципальних утворень [2]. Таким чином необхідно привертати особливу увагу проведенню чемпіонату Європи, який має як позитивні, так, в більшій мірі негативні наслідки для економіки, екології та в загалом, стану держави. Необхідно шукати шляхи ефективного використання створеної сфери обслуговування, транспортної системи та інших галузей, на яку буде витрачена основна частина інвестицій.

Список використаної літератури

1. Майдан-вільна людина у вільній країні <http://maidan.org.ua/static/news>
2. Комітет громадського контролю <http://www.komitet12.org.ua/analitika/>
3. Bulding Media Group <http://building.ua>
4. Media internation group MIGNews.com.ua

Науковий керівник: ст. викладач Волк О.М.

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ПОЗИТИВНОГО ГУДВІЛУ ПІДПРИЄМСТВА

студент Сиротенко М.А.

Нестабільність сучасних умов функціонування та жорстке конкурентне середовище спонукає керівників підприємств до пошуку нових інноваційних форм управління. Підвищується інтерес до застосування нових методів менеджменту та маркетингу, оскільки ефективність діяльності підприємства залежить вже не стільки від матеріальних активів, як від нематеріальних переваг.

Аналіз праць, присвячених питанням визначення гудвілу, засвідчив, що ця економічна категорія ще викликає певні суперечності щодо визначення, оцінки, управління та відображення у звітності підприємства.

Відповідно до Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» під гудвілом розуміють нематеріальні активи, вартість яких визначається як різниця між балансовою вартістю активів підприємства та його звичайною вартістю як цілісного майнового комплексу, що виникає внаслідок використання кращих управлінських якостей, домінуючої позиції на ринку товарів (робіт, послуг), нових технологій тощо.

Найбільш розповсюдженим визначенням гудвілу є визначення Г.М. Десмонда, Р.Е. Келлі : «Гудвіл – сукупність тих елементів бізнесу, які стимулюють клієнтів продовжувати користуватися послугами даного підприємства або даної особи, приносять фірмі прибуток, що перевищує розумний дохід на всі активи підприємства, включаючи дохід на всі ті нематеріальні активи, які можуть бути ідентифіковані та оцінені окремо».

Відповідно до міжнародних та українських норм, гудвіл може бути відображений у фінансовій звітності підприємства тільки у випадку купівлі/продажу підприємства.

Формування позитивного гудвілу підприємства – це послідовний і систематичний процес розвитку його складових елементів. Аналіз літературних джерел дозволив виділити такі складові елементи гудвілу: використання кращих управлінських якостей; рівень кваліфікації персоналу; ділова репутація; наявність (популярність) торгової марки, назви фірми; реклама та просування продукції;

наявність стабільних споживачів; наявність постійних постачальників; висока якість продукції (в певному ціновому сегменті); вигідне територіальне розташування; використання нових технологій; наявність ліцензій, патентів; домінуючі позиції на ринку.

З точки зору формування позитивного гудвілу підприємства наведені складові елементи потребують більш детального розгляду. Відокремлення авторами таких складових, як «використання кращих управлінських якостей» та «рівень кваліфікації персоналу» не є раціональним, оскільки ці дві складові пов'язані між собою (використання кращих управлінських якостей залежить від кваліфікації управлінського персоналу). Найбільш повно визначають позитивний гудвіл підприємства такі складові елементи:

- наявність (відомість) назви фірми чи торгової марки;
- реклама та просування продукції;
- наявність стабільних споживачів;
- наявність постійних постачальників;
- висока якість продукції;
- вигідне територіальне розташування;
- рівень кваліфікації персоналу та використання кращих управлінських якостей;
- використання нових технологій, ліцензій, патентів.

Розвиток зазначених складових потребує від підприємства певних витрат, які обґрунтовані не лише з точки зору формування позитивного гудвілу, але й ефективної діяльності підприємства, оскільки кожна окрема складова має безпосередній вплив на діяльність підприємства в цілому. Наприклад, для швацького підприємства, яке функціонує на українському ринку, важливим є конкурентоспроможність продукції, розвиток торгової марки, оскільки українські споживачі все більше уваги приділяють марочній продукції, територіальне розташування магазинів одягу. Для отримання лідируючих позицій на ринку необхідно приділяти увагу новим технологіям та постійно підвищувати рівень кваліфікації персоналу. Таким чином, постає питання формування комплексу складових елементів гудвілу для кожного окремо взятого підприємства. Це пов'язано з галузевою особливістю, насиченістю ринку, стратегією розвитку підприємства тощо.

Науковий керівник: ст. викладач Волк О.М.

НЕМАТЕРИАЛЬНАЯ МОТИВАЦИЯ КАК МЕТОД СПЛОТИТЬ КОЛЛЕКТИВ РАДИ ДОСТИЖЕНИЯ ЦЕЛИ

ст. преподаватель Волк О.Н., студент Филимонова Н.А.

Люди являются самым важным ресурсом организации. Они обеспечивают увязку в единое целое финансовых, производственных и других ресурсов так, чтобы организация функционировала. В условиях экономической нестабильности руководители всё чаще обращаются к нематериальным методам мотивирования. По результатам исследований Международной Организация Труда (International Labour Organization) 59,5% работников не интересует материальное поощрение.[1] Вот и получается, что руководители, стремящиеся повысить производительность, не опираются исключительно на финансовое вознаграждение персонала. Они рассматривают потребности своих работников целостно и дают возможность людям руководствоваться также другими мотивами.

Существует и успешно используется множество нематериальных мотивов. Наиболее адаптированные к украинскому менталитету следующие:

- расширения круга выполняемых задач. Это позволяет подчеркнуть значимость работника в организации и установить доверительный контакт. Включение работников в программы комплексного управления качеством положительно сказывается на приверженности сотрудников своей работе [2].

- предложение устройства детей в садик, гибкий график работы. Все большую озабоченность, особенно среди женщин, вызывает потребность в согласовании семейной и личной жизни. Женщинам с маленькими детьми имеют огромный стимул работать, поэтому создание в организации специальной службы по уходу за детьми экономит время, которое обычно тратится на дорогу, когда детские учреждения находятся за пределами организации. Использование гибкого графика рабочего времени эффективна по двум причинам: во-первых, работник сам планирует свой день и четко представляет, сколько времени займёт выполнение определённой задачи, и, во-вторых, это подчеркивает доверие руководства.

- определенные льготы в зависимости от должности и статуса (служебный автомобиль, мобильный телефон и пр.).

- кредитование сотрудников, предоставление юридических и финансовых консультативных услуг; в отдельных случаях — аренда жилья за счет предприятия, оплата телефонной связи. Таким образом организация берёт на себя некоторые издержки работника и тем самым обеспечивает ему благоприятное психологическое состояние. Работник уверен в завтрашнем дне и в стабильности своего рабочего места.[3]

- предоставление возможности для работников питания на территории организации.

- программа предоставления льготных санаторно-курортных путевок и профилактика заболеваний. Руководству к этой задаче можно подойти творчески, обеспечивая работников абонеменами в спортивные залы, организуя мониторинг состояния их здоровья и направляя в соответствующие медицинские учреждения.

- предоставление отпуска в летнее время;
- возможность карьерного роста;
- корпоративные праздники с поощрением.

Люди желают работать в организации, в которой все живут одними и теми же представлениями о смысле деятельности организации и зависимы от конечного результата. Такое состояние означает, что все сотрудники понимают свою личную роль в выполнении задач, смысл, и важность своего вклада, независимо от своего уровня в иерархии.

Таким образом, нематериальное стимулирование – новый уровень управления, использование которого является неотъемлемой частью успешного взаимодействия в организации.

Список литературы

1. Берцев И. Производительность труда в Украине.-2010. Режим доступа: <http://job.ukr.net/news>
2. Хеди И. Мотивы повышения производительности труда.- Персонал-микс, 2008.-20с.
3. Волюнин Е.П. Эффективность нематериальной мотивации в кризисное время – М.: Пересвет, 2006.-175 с.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ

студент Якущенко Л.

Для ефективного входження в ринкову економіку потрібно вирішити проблеми мотивації до праці, яка має бути більш гнучкою і постійно вдосконалюватися з розвитком ринкових методів господарювання.

Повернення заробітній платі стимулюючого значення є необхідним важелем у майбутньому механізмі мотивації праці. В ринкових умовах доцільно зберегти елементи традиційної системи організації заробітної плати, але їх зміст потрібно оновити.

Основним та найбільш вагомим елементом цієї системи була тарифна система.

Формування професійної тарифної сітки повинне здійснюватися за такими принципами: охоплення професійною сіткою всіх працівників підприємства; встановлення вихідної тарифної ставки в розмірі, що залежить від рівня мінімальної заробітної плати, визначеної підприємством самостійно, але не нижче законодавчо встановленої; самостійне формування тарифних коефіцієнтів [1, ст.470-471].

Оплата праці є мотивуючим фактором, тільки якщо вона безпосередньо зв'язана з підсумками праці. Працівники повинні бути впевнені в наявності стійкого зв'язку між матеріальним винагородженням та своєю працею. В заробітній платні обов'язково повинен бути присутній компонент, який залежить від досягнутих результатів [2].

Суттєвий регулюючий вплив на заробітну плату має справляти нормування праці. Важливим елементом системи організації заробітної плати є форми та системи заробітної плати.

У системі стимулювання важливе місце належить формуванню корпоративного інтересу, коли кожний працівник зацікавлений у завоюванні підприємством передових позицій у конкурентній боротьбі.

Нерозривність виробничого процесу і мотивації персоналу наочно продемонстрували ще хоторнські експерименти. Тому потрібно розробляти соціальні пакети, які інтегрують методи матеріального та нематеріального стимулювання праці.

Виділяють такі пріоритети соціальних пакетів: виплата лікарняних, медичне страхування, навчання коштом компанії, надання путівок до санаторіїв, безвідсоткове кредитування, надання в службове і неслужбове користування автомобіля, матеріальна допомога при одруженні тощо.

Розробляючи соціальний пакет, слід чітко визначити, які саме послуги затребувані тими чи іншими категоріями працівників.

Мотивація працівників може мати і нематеріальний характер, а саме стимулювання вільним часом: надання робітнику за активну і творчу роботу додаткових вихідних, відпустки, організація для робітників гнучкого графіку роботи; трудове організаційне стимулювання: можливість участі в управлінні, просунення по службі, творчі відрядження, наявність творчих елементів у процесі організації та в самому характері праці; стимулювання поведінки робітника на основі вираження суспільного визнання – вручення грамот, розміщення фотографій на дошці пошани [1, ст. 471-475].

На робочих місцях слід формувати світогляд команди, неможна руйнувати неформально існуючі групи, якщо вони не завдають зайвого клопоту.

Практично кожен має власну думку щодо того як поліпшити свою працю. Спираючись на зацікавленість керівництва, слід організувати роботу так, щоб у працівника не пропало бажання реалізувати свої плани.

Поруч з тим кожна людина прагне успіху. Успіх - це реалізовані цілі, для досягнення яких співпрацівник застосував максимум зусиль. Успіх без признання приводить до розчарування, вбиває ініціативу. Однак цього не станеться, якщо підлеглим, які дісталися успіху, делегувати додаткові права, просунути їх по службі [2].

Список використаної літератури

1. Навчальний посібник/ О.В. Акіліна, Л. М. Ільч. – К.: Алерта, 2010. – 734 с.

2. Сайт Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді. Режим доступу: http://nenc.gov.ua/doc/vvv/12_2009/L_pedag_vissh_shkol/L_motivac_personal.pdf

Науковий керівник: ст. викладач Волк О.М.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

доц. Таранюк Л.М., студент Запорожченко О.М., студент Босик А.

Проблема ефективності підприємства завжди посідала важливе місце серед актуальних проблем економічної науки, ця проблема є досить складною і такою, що важко формалізується. Адже будь-яке підприємство - це складна система, яку важко спростити, не втративши при цьому її суттєвих характеристик. Зацікавленість в збільшенні ефективності на підприємстві виникає на різних рівнях управління економікою – від власників приватного підприємства до керівників держави. Треба зазначити чим ефективніше працює підприємство, тим воно являється більш привабливим для інвесторів, має високий потенціал та конкурентоспроможність. Але не завжди можна очікувати підвищення економічної ефективності на підприємствах, тим паче в період кризових явищ в економіці країни.

Взагалі ефективність – це характеристика процесів і впливів, в основному управлінського характеру, яка відображає ступінь досягнення поставлених цілей, іншими словами це визначений конкретний результат, тобто ефективність дії будь-чого.

Зараз існує дуже багато шляхів підвищення ефективності діяльності підприємства. Одні вчені пропонують схему, що окреслює загальні напрямки аналізу об'єкта. Перший з них - ресурсний - відображає першочергову необхідність аналізу ефективності використання наявної матеріальної бази виробництва та живої праці. За допомогою другого напрямку, тобто організаційного, здійснюється пошук можливостей підвищення ефективності тих процесів, що відбуваються на підприємстві. При цьому насамперед увага звертається на ефективність управління. Важливою складовою ефективності підприємства, а отже, і значним резервом її підвищення, є організація виробничого процесу.

У конкретних умовах підприємства слід проаналізувати всі аспекти, що визначають ефективність організації робіт - від рівня робочого місця окремого робітника чи спеціаліста до рівня підприємства в цілому. Також одним з головних напрямів пошуку можливостей підвищення ефективності є технологічний. Вирішення проблеми технологічного відставання особливо актуальне для українських підприємств. Причому проблема ця є комплексною і має, принаймні, два компоненти: матеріальний та нематеріальний. На думку багатьох економістів, подолання технічного і технологічного відставання потребує не просто переходу на сучасні

технології, а впровадження комплексу відносин, що називається корпоративною культурою.

Інші вчені щодо шляхів підвищення ефективності діяльності підприємства на перше місце ставлять маркетингову складову. В наш час роль маркетингової діяльності в підвищенні ефективності функціонування підприємства набуває досить великого значення і на сьогоднішній день ця тема досить актуальна, тому що тільки з гарною обізнаністю ринку товарів, бажаннями споживачів та ефективною рекламою діяльність підприємства має шанс на успіх. Тобто, збільшити ефективність підприємства можна за рахунок найкращого вивчення ринків, діапазону продукції та цін на цьому ринку, «розумного» розширення власного асортименту продукції по найпривабливішим цінам, удосконалення системи збуту продукції і т.д.

Автори тези пропонують певні дії для збільшення ефективності діяльності підприємства:

1. Кожне підприємство повинно мати певну стратегію. Щодо правильного вибору стратегії залежить ефективність діяльності підприємства. Пропонується підприємству вводити стратегію управління інформацією, щодо підвищення рівня інформаційного забезпечення та ведення стратегічного та оперативного контролінгу за ситуацією на ринку.

2. Людський капітал - основа у збільшення ефективності діяльності підприємства, так як, наприклад, щоб збільшити ефективність виробництва потрібно не тільки закупити нове обладнання, потрібно провести тренінги для працівників щодо цього обладнання, запропонувати певні винагороди за хорошу роботу, те саме і стосується, наприклад, маркетингу.

3. Що стосується збільшення ефективності діяльності підприємств в Україні, то їм можна рекомендувати наслідувати досвід закордонних підприємств. В Україні підприємства економлять на витратах, звідси може бути низькою якість продукції, на відміну від закордонних, які явно мають перевагу в дотриманні якості, що являється основним показником привабливості та конкурентоспроможності підприємства.

Можна привести приклад, що закордоном дбають про навколишнє середовище, більшість цих підприємств економлять папір. За проведеним дослідженням було виявлено, що якщо США скоротить в своїх офісах використання паперу на 10% або приблизно на 540 тис. тонн, викиди парникових газів скоротяться більш ніж на 1,6 млн. тонн. Цю кількість парникових газів викидає 280000 автомобілів в рік.

В цілому треба зазначити, що українським підприємствам треба вдаватися до системи безперервного менеджменту бізнес-процесів для утримання конкурентних переваг на ринку, а як наслідок і необхідного рівня економічної ефективності своєї діяльності.

ІНІЦІАЦІЯ НОВИХ РИНКІВ ЯК ФУНДАМЕНТ ДЛЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

ст. викладач Дегтярова І.Б., студент: Долга Д.М.

В інноваційному законодавстві Україна інновація визначена як певної новинки, що приводить до деяких істотним поліпшенням. При цьому інновація розглядається як певна самоочевидна категорія, цінність якої не піддається сумніву.

На сучасному етапі розвитку економічне становище будь-якої держави визначається такими важливими факторами, як внутрішні ресурси країни і ступінь її інтеграції у світову економічну систему. У всіх прогресивних країнах світу вже давно усвідомили, що сьогодні на світовому ринку важливим є саме ефективне просування інновацій, і до цього почасти підштовхнув світову економічну кризу. Наприклад, у Великобританії, де головним джерелом доходів країни був фінансовий сектор. Там модернізація сталася багато в чому завдяки ефективній реалізації стратегії розвитку інтелектуальної власності з упором на комерціалізацію інтелектуальної власності.

Для покращення ситуації необхідно здійснювати програми і проекти з підготовки новаторів, впровадження винаходів, нововведень, досліджень, інформаційних та комунікаційних технологій і т.д. Для того щоб така політика була успішною, вона повинна мати довгострокову перспективу і користуватися широкою підтримкою різних зацікавлених сторін. Для досягнення економічного «вибуху» зі знаком плюс, заснованого на інтелектуальній власності та інноваціях, необхідно приділити особливу увагу широкому поширенню знань про інтелектуальну власність. Якщо в нашому суспільстві з'явиться чітке розуміння тих вигод, які приносить країні і кожному з нас грамотне і відповідальне використання інтелектуальної власності, то мети Національної стратегії обов'язково будуть досягнуті [2].

Для стимулювання інноваційної діяльності у промисловій галузі необхідні: мотивація працівників до інноваційної діяльності, зменшення міграції вчених; законодавчі зміни у галузі інноваційної діяльності щодо пільг і стимулів (зниження податків до підприємств, які розвиваються; удосконалення амортизаційної політики); розширення джерел фінансування; тісна співпраця з іноземними підприємствами, обмін досвідом; активізація діяльності технопарків шляхом державної підтримки; розширення практики надання інноваційним підприємствам середньострокових кредитів із зниженням процентної ставки [1, с.114].

Інноваційній економіці потрібна наука високого рівня, що забезпечує створення нових розробок, система ринкової апробації та відбору найбільш

економічно ефективних розробок, а також механізми організації нових виробництв на їх основі. Результатом є прибуток, що покриває всі витрати на створення і впровадження інновацій. При цьому прибуток виходить не за рахунок торгівлі сировиною та продуктами його первинної переробки, не в результаті спекуляцій готовими товарами, нерухомістю або землею, а за рахунок виведення на ринок нових продуктів і технологій.

Для затвердження на законодавчому рівні важливим може стати розробка норм, які б встановлювали: 1. Порядок оподаткування, згідно з яким розмір бази оподаткування прибутку підприємств та організацій зменшувався б на суму коштів, яка була ними спрямована безпосередньо на науково-технічну та інноваційну діяльність. 2. Механізм забезпечення "податкових канікул" для учасників реалізації інноваційного проекту на термін до трьох років з часу підписання інноваційної угоди. 3. Новий тип оподаткування, згідно з яким податковий тиск на товаровиробника кінцевої продукції глибокої переробки був би меншим за податковий тиск на виробника сировини чи напівфабрикатів.

Пропонується розробити і запровадити у практику організаційні заходи щодо: державного страхування та відшкодування можливих ризиків від інноваційної діяльності з урахуванням інтересів інноватора, винахідника та інвестора, проектів при їх венчурному фінансуванні; розвитку сучасної інноваційної інфраструктури, яка була б максимально пристосована до роботи в ринкових умовах. Варто було би розробити міжгалузеву програму з активізації інноваційної діяльності у промисловості України. Її метою має бути підвищення інноваційної активності у промисловості за рахунок створення сприятливих умов для діяльності й активної спеціалізації учасників інноваційного процесу з метою плідної роботи та практичного використання результатів науково-дослідних робіт; створення та залучення до активної інноваційної, винахідницької та інвестиційної (до реального сектора економіки) діяльності фінансово-промислових груп в Україні.

Література

1. Говоруха Ж.А. Питання розвитку інноваційної діяльності підприємств України // Актуальні проблеми економіки. - 2007. - №8(74). - с.107-115.
2. Денисенко М. П., Воронкова Т. Є., Ладика С. В. Проблеми формування національної інноваційної системи України // Актуальні проблеми економіки. - 2008. - № 4 (82). - С. 73-81.
3. Федулова Л. Перспективи інноваційно-технологічного розвитку промисловості України // Економіка України. - 2008. - № 7. - С. 24-36.

ПРОБЛЕМИ ДІАГНОСТИКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

ст. викладач Дегтярьова І.Б., студент Козлова Ю. О.

У механізмі ринкової взаємодії як на макро-, так і на мікрорівні конкуренція виконує роль основної рушійної сили розширеного відтворення й ефективної самоорганізації. Створення стійких конкурентних позицій економіки України передбачає підвищення рівня конкурентоспроможності виробників.

Конкурентоспроможність підприємства є однією з найважливіших категорій ринкової економіки і характеризує можливість та ефективність адаптації підприємства до умов конкурентного середовища. У зв'язку з цим обґрунтування підходів до її дослідження з метою наступної розробки системи заходів для зміцнення позиції та досягнення конкурентних переваг підприємства є актуальним. Ключове положення в економіці України займають промислові підприємства. Це обумовлено тим значенням, яке має промисловість у структурі національної економіки. Тому проблеми підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств на внутрішньому і на міжнародних ринках є важливими як у сучасних умовах, так і в майбутньому.

Конкурентоспроможність організації можна виявити тільки серед групи організацій, які належать до однієї галузі або випускають товари-субститути, тобто конкурентоспроможність є поняттям відносним. В сучасних умовах діяльності підприємств важливо розробити механізм вибору таких прийомів і методів управління конкурентоспроможністю, які б, з одного боку, відповідали особливостям розвитку конкретного виробництва, а з іншого – сформованій ринковій ситуації та тенденціям її розвитку. Виділено три групи характеристик діяльності підприємства для оцінки його конкурентоспроможності: конкурентоспроможність товару, що відображає ступінь його відповідності конкретній потребі і витратам споживача; ринкова активність, що характеризує поведінку підприємства в умовах зовнішнього середовища; власні можливості, які показують наявність й ефективність використання ресурсів підприємства, а також ступінь його залежності від зовнішніх джерел фінансування.

При розрахунку конкурентоспроможності продукції для порівняння своєї продукції та аналогічної продукції конкурентів по визначених параметрах рекомендується використовувати метод, що базується на теорії якості, в основі якого лежить поняття споживчої цінності продукції. Як засіб візуального аналізу споживчої цінності можна використовувати метод профілів, що допомагає вибрати характеристики для аналізу конкурентоспроможності продукції й оцінити їх з погляду значимості, яка визначається запитамі споживачів. Застосування методу на основі розрахунку інтегрального показника передбачає комплексний підхід до оцінки конкурентоспроможності підприємства: з одного боку, проводиться розрахунок конкурентоспроможності продукції з погляду її споживчої цінності по обраних і оцінених раніше за допомогою методу, що базується на теорії якості, характеристиках продукції; з іншого боку, аналізується ефективність виробничо-господарської діяльності виробника. Для аналізу кількісного значення конкурентоспроможності підприємства запропоновано застосовувати метод, що заснований на теорії порівняльних переваг, за допомогою якого зіставляються показники конкурентоспроможності продукції і результативності господарської діяльності підприємства з аналогічними показниками конкурентів за той же період. При цьому можна визначити вплив кожного показника на рівень конкурентоспроможності підприємства і розробити заходи щодо її підвищення.

Комплексний підхід до вивчення методів оцінки конкурентоспроможності підприємства, теоретичних аспектів їх побудови, до створення напрямків їх практичного застосування запропоновано покласти в основу розробки методики аналізу, впровадження якої дозволить підприємствам раціонально формувати стратегії свого розвитку і поведінки на ринку, управляти асортиментною і збутовою політикою, а також оцінювати внутрішній і зовнішній потенціал складових конкурентоспроможності, вчасно адаптуватися до зовнішнього середовища, що змінюється.

Отже, аналіз методів оцінки конкурентоспроможності дозволяє зробити висновок про необхідність їх одночасного й послідовного використання, тому що багато які з існуючих методів оцінки конкурентоспроможності підприємства характеризують лише окремі сторони його діяльності: ефективність виробництва, або ефективність збуту, або конкурентоспроможність продукції, що випускається.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ

старший викладач Дегтярєва І.Б., студент Палун І. В.

Ринковий напрямок розвитку економіки України за основну мету має забезпечення стійкості функціонування суб'єктів господарювання та підвищення рівня життя населення, що передусім пов'язано з відновленням ефективності процесів виробництва та обігу капіталу, як основних фаз відтворення, що були порушені протягом тривалого періоду.

Саме капітал є одним із вагомих чинників у системі соціально-економічних та політичних відносин суспільства. Саме із-за недосконалого управління капіталом як на макро-, так і на мікрорівні, економіка України досить повільно виходить із кризового становища. Спирияти прискоренню процесу виходу з кризи можна за допомогою управління, що відповідає сучасним умовам, спирається на досягнення науки та спирається на практику. Саме тому проблема управління набуває особливої актуальності на сучасному етапі розвитку економіки України.

Одним з недоліків сучасних досліджень в галузі управління саме капіталом є одностороння аналітична орієнтація, тобто розгляд окремих форм та видів капіталу підприємства, що класифікуються за певною ознакою.

Так, можна зустріти роботи, присвячені дослідженню капіталу за наступними напрямками:

- основного і оборотного, матеріального і нематеріального капіталу підприємства;
- фінансового, інвестиційного, інформаційного, венчурного, інтелектуального капіталу підприємства;
- колективного, приватного, державного капіталу;
- національного та іноземного капіталу.

Капітал підприємства необхідно розглядати як єдине ціле за для досягнення високої якості управління.

Таким чином, управління капіталом підприємства мають орієнтуватися на системний та кібернетичний підходи, а також відтворювальний підходи.

Варто зауважити, що важливою методологічною та управлінською новацією є синергетичний підхід. Синергетика розуміється з п'яти основних позицій: новий світогляд, нова наукова парадигма, наукова теорія, наукова теорія, загальнонауковий підхід досліджень, міждисциплінарний напрямок досліджень. Об'єктами синергетики являються системи з такими характеристиками: складність, відкритість, нелінійність, нестабільність, ієрархічний динамізм.

Отже саме синергетичний підхід дає змогу вирішити проблему фрагментності та одноаспектності управління капіталом.

ПРИНЯТИЕ ТРУДОВОГО КОДЕКСА. «ЗА» И «ПРОТИВ»

соискатель Галахова О. В.

Наши государственные мужи посчитали действующий Кодекс законов о труде (КЗоТ) от 1971 года выпуска морально устаревшим и архаичным. Дескать, мы живем в условиях рыночной экономики, а не в Советском Союзе и нужно соответствовать реалиям времени. По индексу производительности труда, на основании данных МВФ и Международной организации труда для 85 стран, Украина занимают 72-е место. Это называется официальной причиной создания нового Трудового кодекса.

Партия регионов настаивает на скорейшем принятии Трудового кодекса, а вот опрошенные эксперты заявили, что новый Трудовой кодекс резко урезает права наемных рабочих. Эксперты утверждают, что из Кодекса изъяли все демократические нормы, назвав его сдачей интересов трудового народа

Председатель федерации профсоюзов Василий Хара, он же один из соавторов скандального документа, даже не скрывает, что проект кодекса в действительности выписан под интересы работодателя. По его мнению, это сделает страну инвестиционно привлекательной и будет способствовать созданию новых рабочих мест.

Вот некоторые из изменений, которые предложены в Трудовом кодексе в интересах работодателя.

Условия труда. Работодатели получают право в одностороннем порядке издавать «нормативные акты работодателя», которыми определяются условия труда на предприятии (согласно действующего КЗоТ условия труда закрепляются в коллективном договоре).

Трудовые споры. Решения Комиссией по трудовым спорам могут приниматься исключительно единогласно. Это позволяет работодателю заблокировать любое решение (согласно КЗоТ – решения принимаются большинством голосов).

Отпуска за свой счет. Работодатель получает право временно приостанавливать работу и отправлять сотрудников в отпуска без сохранения заработной платы или с частичным сохранением зарплаты на срок до 2 месяцев. Максимально допустимая суммарная длительность отпуска за свой счет увеличивается с 15 дней в году (КЗоТ) до 3 месяцев.

Дополнительные отпуска. Отменяется 7-ми дневный социальный отпуск для одиноких родителей. Ограничиваются возможности получения дополнительных дней к отпуску для женщин с двумя и более детьми.

Разрыв трудовых отношений. Предусмотрено больше поводов для увольнения работников: разглашение коммерческой информации, нарушение правил охраны труда (если это привело, либо могло привести к несчастному

случаю), отсутствие или потеря работником разрешения, необходимого для выполнения работ, предусмотренных трудовым договором. За несоответствие занимаемой должности сотрудника можно уволить по результатам аттестации либо на основании других «доказательств». Если не будет письменного трудового договора либо в договоре будут отсутствовать обязательные составляющие, — это будет означать отсутствие трудовых отношений, (причем формально можно будет и не заплатить работнику за выполненную работу). Предусмотрено больше оснований для увольнения матерей одиночек, их можно будет уволить за невыполнение или ненадлежащее выполнение должностных обязанностей. Среди нововведений — требование заключать трудовой договор в письменной форме.

Выплаты при сокращении. Работникам с беспрерывным стажем у одного работодателя до 5 лет — 1 среднемесячная зарплата (логично предположить, что в нынешних реалиях таких сотрудников на предприятиях большинство), со стажем 5-10 лет — 2 зарплаты, более 10 лет — 3 зарплаты.

Невыдача трудовой книжки при увольнении. Работодатель выплачивает компенсацию в размере среднего заработка работника за все время задержки, но срок задержки не регламентируется (это может быть месяц, два, год и ...).

Проект нового Трудового кодекса разрешает 12-часовой рабочий день и 48-часовую рабочую неделю. По всей видимости, суббота станет рабочим днём. (Хотя, именно одним из достояний двух революций 1917 года был 8 часовой рабочий день.)

В соответствии с действующим ныне КЗоТ полную материальную ответственность могут нести только работники, подписавшие соответствующий договор. По новому Трудовому кодексу материальную ответственность несёт любой работник.

Что касается малых предприятиях, режим работы может предусматривать занятость в выходные дни, дни государственных и религиозных праздников без компенсации.

Да, интересы работодателя и работника всегда будут противоборствовать. Примиряющей стороной во времена СССР были профсоюзы, но их влияние в проекте нового Трудового кодекса почти неощутимо. Новый Трудовой кодекс допускает увольнение работника, несмотря на мотивированный отказ профкома. По действующему КЗоТ об увольнении должны предупредить за 2 месяца, в Новом трудовом кодексе — за 2 недели...

В таких «реформах» заинтересован, в первую очередь, крупный капитал. Это реформы для олигархов. Нововведения, которые звучат сегодня в рамках обсуждения нового Трудового кодекса слишком агрессивно вторгаются на территорию прав трудящихся. Прибыли и сверхприбыли абсолютной эксплуатации наших ресурсов — экономических, природных, человеческих, вот что больше всего интересует власть имущих.

МОДЕЛЮВАННЯ ЗБУТУ СІЛЬГОСППРОДУКЦІЇ В УМОВАХ РИНКОВОЇ РЕФОРМИ

студент Рогоз В.М.

Метою даної роботи є оцінка відповідної реакції тваринництва України на аграрну реформу, що дозволяє забезпечити корисною інформацією як політиків, так і виробників продукції.

Кількісні параметри, такі як ціна на м'ясо і вартість кормів визначаються моделлю реакції з боку пропозиції і описання ризику виробників. Модель для аналізу ситуації має такий вигляд:

$$\begin{aligned} QLP_t = & \sum_{i=1}^{12} a_i D_{it} + a_{13} TR + a_{14} PPL_t + a_{15} PCV_t + a_{16} PLF_t + \\ & + a_{17} VMED_t + a_{18} PLM_t + a_{19} QLP_{t,1} + a_{20} QLP_{t,2} + a_{21} PR_{t,1} + \\ & + a_{22} SD + a_{23} (SD \times PR_{t,2}) + \varepsilon_t \end{aligned} \quad (1)$$

де QLP_t – показник виробництва м'яса овець в період t . Щомісячна фіктивна змінна (D_{it}) використовується для описання щомісячного ефекту сезонності виробництва; TR – змінна, яка використовується для відстеження технологічних змін в процесі виробництва сільгосппродукції; PPL_t – очікувана ціна держзакупівлі й PCV_t – термін волатильності цін, вважаються важливими факторами ризику; PLF_t – ціни на корми, $VMED_t$ – ціни ветеринарських лік; PLM_t – ціна на молоко; QLP_t – затримки виробництва на циклах виробництва, що відповідають періодам до та після реформ; $PR_{t,2}$ – тривалість періоду затримки страхових виплат, SD – фіктивна змінна, що пов'язана з відокремленням страхових виплат від процесу виробництва.

За результатами регресійного аналізу можна зробити наступні висновки. Очікуваний коефіцієнт волатильності цін негативний, тобто $a_{15} = -0,151$, що вказує на важливість мінливості цін. Вплив асиметричних показників на нестійкість цін вказує, що виробники м'яса мають слабкі позиції на ринку. Для молока за визначенням коефіцієнту ціни на молоко $a_{18} = -0,046$, було встановлено негативний вплив на виробництво м'яса, так як молоко і м'ясо є конкурентоспроможною продукцією. Ціна на корм сильніше впливає на виробництво м'яса, ніж ветеринарна медицина, так як годування є більше важливим чинником вартості виробництва м'яса, ніж ветеринарна медицина, що показують відповідні коефіцієнти $a_{16} = -0,203$ та $a_{17} = -0,017$.

Науковий керівник: ас. Горобченко Д.В.

АНАЛІЗ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

ст. викладач Бурлакова І. М., студентка Старостенко Т. С.

В умовах переходу економіки України до ринкового типу, в наслідок досить тривалої світової фінансової та економічної кризи більшість вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників стали неконкурентоспроможними.

Аграрний сектор втратив виробничий потенціал, відбулося зниження рентабельності виробництва та платоспроможності сільськогосподарських підприємств, відтворення матеріально-технічної бази, яка на сьогодні морально застаріла і не відповідає сучасним вимогам.

Стратегічно важлива роль в середньо- та довгостроковому економічному розвитку сільського господарства повинна належати інноваціям. Адже тільки за допомогою інноваційного підходу можна розірвати коло виробничих, ресурсних, технологічних обмежень, закласти таку модель аграрної економіки, яка послужить основою для постійного підвищення конкурентоспроможності галузі через ефективне економічне зростання.

Однією з базових умов подолання наслідків трансформаційного спаду національної економіки, реалізації в сільському господарстві стратегії структурних реформ і оздоровлення проблемних (що мають низьку платоспроможність) підприємств є введення в дію інвестиційно-інноваційного механізму модернізації сільського господарства, орієнтованого на докорінне оновлення техніко-технологічного та організаційно-управлінського рівня виробництва. Основними напрямками інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств, що сприятимуть підвищенню їх економічної ефективності є:

- технологічні (розробка і впровадження якісно нових технологій виробництва і зберігання сільськогосподарської продукції; вдосконалення технологічних процесів з метою скорочення тривалості виробничого циклу переробки сільськогосподарської сировини при забезпеченні необхідної якості продукції);

- асортиментні (розробка і виробництво екологічно безпечних продуктів масового споживання; підвищення споживчих якостей

продукції);

- інфраструктурні (формування інституційних структур, що охоплюють весь цикл інноваційного супроводу виробничої діяльності від генерації нових науково-технічних ідей і їх відпрацювання до випуску та реалізації наукоємної продукції).

Абсолютно очевидно, що у вирішенні даних проблем активну роль повинна відігравати держава, розробляючи комплексну програму інноваційного розвитку галузі, визначаючи пріоритети і встановлюючи систему заходів прямого і непрямого регулювання.

Отже, інноваційний розвиток сільськогосподарських підприємств стане можливим лише за умови вирішення наступного комплексу завдань:

- формування комплексу взаємопов'язаних галузевих інвестиційно-інноваційних програм і проєктів, які реалізують ідеї по всьому ланцюжку: від фундаментальних досліджень до освоєння інноваційних ринкових ніш;
- забезпечення наукової і науково-технічної сфери фінансовими і матеріальними ресурсами;
- створення інституційного середовища для здійснення і впровадження інновацій;
- створення конкурентоздатних центрів знань шляхом об'єднання вищих навчальних аграрних закладів і науково-дослідних організацій з метою встановлення гнучкої, швидкої і плідної співпраці по різних напрямках інноваційної діяльності;
- визначення системи стимулювання у сфері створення і розповсюдження інновацій;
- підсилення ролі суб'єктів аграрного підприємництва в інноваційному процесі;
- визначення форми участі держави у контролі і управлінні інноваціями та інноваційними проєктами;
- розроблення методів обліку впливу інновацій на соціально-економічні параметри аграрної системи.

При постановці зазначеного комплексу різноспрямованих завдань, пов'язаних з переходом на інноваційний шлях структурного перетворення сільського господарства, необхідно забезпечити комплексність і системність їх вирішення.

ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ В УКРАЇНІ

ст. викл. Чорток Ю.В., студент Ковальова А.І.

Проблеми створення сприятливого інвестиційного клімату завжди знаходились у центрі уваги економічної думки. Це обумовлено тим, що інвестиції стосуються найглибших основ господарської діяльності, визначають процес економічного зростання в цілому. У сучасних умовах вони виступають найважливішим засобом забезпечення умов виходу держави з економічної кризи, структурних зрушень у народному господарстві, технічного прогресу, підвищення якісних показників господарської діяльності на мікро- і макrorівнях.

Забезпечення сприятливого інвестиційного клімату в Україні залишається питанням стратегічної важливості, від реалізації якого залежать соціально-економічна динаміка, ефективність залучення в світовий поділ праці, можливості модернізації на цій основі національної економіки. Між тим, попри суттєві зусилля у формуванні відповідних організаційно-економічних та правових засад зміцнення інвестиційного клімату, міжнародними експертами відзначається зниження інвестиційної привабливості України. Так, за версією Economist Intelligence Unit (EIU), Україна за показниками якості бізнес-середовища посідає 75 місце серед 82 країн. Попри прогнози цієї організації щодо певного зростання рейтингу протягом 2007-2011рр. (на 5 позицій), Україна й надалі суттєво відставатиме від ключових конкурентів за іноземні інвестиції на світовому ринку.

Враховуючи стан економічного потенціалу й обмежені внутрішні інвестиційні можливості впродовж всього періоду трансформації економіки, наша держава намагається створити сприятливі умови для розвитку інвестиційної сфери, зокрема, шляхом проведення відповідної податкової політики.

Експерти вважають, що інвестиційний клімат в Україні за період правління нової команди ніяк не змінився. Перш за все, це обумовлено відсутністю конкретних кроків щодо здійснення задекларованих економічних реформ, а саме очікування бізнесу, з точки зору поліпшення інвестиційного клімату, головним чином стосувалися ухвалення Податкового кодексу, але він не виправдав очікувань. Інвестори сподівалися, що відбудеться дерегуляція підприємницької середовища, спрощення документації, усунення різноманітних платних послуг з боку комерційних структур, які осіли в державних інституціях. Але відповідні законопроекти не подаються в парламент і не ухвалюються.

Крім того, чимало надій інвестори покладали на ухвалення закону про державні закупівлі, що було необхідним для зниження рівня корупції, стимулювання конкуренції у сфері державних закупівель. В цілому не має очікувань щодо швидкого втілення обіцянок уряду в життя.

На думку експертів, завдання України на даний момент – зберегти стійкий інтерес інвесторів до країни і сприяти їх залученню. Крім того, необхідно працювати над усуненням бар'єрів, що заважають інвесторам вкладати кошти в економіку країни. До таких бар'єрів відносять корупцію і неможливість захистити інтереси в судах. Також для іноземних інвесторів украї важлива прозорість і прогнозованість інвестиційного клімату в країні.

За оцінками Міністерства економіки, загальна потреба в інвестиціях для структурної перебудови економіки України становить від 140 до 200 млрд дол. США, а щорічна потреба - близько 20 млрд дол. США. Фактичний обсяг необхідних іноземних інвестицій в економіку України становить 40-60 млрд дол, що не відповідає інвестиційним потребам національної економіки. США. За оцінками експертів Всесвітнього банку, для досягнення рівня розвитку США Україні потрібно загалом 4 трлн. дол. США . Отже, фактичні обсяги інвестицій в Україну є мізерними в порівнянні з цими цифрами.

Серед найбільших країн-інвесторів в Україну станом на 1 січня 2011року за даними Держкомстату України можна виділити: Кіпр – 9,9 млрд. дол. США, Німеччина – 7,1 млрд. дол. США, Нідерланди – 4,7 млрд. дол. США, Росія – 3,4 млрд. дол. США, Австрія – 2,7 млрд. дол. США, Франція – 2,4 млрд. дол. США та ін.

Дослідження настроїв інвесторів Міжнародного фонду Блейзера свідчать про те, що більшість інвесторів, перш за все, турбує проблема корупції в Україні. Крім того, інвесторів відштовхує зарегульованість бізнесу та адміністративні бар'єри на шляху здійснення бізнесу, зазначив фахівець. Також маса інвесторів стурбована правовим середовищем, політичними ризиками та іміджем країни.

Отже, основними напрямками поліпшення інвестиційного клімату країни повинно бути:

- формування сприятливого інвестиційного іміджу через організацію та участь в міжнародних виставках, ярмарках, інвестиційних проектах, публікації в міжнародних друкованих виданнях відповідного профілю;
- сприяння розвитку інвестиційної інфраструктури;
- покращання інформаційного забезпечення іноземних інвесторів про потенційні можливості інвестування;
- розроблення та подання пропозицій у вищі органи державної влади України щодо вдосконалення державного регулювання сфери іноземного інвестування;
- підтримка малого підприємництва.

ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

ст. викл. Чорток Ю.В., студент Кулик Л.А.

Динамічний розвиток економіки України неможливий без забезпечення ефективності процесу формування, розвитку і використання трудового потенціалу - головного чинника виробництва. У всіх розвинених країнах світу пріоритетним завданням є формування якісного людського і трудового потенціалу, який характеризується високим рівнем загальної та професійної освіти, його відповідності потребам економіки, високою культурою праці, схильністю до інновацій, мобільністю і здатністю адаптуватися до нових умов трудової діяльності.

Існує велика кількість трактувань категорії «трудоий потенціал». Сучасний економічний словник розглядає трудовий потенціал (країни, регіону, підприємства) як наявні на сьогодні та можливі в майбутньому трудові можливості, що характеризуються кількістю трудового населення, його професійно-освітнім рівнем, іншими кількісними характеристиками.

Розрізняють трудовий потенціал окремої людини, підприємства, території, суспільства. Трудовий потенціал складається з багатьох компонентів, головними з яких є здоров'я, освіта, професіоналізм, моральність, мотивованість, вміння працювати в колективі, творчий потенціал, активність, організованість, ресурси робочого часу та ін.

Для України проблема формування трудового потенціалу, який би відповідав сучасним вимогам, є надзвичайно актуальною як для національної економіки, так і для окремих її галузей і регіонів. Незбалансованість попиту і пропозиції на ринку праці, наявності вакантних робочих місць в умовах значного безробіття, низька якість підготовки кадрів, низький рівень ефективності використання кадрів - далеко не повний перелік проблем, що стосуються трудового потенціалу України та її регіонів.

У сучасних умовах важливу роль в ефективному використанні трудового потенціалу відіграє економічна та соціальна політика держави. Необхідно суттєво переглянути політику щодо ринку праці. Проблема «нагромадження робочої сили», коли велика кількість працівників перебуває в неоплачуваній відпустці (у режимі так званого прихованого безробіття), має бути подолана найближчим часом.

Що стосується конкретних дій щодо запобігання масовому безробіттю, то на кожний наступний рік розроблятимуться організаційно-економічні заходи запобігання цьому явищу, виходячи із затвердженої Урядом Програми зайнятості населення як концепції. Напрями реалізації заходів такі:

- допомога та сприяння у працевлаштуванні на підприємствах, в організаціях і установах різних форм власності;
- профорієнтація, підготовка та перепідготовка кадрів;
- громадські роботи;
- створення малих підприємств і додаткових робочих місць за рахунок або за підтримки Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття;
- підтримка підприємництва;
- диференційний підхід до банкрутств підприємств і збереження робочих місць;
- розвиток Державної служби зайнятості та підвищення якості її роботи в усіх напрямках;
- здійснення контролю за додержанням законодавства про зайнятість населення;
- соціальний захист безробітних і членів сімей, які перебувають на їх утриманні.

Також при обґрунтуванні стратегічних напрямів розвитку трудового потенціалу України необхідно використовувати зарубіжні досягнення щодо вдосконалення системи підготовки та підвищення кваліфікації, забезпечення балансу між системою освіти і виробничими потребами, розвитку нестандартних форм зайнятості, активної політики створення нових робочих місць тощо. Проте слід враховувати і те, що в Україні склалися певні традиції, власний позитивний досвід управління трудовим потенціалом, який не потрібно ігнорувати. Тому найбільш прийнятним у сфері управління трудовим потенціалом є об'єднання вітчизняного та зарубіжного досвіду.

Як висновок, можна зауважити, що державна політика розвитку трудового потенціалу в Україні повинна ґрунтуватися на створенні правових, економічних, соціальних і організаційних заходів щодо його збереження, відтворення та розвитку, які повинні бути націлені на:

- поліпшення природної бази трудового потенціалу;
- вдосконалення механізмів реалізації трудового потенціалу за рахунок гідного працевлаштування;
- застосування сучасних мотиваційних і стимулюючих механізмів високопродуктивної праці;
- розробку і здійснення заходів щодо поліпшення умов праці з дотриманням вимог його охорони, зниження на виробництві ризику для здоров'я і життя працюючих;
- посилення контролю за правовим забезпеченням трудових відносин і дотриманням роботодавцями соціальних гарантій матеріального забезпечення працівників.

ВІЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ЗОНИ У СИСТЕМІ СВІТОГОСПОДАРСЬКИХ ЗВ'ЯЗКІВ

доцент Сабадаш В.В., студент Коваленко Є.В.

Вільні економічні зони (ВЕЗ) інтенсивно почали формуватися у країнах Америки та Західної Європи у 50-х роках ХХ-го століття, і вже у 70-ті роки вони набули великого поширення [5]. Тепер у світі налічується близько 3000 ВЕЗ, у яких створено майже 3 млн. робочих місць [1].

Створення ВЕЗ має бути направлено на розбудову експортоорієнтованої економіки, що не тільки дозволило б сформувати якісно новий господарський комплекс та здійснити структурну перебудову, а й дати поштовх до переходу на засади неоекономічного зростання.

В Україні ВЕЗ були створені для підтримки інвестиційної діяльності та розвитку економіки. На сьогодні діє 13 ВЕЗ, але процес створення нових заморожений [1]. На їх території вводяться митні пільги, спеціальні валютно-фінансові, податкові та інші умови економічної діяльності національних та іноземних юридичних та фізичних осіб. Особливу роль у сфері оподаткування відводять офшорним зонам (територіям, що надають пільговий режим для фінансово-кредитних операцій з іноземними учасниками в іноземній валюті та мають особливий статус для реєстрації підприємств, які є нерезидентами України і не здійснюють на її території комерційної діяльності). Через лібералізацію офшорного бізнесу межа між зменшенням податків та ухилянням від їх сплати поступово зникає. До позитивних результатів діяльності спеціальних зон, станом на кінець 2009 р. можна віднести створення 52,1 тис. та збереження 85,5 тис. робочих місць; реалізацію товарів, робіт послуг на суму 45,4 млрд. грн., зокрема на експорт – 15,8 млрд. грн. [1]. Таким чином, повне відновлення функціонування ВЕЗ значно покращило б інвестиційний клімат в Україні. Проте при створенні ВЕЗ необхідно враховувати і негативні сторони їх існування. Знявши з себе численні зобов'язання перед бюджетом і отримавши з нього кошти на забезпечення програм діяльності, ВЕЗ знекровлюють засоби трансформації економіки країни. Вони зумовлюють асиметричні процеси у розподілі фіскального навантаження на господарські структури.

ВЕЗ відповідно до свого статусу є певною мірою тіньовими структурами. Великою проблемою у світі стали процеси «відмивання коштів» з їх допомогою. Схеми відмивання грошей відрізняються від корпоративних схем тим, що можуть бути законними. Можна виділити 4 класичні способи виведення коштів в офшорні зони: продаж товару за заниженими цінами, оплата консалтингових послуг, виплата грошей за використання прав інтелектуальної власності, придбання акцій у нерезидента [6]. За даними Міжнародного валютного фонду, загальносвітовий обсяг коштів, що

відмиваються щорічно, становить від 2 до 5% світового ВВП [4]. Організація економічного співробітництва та розвитку оцінює збитки світової фінансової системи від «податкових гаваней» 11 трлн. дол. [6]. Через це «велика двадцятка» почала війну проти офшорів, але все звелось лише до отримання даних про реальних власників фірм.

Зараз все більше зростає інтерес підприємців до офшорів, про це свідчить те, що майже 50% світового руху капіталів проходить через офшорні компанії [4]. Привабливість саме до офшорного механізму для українських підприємців підсилюється через нестабільність фінансових інститутів України та високі ступені ризику. Фінансові юрисдикції є більш захищеними, оскільки вони працюють зі сталою валютою і діють у стабільному фінансовому полі.

За останні три роки економіка України пережила стрімкий відтік капіталу в офшорні зони, який склав 18,6 млрд. дол. За попередні роки ця цифра складала 661 млн. дол. Велика частка українського капіталу виведена на Кіпр. У 2009 р. ця сума складала 5,8 млрд. дол. З іншого боку, Кіпр офіційно є найбільшим інвестором в економіку України, вклавши в неї на початок 2010 р. загалом 8,6 млрд. дол., це можна вважати прямими інвестиціями українського походження [6]. Очевидно, що законодавство України необхідно вдосконалювати. Для успішного розвитку ВЕЗ уже на першому етапі необхідно створювати сприятливе макроекономічне середовище та сприятливі умови для ведення малого бізнесу. Одного вигідного географічного положення та податкових пільг виявляється замало. У Грузії, наприклад, із 2009 р. зареєструвати бізнес незалежно від регіону можна всього за день, що в наших умовах здається недосяжним.

Базовою проблемою функціонування ВЕЗ в Україні є зниження інноваційного потенціалу інвесторів, які розглядають їх лише як «податковий рай» для добре організованої місцевої бізнес еліти.

Література

1. Кобзаренко В.В., Матюшенко І.Ю. Діяльність та розвиток вільних економічних зон і території пріоритетного розвитку в Україні // Економіка. Фінанси. Право. – 2010. – №7. – С.11 – 13.
2. Коссе Д. Д. Місце правового режиму оподаткування офшорної території у сфері регулювання економічних відносин // Часопис Київського університету права. – 2008. – №1. – С. 86 – 89.
3. Михайловська О.В. Еволюція вільних економічних зон: світовий досвід // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – №12. – С. 102 – 113.
4. Москаленко Н.В. Проблеми, зумовлені функціонуванням офшорних юрисдикцій, та шляхи їх розв'язання // Актуальні проблеми економіки. – 2009. - №10. – С.117 – 121.
5. Предборський В. Тіньова експлуатація «прикордонної» рубіжної економіки // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – №1. – С.145-150
6. Шевченко П. Відтік капіталу: офшори назавжди? // Фінансові ринки та цінні папери. – 2010. – №11. – С. 6 – 8.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

проф. Карпіщенко О.І., студент Шабан Г.О.

Розбудова інноваційної економіки та становлення України як високотехнологічної держави проголошується магістральним напрямком розвитку. Але прийняття рішень про інвестування у інновації ускладнюється такими чинниками: вартість інвестиційного проекту; обмеженість фінансових ресурсів для інвестування, ризик, пов'язаний із прийняттям того чи іншого рішення тощо. Тому особливо актуально постає питання пошуку нових рішень щодо розвитку та стимулювання інноваційно-інвестиційного ринку.

Перерахуємо основні чинники, які обумовлюють недорозвиненість інноваційної діяльності: недосконалість механізму державної підтримки інфраструктури в частині стимулювання інноваційної діяльності; високий економічний ризик залучення інвестицій; відсутність у керівництва підприємств стимулу для впровадження інноваційних рішень. Але основною причиною бачимо відсутність організаційного чинника з моменту зародження інноваційної ідеї до моменту отримання доходу від неї.

На нашу думку для стимулювання розвитку інноваційної діяльності необхідно створити посередницькі установи, які будуть з'єднувальною ланкою між винахідниками, інвесторами та продавцями інновацій. Такі структури здійснюють цілеспрямований пошук ідей, фінансових ресурсів та організацій, що займаються збутом інноваційних товарів. Позитивні моменти від організації подібної організації:

- винахідники інноваційних ідей, як правило, не можуть знайти спільної мови з крупними інвесторами, більш того не намагаються цього зробити, через замкнутість на наукових дослідженнях. Посередницькі організації забезпечують весь життєвий цикл інновацій та нівелюють інформаційні та організаційні перепони;
- існує стереотип, що для досліджень та впровадження інновацій необхідні великі капіталовкладення. Закордонна практика доводить, що найбільш вдалі інновації з економічної точки зору, потребують мінімальних фінансових витрат. Отже основною метою посередницьких організацій є збір ідей та стимулювання попиту на інновації у сфері менеджменту, маркетингу, тощо.

Таким чином, створення посередницьких інноваційних організацій дозволить вирішити деякі проблеми розвитку інфраструктури інноваційно-інвестиційного ринку, збільшити приплив інвестицій у інновації особливо на регіональному рівні, підвищить конкурентоспроможність економіки та сприятиме стійкому її розвитку.

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

доц. Карінцева О.І., студентка Гончарова В.В.

У сучасних ринкових умовах розвитку економіки України з урахуванням її входження до світового економічного простору за практичної діяльності суб'єктів господарювання виникає необхідність управління власним інноваційним розвитком задля забезпечення економічної безпеки. Це потребує прийняття стратегічних рішень, які стосуються інноваційного розвитку підприємства та становлення його економічної безпеки. Причому, воно у стратегічному інтервалі часу відбувається за потенційних загроз із використанням можливостей, які склалися на підприємстві під впливом зовнішнього середовища.

З огляду на це, актуальність набуває загальна проблема розроблення заходів із стратегічного управління зазначеними процесами.

Слід зазначити, що найбільша увага в сучасних дослідженнях приділяється розробці стратегії реалізації економічної безпеки суб'єктів господарювання. У той же час питання створення механізму управління економічною безпекою не отримали значного поширення серед науковців та практиків.

За умов подальшого ускладнення і посилення конкурентної боротьби особливого значення набуває проблема побудови механізму стратегічного управління економічною безпекою підприємства.

Стратегічне управління економічною безпекою підприємства – це комплекс заходів із формування стратегії управління взаємодією підприємства та суб'єктів зовнішнього середовища в межах системного комплексу в напрямі його трансформації шляхом перетворення ірраціональних міжсистемних взаємодій у переважно раціональні для реалізації стратегічних інтересів підприємства.

Стійкість і безпека — найбільш важливі характеристики будь-якої системи, зокрема й економічної, вони вимагають серйозної уваги з боку органів управління будь-якого рівня, особливо в періоди трансформацій у системі

Управлінські впливи діяльності підприємства в системному комплексі можна використати для зміни типу взаємодії систем, зокрема за об'єднання конкурентів у разі виникнення спільних загроз.

Створення механізму управління економічною безпекою підприємства передбачає вивчення та переосмислення філософії життєдіяльності підприємств, створення відповідних організаційних структур, забезпечення професійної підготовки спеціалістів із економічної безпеки, планування запобіжних заходів на підприємствах промисловості, які включали б розробку окремих програм з відповідним інформаційним забезпеченням.

Для сучасного підприємства проблема створення і управління системою економічної безпеки розвитку підприємства припускає вирішення комплексу складних і багатоаспектних завдань. Це пов'язане з тим, що економічна безпека розвитку суб'єкта господарювання визначається, насамперед, розширенням безлічі елементів негативного спрямування, вплив яких може істотно скоротити або навіть зруйнувати простір існування підприємства.

Наявність сильного ірраціонального впливу зовнішнього середовища на підприємство як на відкриту систему й одночасно частину системного комплексу може викликати деградацію, навіть руйнування системи.

З огляду на це підприємству треба постійно дбати про формування умов його функціонування. Воно полягає, як у підвищенні упорядкованості й організованості системи, так і в напрямі трансформації зовнішнього середовища в інтересах покращення функціонування системи.

Стратегія економічної безпеки підприємства - сукупність найбільш значущих рішень, направлених на забезпечення прийняттого рівня безпеки функціонування даного підприємства.

Звичайно розглядають три типи стратегічної безпеки підприємств: орієнтовані на усунення існуючих або запобігання виникнення можливих загроз; спрямовані на запобігання впливів існуючих або можливих загроз на предмет безпеки; направлені на відновлення збитку, що наноситься.

У системному комплексі процес стратегічного управління економічною безпекою підприємства передбачає розробку заходів із перетворенням ірраціональних міжсистемних взаємодій. У такому разі можна знехтувати потенційною ірраціональністю міжсистемних взаємодій, а системний комплекс – розглядати в якості мегасистеми, загальною метою якої стає забезпечення реалізації стратегічних інтересів підприємства.

ВПЛИВ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ФАКТОРА НА ПРОЦЕСИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

доц. Карінцева О.І., студентка Сиротенко О.А.

Інвестиції – це економічна категорія розширеного відтворення, яка є основним інструментом формування мікро- та макроекономічних пропорцій і визначає темпи економічного росту. Інвестиції відіграють центральну роль в економічному процесі, вони визначають загальний ріст економіки. В результаті інвестування засобів в економіку збільшуються обсяги виробництва, росте національний прибуток, розвиваються та йдуть в перед в економічній конкуренції галузі та підприємства, що в найбільшому степені задовольняють попит на ті чи інші товари та послуги. Отриманий приріст національного прибутку частково знову накопичується, проходить подальше збільшення виробництва, процес повторюється безперервно. Таким чином інвестиції, що утворюються за рахунок національного прибутку, в результаті його розподілу, самі обумовлюють його ріст, розширене відтворення.

Етапами економіко-математичного моделювання оцінки впливу інвестицій на процеси економічного розвитку є:

1. Висунення гіпотез взаємозв'язку між обсягами інвестицій та індикаторами економічного розвитку (даний етап проведений вище в роботі).

2. Специфікація моделі. Економіко-математична модель, базуючись на єдності двох аспектів: теоретичного, якісного аналізу взаємозв'язків та емпіричної інформації, - знаходить своє відображення у специфікації моделі. Специфікація моделі – це аналітична форма економіко-математичної моделі на основі досліджуваних чинників. Вона складається з певного виду функцій, що використовується для побудови моделі, має ймовірнісні характеристики, які притаманні стохастичним залишкам моделі.

Методика знаходження параметрів функціональної залежності параметрів економічного розвитку економіки від обсягів здійснених інвестицій полягає у послідовному використанні для знаходження відповідних коефіцієнтів рівнянь регресії методу найменших квадратів.

Для аналізу впливу інвестицій на основні макроекономічні показники, в першу чергу ВРП, варто ретельно проаналізувати зміну показників у часі (їхню динаміку), що надасть змогу отримати загальну інформацію щодо їх взаємопов'язаності та взаємозалежності.

Аналізуючи ряди динаміки обсягів прямого іноземного інвестування, можна констатувати їх нерівномірний та нерівнозначний вплив на економічний розвиток. Даний факт пояснюється здебільшого проваджуваною останнім часом практикою в інвестиційній політиці України, спрямованою переважно на подолання кризових явищ національної економіки: можна правомірно припустити, що значна частина надходжень прямих іноземних інвестицій здійснювалась у вигляді траншів.

Використовуючи метод найменших квадратів для знаходження відповідних коефіцієнтів функцій залежності ВВП від відповідних факторів ознак, був кількісно виражений та оцінений вплив інвестицій на процеси економічного розвитку України. У якості критерію економічного зростання було обрано динаміку ВРП Сумської області, яка розглядається крізь призму окремих параметрів розвитку економіки.

Обчисливши відповідні параметри функціональної залежності обсягів виробленого ВРП у i -му році від обсягів інвестицій в основний капітал в i -му році та знаходимо шукане рівняння, яке набуває наступного вигляду:

$$y = 6,01x - 655,17$$

Звідси видно, що кожна гривня інвестицій, здійснений в основний капітал, призводить до зростання ВРП області в середньому на 6,01 грн. Отримане значення коефіцієнту впливу капітальних інвестицій на зміну (y у нашому випадку збільшення) ВРП кількісно підтверджує відтворювальну функцію інвестицій у національній економічній системі, внаслідок чого ВРП зростає майже у 6-му кратному ступені у порівнянні з відповідним зростанням обсягів інвестицій в основний капітал.

Покращення (підвищення) стимулюючого впливу капітальних інвестицій на зростання ВРП області свідчить про більш раціональне та оптимальне залучення та використання інвестиційних ресурсів у національній економіці, що створює передумови для подолання кризового економічного становища в Україні та забезпечення сталого економічного зростання.

МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ОЦЕНКЕ ПРОИЗВОДСТВЕННОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЯ

ст. преподаватель Маценко О.М., студентка Босик А.В.

Производственный потенциал предприятия характеризуется количественным и качественным составом материальных и нематериальных ресурсов, обеспечивающих получение максимальной экономической выгоды при наиболее полном их использовании по времени и продуктивности.

Под оценкой производственного потенциала предприятия понимается определение количества производственных ресурсов, которые имеются в распоряжении предприятия, и экономического результата их полного использования. Под экономической оценкой производственного потенциала понимается определение суммарных экономических выгод, получаемых предприятием от полного использования необоротных и материальных оборотных его активов в течении срока их полезного действия. Экономической оценке подлежат производственный потенциал следующих активов предприятия: нематериальные активы; капитальные инвестиции; основные средства производства; производственные запасы; незавершенное производство; расходы будущих периодов; долгосрочные финансовые инвестиции. Критерием экономической оценки производственного потенциала предприятия является финансовый результат от обычной деятельности, включающий: валовую прибыль от реализации продукции, работ и услуг; доходы за вычетом расходов от операционной аренды активов предприятия; доходы за вычетом расходов, получаемых предприятием от финансовой аренды его активов в форме дивидендов и процентов; амортизационные отчисления от стоимости нематериальных активов и основных средств производственного назначения.

Экономическая оценка производственного потенциала предприятия производится: за весь период полезного использования производственных ресурсов предприятия (необоротных и материальных оборотных активов); как среднегодовая величина в течении периода полезного использования.

Период полезного использования – это период времени, в течении которого необоротные активы будут использоваться предприятием или с их использованием ожидается получение определенного объема продукции, работ и услуг. Срок полезного использования устанавливается по каждому виду активов. При оценке производственного потенциала группы активов (активная, пассивная части основных производственных фондов и т.д.) расчетный период оценки устанавливается по периоду полезного использования ведущего актива. Ведущим является актив, определяющий максимальный объем производства продукции, работ и услуг на данном предприятии. Экономическая оценка производственного потенциала производится дифференцированно по группам активов. Нематериальные активы и основные средства учитываются в расчетах экономического потенциала данной группы активов по их остаточной стоимости на конец года, в котором производится оценка. Производственные запасы, незавершенное производство учитываются по балансовой стоимости на конец года, в котором производится оценка потенциала.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНКИ ВАЛЮТНИХ РИЗИКІВ

студент Ковальова А.І., студент Савельєва К.В.

Стрімкий непередбачуваний розвиток фінансових ринків та інструментів посилив важливість функції управління валютним ризиком для фінансових установ усього світу. На сьогоднішній день вибір будь-якої організації із даного сектору тих чи інших методів щодо оцінки та управління ризиками не регламентується.

Валютний ризик визначається як можливість зменшення надходжень капіталу внаслідок несприятливих коливань курсів іноземних валют та цін на банківські метали, а також зміни ринкової вартості фінансових інструментів торговельного портфеля та похідних фінансових інструментів кредитної установи.

Важливим аспектом в управлінні валютним ризиком є правильне використання сучасних методів його аналізу та вимірювання, які мають базуватися на нормативних або стандартизованих моделях.

Методологія VaR (Value at Risk) володіє рядом безсумнівних переваг, оскільки дозволяє:

- оцінити ризик у термінах можливих втрат, співвіднесених з ймовірностями їх виникнення;
- виміряти ризики на різних ринках універсальним образом;
- агрегувати ризики окремих позицій у єдину величину для всього портфеля, з огляду на інформацію про кількість позицій на ринку і період їх існування.

Під VaR слід розуміти імовірісно-статистичний підхід для визначення співвідношення цінних показників і ризику, який пов'язує всі можливі величини змін ринкових факторів з їхніми ймовірностями.

Розрахунок оцінки валютного ризику за методом VaR здійснюється у розрізі всіх валют, у яких на звітну дату у банку відкриті позиції. За видами валют з обмеженою конвертацією або тих, що не конвертуються, розрахунок VaR не здійснюється, а розмір позиції зазначається довідково у звітності про валютний ризик.

Для оцінки і вимірювання кредитного ризику найбільші фінансові інститути світу використовують такі моделі методології VaR: CreditMetrics, CreditRisk+, Moody's KMV Portfolio Manager і Credit Portfolio View. Порівняльний аналіз цих моделей наведено в таблиці 1. Найбільше поширення отримала модель вимірювання банківського кредитного ризику CreditMetrics. Позитивною стороною цієї методики є те, що з її допомогою можна оцінювати можливість виникнення ризику відносно широкого спектру

інструментів, що включає облігації, позики, кредитні лінії, дебіторську заборгованість; вона дозволяє розрахувати потенційні прибутки і збитки щодо кожного активу, спричинені кредитним ризиком.

Суттєвий недолік моделі CreditMetrics полягає в тому, що при оцінці ймовірності ризику за всіма інструментами передбачається, що збитки можуть виникнути тільки при настанні кредитних подій.

Таблиця 1 – Основні характеристики моделей оцінки кредитного ризику портфеля

Назва моделі / Характеристика	CreditMetrics	CreditRisk+	Moody's KMV Portfolio Manager	Credit Portfolio View
Прояв кредитного ризику	Зміна ринкової вартості	Втрати при дефолті	Зміна ринкової вартості	Втрати при дефолті
Об'єкт кредитного ризику	Вартість активів	Ймовірність дефолту	Вартість активів	Макроекономічні фактори
Кредитна подія	Зміна кредитного рейтингу/ дефолту	Дефолт	Безперервна ймовірність дефолту (EDF)	Зміна кредитного рейтингу/ дефолту
Ймовірність дефолту	Безумовна	Безумовна	Безумовна	Умовна
Підхід до моделювання	Знизу вверх	Знизу вверх	Знизу вверх	Зверху вниз
Методологія розрахунку	Імітаційне моделювання/ аналітичне рішення	Аналітичне рішення	Аналітичне рішення	Імітаційне моделювання

Сучасний підходи до кількісної оцінки кредитного ризику на основі застосування відповідних моделей базується на концепції *value-at-risk (VaR)*, яка стала загальноприйнятим стандартом для оцінки фінансових ризиків. Українські банки лише починають на практиці застосовувати VaR-методики для оцінки ризику, що обумовлює потребу в нових наукових розробленнях та удосконаленні наявної методології обчислення основних показників кредитного ризику в умовах світової фінансової кризи.

Науковий керівник: асистент кафедри економіки **Горобченко Д.В.**

МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ПРИРОДООХОРОННОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

студент Герего О.В.

Одним з важливих методів, економічного управління є фінансування, тобто надання грошових коштів на чітко визначені природоохоронні заходи. Джерелами фінансування можуть бути бюджетні кошти, власні кошти підприємств (собівартість продукції або прибуток), банківські кредити та різні екологічні фонди.

Створення екологічних фондів також є одним з економічних методів управління в природокористуванні. Під фондами слід розуміти установи, покликані надавати будь-яку матеріальну допомогу, та самі грошові матеріальні кошти, а також їх джерела. Наприклад, в екологічні фонди надходять платежі всіх підприємств за природокористування. А потім ці кошти видаються на проведення невідкладних та дорогих природоохоронних заходів. Крім цього, підприємства можуть робити внески у фонди екологічного страхування.

Важливим економічним методом управління є правильне застосування матеріального стимулювання — забезпечення зацікавленості, вигідності для підприємства та його працівників природоохоронної діяльності [1].

Одним з ефективних механізмів, який здатний гарантувати екологічну безпеку, у сфері державного управління природоохоронною діяльністю є екологічна експертиза. Згідно із Законом України "Про екологічну експертизу", метою екологічної експертизи є запобігання негативному впливові антропогенної діяльності на довкілля, оцінювання рівня екологічної безпеки економічної діяльності та екологічної ситуації на окремих територіях і об'єктах.

Незважаючи на досконалість інженерних методів охорони природи та природоохоронного законодавства, підприємства не будуть їх використовувати, якщо це буде їм не вигідним. Слід зауважити, що власне природоохоронна діяльність не дає прибутку підприємствам, за винятком утилізації відходів, отриманих внаслідок процесу очищення стічних вод та газів, що викидаються в атмосферу. Більшість вловлених речовин є цінною сировиною (сірка, пил кольорових металів тощо) і можуть бути використані при виробництві продукції, сприяючи отриманню додаткового прибутку. Однак обладнання для вловлювання цих речовин та підготовка їх до подальшого використання часто вимагають таких видатків на придбання, монтаж та експлуатацію, котрі перевищують весь прибуток від продажу виготовленої продукції

Іншою причиною відсутності зацікавленості підприємств в природоохоронній діяльності є часта розбіжність часу забруднення або

завдання шкоди навколишньому середовищу в іншій формі з моментом відшкодування збитків. Забруднення повітря, води та продуктів харчування, особливо радіаційне, може відбитися на нашому здоров'ї через декілька років або десятиріч. Це явище має назву принципу віддаленості подій. Ще однією важливою причиною того, що підприємства не дуже зацікавлені реалізувати заходи з охорони навколишнього природного середовища, є неузгодженість між підприємствами-отруювачами та підприємствами-реципієнтами, котрі зазнають найбільших збитків від забруднення навколишнього середовища. Основними забруднювачами є хімічна, нафтохімічна, металургійна, целюлозно-паперова галузі, енергетичний комплекс тощо. Разом з тим найбільших збитків зазнають охорона здоров'я, комунальне, сільське, лісове та рибне господарства, оскільки зростають видатки на лікування хворих, ремонт будівель, висаджування дерев замість загиблих, знижується врожайність та якість продуктів рослинництва, продуктивність тваринництва. Галузі-забруднювачі також зазнають збитків, принаймні через зростання захворюваності своїх працівників, однак вони значно менші, ніж видатки, котрі необхідні для здійснення повноцінної природоохоронної діяльності, з одного боку, та збитки, що завдаються підприємствам-реципієнтам – з другого [2].

В зв'язку з цим поряд з покращанням екологічного виховання та освіти важливим завданням держави є створення таких умов діяльності підприємств, щоб вони були змушені займатися природоохоронною діяльністю або були матеріально зацікавленими у реалізації заходів у цій галузі.

Перший шлях стосується адміністративного механізму управління, котрий базується на встановленні норм, стандартів, правил природокористування та відповідних планових показників підприємствам з охорони навколишнього природного середовища та покарань від догани до тюремного ув'язнення або зняття з роботи та виплати штрафів підприємством та його керівниками. Однак цей шлях дорогий та малоефективний, оскільки вимагає постійного контролю та значного числа контролерів.

Значно ефективнішим є шлях економічного стимулювання, коли за допомогою різноманітних важелів (цін, платежів, податкових пільг та покарань) держава робить більш вигідним матеріально, більш прибутковим, дотримання природоохоронного законодавства, ніж його порушення.

Список використаної літератури:

1. Семенов В.Ф. Екологічний менеджмент. - 2002. - с.35-37..
2. Джигирей В.С. Екологія. - 2001. - с. 121-126.

Науковий керівник: аспірант Ковальов Б.Л.

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ТРУДОВА МІГРАЦІЯ: НАСЛІДКИ ВПЛИВУ

асп. Могиленець Т.В., студентка Лисянська Я.Ю.

Характерною ознакою світових процесів на початку XXI ст. стала стрімка глобалізація. Інтеграційні тенденції нині охоплюють майже всі сфери життєдіяльності держав. Відбувається трансформація традиційних і формування нових світових ринків. До одного з таких можна віднести й міжнародний ринок праці, створення якого відбувається за рахунок змін, що охопили країни із ринково-плановою економікою. Зростає масштабність і динамізм трудових міграцій.

Глобалізація – процес нерівномірний. У глобальному світі країни, нації й людство перебувають на різних щаблях розвитку. Глобалізаційні тенденції, з одного боку, посилюють поляризацію держав та соціальну нерівність, а з іншого – уніфікують суспільні процеси.

Міждержавне переміщення людей обумовлене різною мірою включеності країн у процеси модернізації і постмодернізації, нерівністю умов та можливостей соціально-політичного, технологіко-комунікаційного та економічного розвитку. Відбувається постійний рух населення з менш розвинених до більш успішних та сталих у своєму розвитку держав.

Від сучасного трудового мігранта залежить багато факторів світового господарства, яке поступово стає все більш єдиним. Тому нині яскраво простежується тенденція до посилення боротьби за людський капітал, які підтримуються політикою урядів провідних країн світу. Така конкуренція за трудові ресурси обумовлена особливостями демографічного відтворення. Адже розвинуті держави відрізняються низьким рівнем природного приросту населення і старінням нації. Очевидно, щоб забезпечити необхідний економічний розвиток та стабілізувати чисельність населення, задовольнити потреби економіки в робочій силі можна за рахунок іноземних працівників.

Глобалізаційні процеси впливають і на кількісне збільшення міграційних потоків. В Україні офіційні та неофіційні джерела, засоби масової інформації, не можуть навіть приблизно назвати кількість наших громадян, що протягом останніх років тимчасово чи назавжди

виїхали з держави. Діапазон таких підрахунків коливається від 2 до 7 млн. осіб.

Ще одним з наслідків впливу процесів глобалізації є формування нового розподілу праці, в якому мігранти відіграють важливу роль, заповнюючи певні економічні ніші в індустріально розвинутих країнах, займаючи непрестижні робочі місця з важкими умовами праці й низькою заробітною платнею.

Українські трудові мігранти інвестують у власну державу близько 19 млрд. дол. США за рік. Кожен з них висилає грошову допомогу своїм родинам. Отримання валютних коштів від громадян, що виїхали на роботу за кордон, є для країн еміграції однією з важливих статей грошових надходжень. Крім того, відбувається пом'якшення суспільної ситуації в державі, адже зменшується рівень бідності та безробіття, зростає сукупний попит, збільшується ємність внутрішнього ринку, що позитивно впливає на економічну ситуацію та розвиток виробництва. Не менш вагомий прибуток від іноземної робочої сили отримують і країни імміграції. Іммігранти істотно перекривають вартість соціальних послуг, якими воно користуються.

Жоден із суб'єктів глобальних ринкових відносин не зацікавлений у припиненні та надмірному регулюванні міграційних потоків. І це є прихованою загрозою для світу, оскільки за певних обставин проблема міграції може загостритися, що призведе до зміни існуючої парадигми розвитку багатьох держав.

Глобалізація є джерелом якісно нових трансформацій, проблем та протиріч сучасності. Серед них не останнє місце займають проблеми трудової міграції. Інтернаціоналізація всіх сфер суспільного життя, з одного боку, й нерівномірність розвитку країн, з іншого, призвели до того, що імміграція праці набула важливого й політичного значення в сучасному світі, перетворившись в глобальний феномен.

Отже, вплив глобалізаційних процесів нерівномірний і залежить від рівня розвитку країни, міри освіченості й професійної кваліфікації мігранта, сфери його зайнятості й сили національних традицій. Тому лише від політики окремих держав залежить, залишаться вони «аутсайдерами глобалізації», донорами дешевої робочої сили або ж намагатимуться перейти до «клубу глобалізаційної еліти» і «насолоджуватися» усіма можливими перевагами сучасних світових процесів. Але навіть існуючий розподіл ролей приносить значні дивіденди усім учасникам міграційних процесів.

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА ЗАБРУДНЕННЯ ДОВКІЛЛЯ НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ

асп. Рибіна О.І., студент Барикіна Т.

За останнє 10-річчя проблема негативного впливу транспорту в цілому і залізничного транспорту зокрема на стан навколишнього середовища отримала глобальний масштаб. У зв'язку з цим комісія Європейського Співтовариства (ЄС) визначила транспорт як одне із найбільш значних джерел забруднення.

Хоча залізничний транспорт з усіх інших видів транспорту є найбільш безпечним, проблема забруднення особливо актуальна для України, тому що по щільності залізничної мережі і вантажонапруженості, вона перевищує багато інших країн Центральної Європи [1,2].

Одним з основних негативних чинників, що впливає на здоров'я людей є сильне забруднення залізницею нечистотами, що викидаються з вагонів. Кожного року із пасажирських вагонів на кожний кілометр шляху виливається близько 200 мл стічної води, в яких знаходяться мікроорганізми, а також викидається близько 12 т сухого сміття. Забруднюється смуга завширшки в кілька метрів обабіч колій. У всіх цивілізованих країнах туалети поїздів обладнано спеціальними місткостями, й нечистоти не викидаються назовні. В результаті екологічних і медичних досліджень з'ясувалося, що забруднення залізничних колій нечистотами та продуктами їхнього розкладання, особливо в теплі сезони року, спричинило захворювання шлунка й легень у багатьох пасажирів і залізничників.

Щорічно у водойми України скидається близько 4 млн. м³ забруднених стоків та 10—20 тис. т нечистот. В 2009 році скид сухого сміття на території України скоротився на 2,6 тис. т. Проте скид у водні об'єкти неочищених стоків збільшився на 0,856 млн. м³. В результаті їх розкладу й гниття виділяються великі маси аміаку, азоту, сірководню, органічних кислот, шкідливих мікроорганізмів, що забруднюють довкілля й спричиняють хвороби, епідемії й загибель в ґрунтових водах, річках і ставках

риби, цілих біотичних угруповань. На кілометри від комплексів повітряними масами розносяться сморід, патогенні мікроби. Теоретично наявні методи дають можливість очистити стічні води на 95—96 % (хоча й цього недостатньо), але на практиці очищення відбувається в кращому разі на 70—85 % [2,3,4].

В сучасних умовах еколого-гігієнічні проблеми на залізницях значно загострились: на території України склалася негативна ситуація у зв'язку з розповсюдженням інфекційних хвороб. Таким чином виникла потреба досліджувати баласт залізничного полотна на станціях [3].

Отже, вирішення питання екологічної безпеки населення вимагає удосконалення рухомого складу залізниці; освоєння нових екологічно безпечних технологій на залізницях України – запровадження інноваційних способів утилізації сміття та нечистот.

Список використаної літератури:

1. Білявський Г. О., Падун М. М., Фурдуй Р. С. Основи загальної екології. — К.: Либідь. 1995 — 368 с.

2. Мельник Л.Г. Екологічна економіка: Підручник – 2-е вид. – Суми: ВТД „Університетська книга”, 2003

3. Коровушкина Н.А., Коротич Л.П., Лексин А.Г., Минеева Н.И. - Требования санитарно-эпидемиологической безопасности на железнодорожном транспорте в свете реформы технического регулирования - Актуальные проблемы транспортной медицины - № 3 (21) – 2010

http://www.nbu.gov.ua/portal/Chem_Biol/Aptm/2010_3/index.htm
1

4. Процько Я.І.- Проблема впливу залізничного транспорту на екологію - Сторінка молодого вченого -№3-2009

http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/VPDAA/2009_3/168.pdf

ВИКИДИ ЯК ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА ЗАБРУДНЕННЯ ПОВІТРЯ ЗАЛІЗНИЧНИМ ТРАНСПОРТОМ УКРАЇНИ

асп. Рибіна О.І., студент Германчук І.

Транспорт як галузь народного господарства — один із наймогутніших чинників антропогенного впливу на довкілля. Деякі види цього впливу, насамперед забруднення повітря і посилення шуму, належать до найсерйозніших техногенних навантажень на компоненти довкілля.

Зважаючи на специфіку діяльності, на залізничному транспорті джерелами викидів шкідливих речовин в атмосферу є рухомий склад, пересувні та стаціонарні об'єкти виробничих підприємств, серед яких найбільшу шкоду навколишньому середовищу наносять котельні різних залізничних підприємств. У залежності від застосування палива (твердого палива, мазуту, газу тощо), при його горінні виділяються різні шкідливі речовини, зокрема, оксиди сірки, вуглецю, азоту та летючої золи з частками незгорілого палива у виді сажі, диоксид азоту, тверді продукти неповного згоряння.

Можна запропонувати заходи, стосовно покращення стану атмосферного повітря:

- озеленення міста: залізничні вокзали мають бути обнесені зеленою захисною смугою. Під час озеленення міста перевагу надавати деревам та кущам, які мають найбільшу здатність поглинання забруднюючих речовин;
- формування нового еколого-правового світогляду, удосконалення екологічного законодавства і нормативно-правової бази запобігання екологічній небезпеці;
- планування та будівництво обхідних шляхів навколо міста, транспортних розв'язок та ін.;
- впровадження сучасних інженерних, санітарно-технічних і технологічних засобів захисту довкілля від шкідливих дій на підприємствах і транспорті.

АТОМНА ЕНЕРГЕТИКА: ЕКОНОМІЧНА ДОЦІЛЬНІСТЬ ТА ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА

доцент Шкарупа О. В., студент Сокол В. Ю.

На сьогоднішній день енергія атома широко використовується в багатьох галузях економіки. Будуються величезні підводні човни та надводні кораблі з ядерними енергетичними установками. За допомогою мирного атома здійснюється пошук корисних копалин.

Масове застосування знайшли радіоактивні ізотопи в біології, сільському господарстві, медицині, в освоєнні космосу. Але поряд із значними перевагами використання атомної енергетики, існують і недоліки, які потребують ретельного розгляду. Проаналізувавши економічну доцільність використання ядерного палива та АЕС можна зробити такі висновки:

Паливо: Основа ядерного палива – уран, який, крім атомної енергетики, не має іншого конструктивного застосування. Природно-біологічні процеси спираються на кисень, водень, вуглець та азот. Використання урану не втручається до жодного з них і, таким чином, залишає цінні ресурси для інших застосувань. Тим паче уран має високу тепловіддачу. Так, енергія, що отримується від спалювання одного кілограма деревини складає: 1 кВтгг, вугілля: 3 кВтгг, нафти: 4 кВтгг; тоді як від використання урану: 50 000 кВтгг. На основі наступних даних можна провести визначення економічної доцільності виробництва електроенергії (вартість 1 кВтгг): вартість 1 кг деревини складає 0,8 грн.; вартість 1 кг вугілля складає 1,3 грн.; вартість 1 кг нафти складає 6,16 грн.; вартість 1 кг урану складає 8000 грн. Вартість 1 кВтгг дорівнює: дрова-0,8 грн. за 1 кВтгг, вугілля-0,43 грн. за 1 кВтгг, нафти - 1,54грн. за 1 кВтгг, урану-0,16 грн. за 1 кВтгг.

Потреба в території: АЕС порівняно з іншими електростанціями потребує набагато менше площі території. Так для 1000 мегаватної станції під АЕС необхідно 1-4 км², під електростанцію на сонячних батареях 20-50 км², під вітрову електростанцію 50-150 км², під електростанцію з використанням біомаси необхідно 4000-6000 км². Прогнозна вартість землі під забудову складає 100 дол. США за гектар, тоді за 1 км²: $100 \cdot 100 \cdot 8 (1 \text{ га} = 0,01 \text{ км}^2) = 80000 \text{ грн. за км}^2$. Витрати на земельну ділянку для виробництва 1 мегавата приблизно складе: на АЕС- $4 \cdot 80000 / 1000 = 320 \text{ грн.}$; на сонячних батареях- $50 \cdot 80 = 4000 \text{ грн.}$; на вітровій електростанції- $150 \cdot 80 = 12000 \text{ грн.}$; з використанням біомаси- $6000 \cdot 80 = 480000 \text{ грн. за 1 мегават.}$

Відходи: Технологічні відходи електростанцій або упаковують у контейнери, або «розсіюють». Досить малі за об'ємами відходи ядерної енергетики ніколи не викидали в повітря, у тепловій же енергетиці велика частина відходів розпорошується в атмосфері. При цьому оксиди сірки й азоту з'єднуються з атмосферою вологою і спричиняють кислотні дощі; вуглекислий газ, який сьогодні визнаний головною складовою парникових газів. Важкі метали і арсен (миш'як) осідають на ґрунт. Так 1000 мегаватна АЕС за рік буде виробляти 20 тон відходів, а аналогічна ТЕС 900 тонн SO₂, 4500 тонн NO_x, 6,5 млн. тонн CO₂ та 400 тонн важких металів (включаючи ртуть) і небезпечних елементів (включаючи арсен) Усі ці шкідливі речовини є екодеструктивними та значно впливають на стан навколишнього середовища та здоров'я людини.

Кліматичні зміни: Зростання CO₂ в атмосфері, пов'язане з людською діяльністю, на 75% викликане спаленням органічного палива, а значна частина решти 25% – масштабним зменшенням площі лісів. Так при використанні ядерного палива викиди вуглекислого газу при виробництві 1 млн. кВтг складають 1 тону, аналогічний об'єм виробництва електроенергії при використанні газу супроводжуються 360-400 тонами відходів, нафти: 700-800 тонами, вугілля: 850 тонами.

Екологічна безпека: Разом з тим, розвиваючи ядерну енергетику в інтересах економіки, не можна забувати про безпеку і здоров'я людей, оскільки недостатньо обґрунтовані рішення можуть привести до катастрофічних наслідків. Всього з моменту початку експлуатації атомних станцій в 14 країнах світу сталося понад 150 інцидентів і аварій різного ступеня складності. Найбільш характерні з них: у 1957 р. - в Уиндскейле (Англія), в 1959 р. - в Санта-Сюзанні (США), в 1961 р. - в Айдахо-Фолсі (США), в 1979 р. - на АЕС Три -Майл-Айленд (США), в 1986 р. - на Чорнобильській АЕС (СРСР), 11 березня 2011 року Фукусіма - I (Японія). Отже, зробити однозначний висновок про економічну ефективність використання АЕС неможливо, так як при безаварійній роботі енергія ядерного палива є набагато безпечнішою за традиційні для нашої країни ТЕС та ГЕС, які забруднюють атмосферу, заболочують ґрунти та змінюють екосистеми. Розраховані показники свідчать, що на АЕС найдешевша енергія – 0,16 грн. за 1 кВтг. Найближчим конкурентом є ТЕС на вугіллі, при чому витрати на 1 кВтг складають 0,43 грн. Урану необхідно в 16667 разів менше ніж вугілля. Але якщо на АЕС станеться аварія, то наслідки можуть бути жахливими, як для нас так і для багатьох поколінь нащадків. На мою думку, з часом ця енергія буде використовуватися ще більше, а нові станції будуть будуватися ще масштабніше.

ВИКОРИСТАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ВИДІВ МОТОРНОГО ПАЛЬНОГО ЯК ЧИННИК ВИРІШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ

ас. Лямцев О.В., студент Штирхун Р.П.

Транспорт – одна з найважливіших галузей матеріального виробництва, що забезпечує потреби господарства й населення в усіх видах перевезень. Робота транспорту становить матеріальну основу географічного і міжнародного поділу праці. Транспорт забезпечує зв'язки між виробництвом і споживанням задовольняє потреби населення в перевезеннях, має велике оборонне значення.

Транспорт, особливо автомобільний, є потужним джерелом забруднення довкілля, зокрема атмосфери. Він, на відміну від промислових підприємств, належить до рухомих (мобільних) джерел забруднення. Токсичними викидами двигунів внутрішнього згорання автотранспорту є відпрацьовані й картерні гази, пари палива із карбюраторного та паливного баку.

Зараз на Землі експлуатується близько 900 мільйонів автомобілів, що приводить до значного рівня загазованості повітря. У середньому при пробігу 15 тисяч кілометрів за рік кожний автомобіль спалює 2 тонни палива й близько 4,5 тонни кисню, що в 50 разів більше потреб людини. Великої шкоди людині та навколишньому середовищу завдають газоподібні компоненти, що викидаються в атмосферу з вихлопними газами транспорту. В міських агломераціях приблизно 60% забруднення атмосфери припадає на автотранспорт. Автомобіль викидає в атмосферу такі небезпечні забруднювачі, як: суспензії вуглеводню (230 кг/рік), чадний газ (700 кг/рік), оксиди азоту (40 кг/рік), оксиди сірки й тверді речовини (2 – 5кг/рік), а також особливо небезпечні для живих організмів сполуки свинцю, бензапірену та інші. Кількість шкідливих речовин, що надходять в атмосферу, залежить від загального технічного стану автомобіля і особливо від двигуна. Так, при порушенні регулювання карбюратора викиди збільшуються в 4–5 разів.

Проблема зменшення викидів транспортними засобами є надзвичайно актуальною. Існує ряд методів, спрямованих на зменшення автотранспортного забруднення. Зокрема, правове регулювання атмосфероохоронних заходів. Це система правових

приписів, які регулюють відносини, у даній сфері, з метою збереження сприятливого стану атмосферного повітря, поліпшення його стану, запобігання забрудненню та впливу на нього хімічних сполук, фізичних та біологічних чинників.

Атмосфероохоронне законодавство України передбачає також систему таких заходів: дозвільного, попереджувального, контрольного, стимулюючого, поновлювального та заборонного характеру. Необхідність покращення стану навколишнього середовища від забруднення відпрацьованими газами автотранспорту поставила питання розробки альтернативних видів двигунів внутрішнього згорання (ДВЗ) для майбутнього транспорту.

Підвищення екологічних показників автотранспортних засобів можливе, також, завдяки проведенню комплексу заходів щодо вдосконалення конструкції та режиму їх експлуатації. Екологічні показники автомобілів можна покращити, підвищивши їх економічність, замінивши бензинові двигуни внутрішнього згорання дизельними, та іншими екологічно безпечними заходами. Важливим фактором підвищення економічності автомобілів є поліпшення їх аеродинамічних показників.

Що стосується переходу автотранспорту на дизельні двигуни, на думку фахівців, це зменшить викиди в атмосферу шкідливих речовин. Дизель економічніше карбюраторного двигуна на 20 – 30%, крім того, для виробництва 1 літра дизельного палива потрібно в двічі менше енергії, ніж для виробництва тієї ж кількості бензину. Таким чином, виходить майже подвійна економія енергоресурсів. Саме цим пояснюється зростання числа автомобілів, які працюють на дизельному паливі.

Протягом останніх 30-35 років, як альтернативу карбюраторним двигунам конструктори почали пропонувати газотурбінний двигун, який знайшов достатньо широке застосування у повітряному транспорті. Він має невелику масу, велику питому потужність, компактність, малу кількість рухомих частин, та інші якісні переваги. Більшість конструкторів вважає газову турбіну перспективнішою для вантажних автомобілів та автобусів завдяки її малій шумності, відсутності вібрації, можливості роботи без системи водяного охолодження, та достатній чистоті відпрацьованих газів. Основним її недоліком є менша економічність у порівнянні з карбюраторними і особливо з дизельними двигунами.

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ СТАНУ ПОВІТРЯНОГО БАСЕЙНУ НА ПРИКЛАДІ М.ШОСТКА

проф. Шапочка М.К., студент Штирхун А.М.

На всіх стадіях свого розвитку людина була тісно пов'язана з навколишнім світом. Але з тих пір, як з'явилося високоіндустріальне суспільство, втручання людини в природу різко посилилося. Так, якщо проаналізувати повітряний басейн м. Шостка, він постійно забруднюється викидами підприємств, які розташовані на даній території. Однією з причин є використання застарілого обладнання на таких підприємствах як ШКЗ „Зірка”, „Імпульс”, ВАТ „Шосткинський завод хімічний реактивів. Також, якщо у місті розміщені підприємства різних галузей промисловості створюється більший рівень забруднення повітря. В останнє десятиріччя у зв'язку із скороченням виробництва на цих підприємствах викиди значно зменшились. Промислові джерела забруднення атмосферного повітря підрозділяються на джерела виділення та джерела викидів. До перших відносяться технологічні пристрої (апарати, установки і т.п.), в процесі експлуатації яких виділяються домішки. До других – труби, вентиляційні шахти, аераційні ліхтарі та інші пристрої, за допомогою яких домішки надходять в атмосферу.

Оцінка стану повітряного басейну, включає перш за все, визначення потенційної небезпеки його забруднення в залежності від природно-кліматичних факторів конкретної території, що визначають здатність атмосфери розсіювати і адсорбувати шкідливі домішки.

Рівень забруднення повітряного басейну може бути виражений в натуральних показниках-концентраціях шкідливих речовин (мг/м^3), або в нормованих, які характеризують кратність перевищення ГДК.

За даними Сумського обласного центру з гідрометеорології, рівень забруднення атмосферного повітря деякими шкідливими речовинами в місті за останні роки за стабілізувався, але залишається підвищеним. Так, середній вміст пилу, формальдегіду, діоксиду азоту в повітря у 2008 році становив 1,3 ГДК, середній вміст інших інгредієнтів нижчий за санітарні норми. Забруднення повітря має різноманітні шкідливі наслідки. Вони залежать від різних факторів: від виду забруднювача, його концентрації у повітрі, тривалості та періодичності впливу.

В Сумській області 66 % загального обсягу викидів (57,7 тис.т) становлять викиди від автотранспорту, в м. Суми вони складають 60 % загального обсягу викидів (14,27 тис.т). Тому проблема забруднення атмосферного повітря міст області викидами від автотранспорту є основою.

Серед населених пунктів Сумської області, як і раніше, рівень забруднення атмосферного повітря найбільш значний у містах Суми – 9,493 тис.т, Шостці – 0,409 тис. т, Конотопі -0,352 тис. т, Охтирці – 0,293 тис. т.

Так викиди в м. Шостка в 2008 році склали 409,289 т, що більше ніж у 2007 році на 8,5 %. За обсягом викидів м. Шостка на другому місці в області після м. Суми. Це пов'язано з тим, що за останній час збільшилась кількість автотранспорту, до того ж він в основному не відповідає сучасним екологічним нормам.

Покращення стану навколишнього природного середовища пов'язано перш за все з природоохоронним розробленням і здійсненням комплексу заходів, що запобігають або знижують негативний вплив антропогенної діяльності. Природоохоронні заходи розглядаються у вузькому і широкому значенні.

У вузькому значенні природоохоронні заходи – це види господарської діяльності, які безпосередньо спрямовані на вирішення певних природоохоронних завдань. Як правило, подібні заходи мають одноцільову спрямованість, тобто призначені для досягнення однієї конкретної природоохоронної мети, вирішення одного завдання.

У широкому значенні до природоохоронних заходів можна віднести всі види господарської діяльності, які прямо чи побічно сприяють зниженню або ліквідації негативного впливу людини на довкілля, які так чи інакше підвищують загальну ефективність функціонування економічних систем. У кінцевому підсумку це обумовлює зменшення ресурсомісткості виробництва одиниці продукції чи послуг. Результатом впровадження природоохоронних заходів є відносно зменшення екологічного тиску на стадіях виробництва, потреби в ресурсах та негативних наслідків виробничої діяльності в цілому. Як правило, екологічно спрямовані заходи непрямої дії мають багатоцільовий характер. Крім екологічних ефектів, вони обумовлюють низку економічних і соціальних результатів, зокрема зменшення виробничих і соціальних витрат, покращення сану здоров'я людей та якості продукції.

ЕКОЛОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ В УКРАЇНІ

проф. Карпіщенко О.І., студент Карабка Р.Ю.

Екологічні норми і вимоги стають сьогодні одним з найбільш важливих інструментів відносин між країнами, загострення боротьби за ринки збуту продукції, екологічними бар'єрами для обмеження ввозу в країну багатьох видів промислової і сільськогосподарської продукції.

Завдання екологічного менеджменту полягає у пошуку нових шляхів і підходів до вирішення екологічних проблем при виробництві продукції.

Поява в 1996 році міжнародних стандартів систем екологічного менеджменту на підприємствах і в компаніях ISO серії 14000 стала однією з найбільш значних міжнародних природоохоронних ініціатив. Дана система орієнтована не на кількісні параметри (обсяг викидів, концентрації речовин тощо) і не на технології (вимога використовувати або не використовувати певні технології, вимога використовувати «найкращу доступну технологію»). Основним предметом ISO 14000 є система екологічного менеджменту. Типові положення цих стандартів полягають у тому, що в організації повинні виконуватися визначені процедури, повинні бути підготовлені певні документи, призначені відповідальні за визначені сфери екологічно значимої діяльності.

Стандарти серії ISO 14000 не містять ніяких «абсолютних» вимог до впливу організації на навколишнє середовище, за винятком того, що організація в спеціальному документі (екологічній політиці) повинна оголосити про своє прагнення відповідати національному природоохоронному законодавству і національним стандартам.

Такий характер стандартів обумовлений тим, що ISO 14000 як міжнародні стандарти не повинні втручатися у сферу дій національних нормативів.

Через це, екологічний менеджмент варто розглядати як якісно нову ідеологію управління природоохоронною діяльністю в ринкових умовах, в основу якої варто покласти такі принципи:

- пріоритетність ідеї стійкого розвитку в контексті економічної й екологічної безпеки країни і її регіонів;
- системність і комплексність у здійсненні стратегії розвитку системи екологічного менеджменту як якісно нової ідеології керування;
- послідовність і цілеспрямованість, що означає розробку покрокової стратегії розвитку конкретного організаційно-економічного механізму на кожному етапі його становлення.

В Україні міжнародні стандарти ISO серії 14000 були прийняті як національні в 1997 році. Однак їхнє впровадження здійснюється досить повільними темпами.

Це пояснюється тим, що для українських ресурсокористувачів ще не сформувалося те доброзичливе макросередовище, яке б спонукало їх до самостійного пошуку дієвих управлінських рішень, які викликані:

- існуючою централізацією в сфері управління природоохоронною діяльністю в Україні;
- домінуванням ще донедавна державної форми власності;
- нерозробленістю теоретико-методичних аспектів адаптації міжнародних стандартів у галузі екоменеджменту до реальних умов в Україні;
- недостатнім рівнем розвитку екологічної самосвідомості та екологічної культури;
- низьким рейтингом вітчизняних виробників на світовому ринку.

З огляду на те, що в даний час йде безперервний процес трансформації економіки України в екологічно-безпечну економіку, пошук шляхів реформування в цьому напрямку невід'ємний від механізму реалізації системи екологічного менеджменту, який в сьогоденних умовах здатен забезпечити виконання таких функцій:

- прийняття і реалізація природоохоронного законодавства;
- контроль за екологічною безпекою;
- забезпечення проведення природоохоронних заходів;
- досягнення погодженості дій державних і громадських органів.

Реформування існуючої практики управління природоохоронною діяльністю та переорієнтація на екологічні імперативи розвитку в процесі поступального зростання України дозволить досягти відчутних економічних і соціальних результатів як на макро, так і на мікрорівнях.

У цьому зв'язку доцільно вивчати прогресивний закордонний досвід екологічного менеджменту (у тому числі стосовно місцевого оподаткування та інвестування екологічних програм; стійкого розвитку ринку екологічних послуг, екологічної сертифікації, ліцензування, екологічного страхування, екологічного аудиту; формування публік-рілейшнз у даному контексті) з метою розробки сценарію його інтеграції в моделях ринкових трансформацій в Україні.

Таким чином, стимулювання прийняття екологічного менеджменту повинне стати завданням загальнодержавної ваги, а основним шляхом його розв'язання - державна підтримка, розроблення і впровадження систем управління якістю довкілля відповідно до стандартів ISO серії 14000, принципів природоохоронних ініціатив, визнаних у Європі та в світі.

ВПЛИВ БУДІВНИЦТВА НА ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНІ УМОВИ ПРИРОДИ МІСТА

асп. Петровська С.А., студент Шевченко О.Ю.

Коли йдеться про екологічне становище та антропогенний вплив на природу міста, в уяві постають димарі «Хімпрому», вихлопні гази транспорту, засипані отрутохімікатами поля. І це правильно. Без сумніву, промисловість завдає найбільшої шкоди навколишньому середовищу. Проте, можна помітити, що фізико-географічні умови різних районів нашого, досить невеликого міста, суттєво відрізняються. Влітку навколо ринку пече сонце, а на проспекті М. Лушпи постійно дме вітер. Яка ж цьому причина? Виявилось, що це вплив звичайних житлових будинків. Розглянемо це детальніше.

Об'єктом дослідження була вибрана територія 7-12-го мікрорайонів та прилеглі частини р. Псел та о. Чеха. Ця місцевість була вибрана не випадково. Саме тут нещодавно були природні болотисті ландшафти, сади, старичні озера. У 80-х рр. ХХ ст. почалась інтенсивна забудова міста. Був створений Генеральний план, згідно якого проводилося будівництво. Це єдина територія в нашому місті, де на величезній площі швидко виріс житловий масив такого обсягу. До цього часу будувалися лише окремі будинки в різних частинах міста. Це єдина територія, де сплановані були одразу цілі мікрорайони з усією інфраструктурою: школами, магазинами, дитсадками для зручності проживання. Це єдина територія, де враховувалось орієнтування будинків за сторонами світу для покращення якості життя.

Ніде більше в нашому місті немає таких широких вулиць, на яких відсутні затори на дорогах. І це збудовано майже тридцять років тому, коли ніхто не міг передбачити сучасної кількості автотранспорту. Інженери та архітектори спланували місто майбутнього. Проте, як завжди, заради великої ідеї треба чимось жертвувати.

Метою даного дослідження стало виявлення наявності та сили впливу житлового будівництва на природні комплекси 7-12-го мікрорайонів міста Суми. Для впровадження даної мети були використані такі методи:

- історичний, як то вивчення за історичними джерелами даних про попередній стан досліджуваної території;
- метод спостереження за сучасними фізико-географічними умовами місцевості;
- метод соціологічного опитування.

У результаті застосування цих методів були отримані наступні дані. Район дослідження не містить ніяких промислових підприємств, а тому є найкращим полігоном для дослідження впливу житлового будівництва та проживання великої кількості людей на природу. У результаті спостережень, проведеної пошукової роботи, соціологічних опитувань були виявлені такі зміни фізико-географічних умов:

- перед гідронамивними роботами на території був знятий верхній шар ґрунту з рослинністю, тому що будівництво неможливе на заболочених ділянках;
- для вирівнювання та підняття рівня поверхні був здійснений налив піску земснарядом. Це призвело до утворення озера, а також другого горизонту ґрунтових вод. З часом штучний та природний горизонти поступово злились;
- була майже повністю знищена природна лучно-болотяна рослинність, яка залишилася вузькою смугою вздовж водойм;
- змінений гідрологічний режим території. З'явилося повноцінне озеро, яке стало окрасою нашого міста;
- широкі магістральні вулиці з висотною забудовою сприяли утворенню «коридорних» вітрів, які покращують якість повітря в регіоні;
- великі площі асфальту та бетону збільшили континентальність мікроклімату;
- посилилося рекреаційне навантаження на прилеглі водойми;
- збільшилося забруднення ріки та озера поверхневими стоками з вулиць, що несуть мастила, пісок, нафтопродукти.

Проте є й позитивні наслідки:

- величезна кількість людей отримала житло;
- побудовані об'єкти соціальної інфраструктури (хоча й не всі, що були заплановані);
- місто отримало прекрасне та чисте озеро, яке стало улюбленим місцем відпочинку сумчан.

І це здавалося б, дрібниця, житлові будинки. Що тоді говорити про АЕС, відходи промисловості. Тут залишається поставити три крапки.

ДЕПРЕСИВНІСТЬ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

асп. Петровська С.А., студент Титаренко Ю.В.

Реформування аграрного сектору економіки, зміна земельних, майнових та трудових відносин сприяли розвитку особистих селянських господарств. Відбувся перерозподіл поголів'я худоби та птиці на користь індивідуальних селянських господарств, унаслідок чого зросло антропогенне навантаження на селітебні території, поглибився незадовільний стан соціального розвитку сільських територій, для яких характерними є бідність, безробіття, відтік трудових ресурсів у містах, занепад соціальної інфраструктури та «вимирання» населених пунктів, всі ці фактори зумовлюють поглиблення деструктивних процесів у розвитку сільських територій. На необхідності боротьби з найбільш гострими формами прояву сільської деградації – депресивністю територій – наголошується як у «Державній цільовій програмі розвитку українського села на період до 2015 року, так і у Законі України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року». Депресивний сільський район – це район в якому протягом останніх трьох років щільність сільського населення, коефіцієнт природного приросту населення, рівень середньомісячної заробітної плати та обсяг реалізованої сільськогосподарської продукції (робіт, послуг) на одну особу є значно нижчими, а частка зайнятих у сільському господарстві є значно вищою за відповідні середні показники розвитку територій цієї групи.

В Україні близько 75% сільських районів відносяться до депресивних і відсталих територій.

Типові ознаки сільських депресивних територій:

1. складна демографічна ситуація, низькі доходи населення та високий рівень безробіття;
2. пасивність і неготовність сільських мешканців до змін у життєдіяльності своїх громад, зневіра в результатах будь-яких реформ;
3. архаїзація економічного життя, формою прояву якої є висока частка зайнятого населення у мало товарних селянських господарствах;
4. ущільнення економічного простору, зокрема зростання концентрації виробництва сільськогосподарської продукції у найбільш вигідних за агрокліматичними умовами регіонів і приміських районах;
5. низький рівень фінансової самодостатності сільських територіальних громад, зменшення їх людського потенціалу[1].

Узагальнення методологічних підходів до визначення сільських депресивних територій, аналіз напрямів стимулювання їх розвитку, економічних аспектів даної проблематики дають підстави сформулювати такі

висновки.

1. Питання об'єктивної делімітації депресивних територій залишається невирішеним, оскільки у прийнятому Верховною Радою Законі «Про внесення змін до Закону України «Про стимулювання розвитку регіонів»» ключова проблема – критеріальні межі депресивності – не знайшла остаточного розв'язання.

2. Дослідження стану депресивних сільських територій доцільніше здійснювати в усіх адміністративних районах без їх попереднього поділу на промислові та аграрні.

3. Набір заходів щодо подолання їх депресивності має відповідати вимогам, які висуваються до розробки програм подолання такого стану окремих територій, цільових програм соціально-економічного розвитку регіонів і узгоджуватися з цілями та завданнями державної регіональної політики і регіональними стратегіями, тобто водночас поєднувати загальну процедуру і заходи регіонального характеру, що формуються з урахуванням місцевих особливостей та причин виникнення депресивних територій.

4. Пріоритетними об'єктами підтримки держави мають стати сільський соціум, соціальні функції села (історико-культурна, соціального контролю над територією, рекреаційна), сільські території як суспільно-територіальна підсистема, а не аграрний сектор чи суб'єкти господарювання.

5. Джерела та обсяг фінансування, які направляються на стимулювання розвитку та подолання депресивності сільських територій, відповідно до норм чинного законодавства[2].

Проблематика подолання депресивності сільських територій є надто складною і давно потребує вирішення, щоб розрахувати на швидкий результат. Треба робити реальні кроки в цьому напрямі, бо в іншому разі негативні тенденції в розвитку села та сільського соціуму, які у багатьох районах уже набули незворотного характеру, загострюватимуться й надалі.

Отже, пошук шляхів відродження депресивних територій залишається важливим загальнодержавним завданням. Очевидно, що єдиної програми відновлення таких територій немає, оскільки причини кризового стану у них різні. Основна увага має бути приділена не стільки пасивним заходам підтримки депресивних територій, але й стимулюючим заходам активізації господарства, побудові ефективної економічної моделі розвитку з продуманим механізмом державного управління.

Використана література

1. Концепція наукового забезпечення установами УААН розвитку галузей АПК України в 2011 – 2015 р.р. // Економіка АПК. – 2011. – №2. – с.3-14.
2. Дорошенко В. Удосконалення системи організаційно-економічних відносин в сільськогосподарських підприємствах // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – №8. – с.64-68.

МОДЕЛЬ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

асп. Петровська С.А., студент Тімошова О.Є.

Національна економічна модель є фундаментальною методологічною базою формування стратегії національного економічного розвитку країни, конкретизованою у програмах дій її уряду. Вона забезпечує реалізацію конкретних заходів в економічній політиці держави задля досягнення мети на певному етапі суспільного розвитку. Множинність національних економічних моделей на сучасному етапі економічного розвитку зумовлена дією економічних законів, а глобалізаційні процеси, що відбуваються у світовій економіці, зумовлюють їх трансформацію, чинниками якої виступають об'єктивні економічні, науково-технологічні, соціальні, політичні, культурні процеси тощо.

Розбудова держави на основі узгодження і гармонізації її соціальної, економічної, екологічної, інституційної, духовної складових є метою постіндустріального суспільства. Системний підхід та сучасні інформаційні технології дозволяють моделювати різні варіанти напрямків економічного розвитку країн, з високою точністю прогнозувати їхні результати та обирати найбільш оптимальні. На сьогодні більшість теоретиків та практиків світу вважають найбільш перспективною для третього тисячоліття модель «сталого економічного розвитку», яка з поглибленням її наукової обґрунтованості витіснить усі існуючі світові моделі як такі, що є фрагментарними та неспроможними забезпечити збалансований розвиток цивілізації.

Модель сталого економічного розвитку ґрунтується на доктрині сталого розвитку, яка являє собою сукупність ідей, концепцій, положень та постулатів різних наук, зокрема філософії, соціології, економіки, екології, і які вже лягли в основу документів ООН та окремих країн.

Появі терміну «сталий розвиток» передували наукові праці засновника національної школи фізичної економії С.Подолінського (1880 р.), який першим з'єднав «фізичне з економічним». Динамічність світової економічної рівноваги як багатомірної та багатофакторної системи, що формується під впливом сукупності різноспрямованих сил і складається з низки елементів, означала, насамперед, таке стійке співвідношення сил (рівновагу), яке зберігається не тільки при втручанні в економічну систему сьогодні, а і при таких змінах, що відбуваються у часі, в майбутньому.

Концепція «сталого розвитку» розроблялась міжнародним співтовариством поступово, визначаючи принаймні три принципові обов'язкові її складові: економічне зростання, соціальний прогрес та захист навколишнього середовища. Стійкий (сталий) розвиток виражає достатньо

просту ідею: досягнення гармонії між людьми і між суспільствами та природою, розв'язання протиріч, що існують у наш час (протиріччя між природою і суспільством, між екологією і економікою, між розвинутими країнами і тими, що розвиваються тощо). Взаємозв'язок та баланс економічних, соціальних, екологічних, інституційних та інноваційно-технологічних компонентів з метою максимізації добробуту людини без ускладнення можливостей для майбутніх поколінь задовольняти свої потреби визначаються сучасними науковцями як «сталий розвиток».

Досягнення мети суспільного розвитку передбачає періодичне оновлення реалізованої моделі економічного розвитку. Мета переходу суспільства до сталого економічного розвитку означає побудову принципово нової моделі економічного розвитку. Модель як один із важливіших інструментів наукового пізнання відображає умовний спрощений образ суспільства, що конструюється відповідно до поставленої ним мети. Побудова суспільства сталого розвитку передбачає довготривалий послідовний процес, тоді як моделювання такого суспільства на основі методології дослідження економічних моделей можливо вже сьогодні.

Оптимальне визначення сутності економічної моделі здійснюється на основі її функцій. Функції моделі відображають напрями цілеспрямованого впливу на зв'язки і відносини між різними компонентами моделі. На сьогодні в світі не існує загально визнаного тлумачення цього терміну, адже в ньому самому вже закладені певні суперечності. У спеціальних словниках термін *sustainable* визначається як характеристика процесу або стану, який може підтримуватися невизначено довго, а термін “*sustainable development*” – як поліпшення якості людського життя при збереженні сталості підтримувальних екосистем.

Щодо компонентів моделі сталого розвитку, то на сьогодні ними можуть бути такі, як соціалізація, державне регулювання, суспільна відповідальність, екологічність, безпека, інформатизація, власність, корпоративна система, ринкове регулювання, алокація ресурсів, інтелектуалізація, транснаціоналізація. Зазначені компоненти виступають не лише як статичні, а насамперед як динамічні механізми організації та функціонування, національної, регіональної та світової економіки, поєднання або взаємний вплив яких певним чином дозволяє визначати зміст та структуру моделі.

Отже, концепція стійкого розвитку дає інструменти і можливість окреслити таку модель сталого розвитку світового господарства, яка розвивається не ставлячи питання щодо співвідношення пріоритетів сьогодення та майбутнього. Сталий розвиток необхідно розглядати як концепцію, що може бути покладена в основу постіндустріальних моделей розвитку.

ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ

асп. Петровська С.А., студент Рибалка М.В.

Сьогоднішній етап розвитку цивілізації особливий. Рівень економічного розвитку та його наслідок – рівень деградації навколишнього середовища вирости настільки, що стали загрожувати існуванню людини як біологічного виду. Людство на кінець другого тисячоліття усвідомило, що життя на планеті перебуває в небезпеці. Занепокоєність долею цивілізації на планеті і усвідомлення масштабності цього процесу проявляється у розвитку руху за збереження навколишнього середовища і появи численних ініціатив у всіх сферах життя суспільства.

Забезпечення екологічної безпеки базується на створенні рівноваги між соціально-економічними потребами суспільства з одного боку, і навколишнім природним середовищем з іншого.

До числа найактуальніших на сьогоднішній день криз відносяться кризи еколого-економічного характеру. Різні за формами прояву еколого-економічні проблеми мають глобальний характер: кліматичні зміни, забруднення морів та океанів, руйнування земельного фонду, ресурсозбереження та нові шляхи освоєння енергетичних ресурсів, епідемії, демографічна ситуація, відновлення лісів, і навіть боротьба з курінням. Тому і вирішуватися вони повинні також на міжнародному рівні.

Економічна та екологічна кризи – дві основні проблеми сучасної України. Вони дуже сильно пов'язані між собою, і зміна ситуації в одній з них автоматично призводить до зміни становища в іншій. Безумовно, кожна з цих проблем має певні фактори, що формують її. Для екологічної проблеми основними факторами будуть наступні:

- 1) інвестиційна політика, яка орієнтована на розвиток ресурсомістких секторів економіки;
- 2) нестабільне законодавство;
- 3) відсутність широких прав власності на природні ресурси;
- 4) існування великого стимулу до отримання значних й швидких прибутків від продажу природних ресурсів (ліс, руда);
- 5) економічна криза.

Основними вимогами для подолання екологічної кризи є:

- 1) удосконалення промислової апаратури при максимальному використанні сучасних методів очищення та утилізації відходів;
- 2) введення в практику податків на підприємства, які завдають шкоди навколишньому середовищу;
- 3) розробка нових ефективних методів ведення сільського господарства, впровадження біологічних методів боротьби з бур'яном та шкідниками;
- 4) широкомасштабне запровадження біотехнологій;
- 5) організація лісонасаджень на місцях вирубок лісів та відповідний розвиток аграрно-лісівницьких технологій.

Складним для України є те, що для ліквідації шкоди від забруднення навколишнього середовища немає коштів, але їх також немає і у підприємств, що є винуватцями екологічних аварій. Виходом з цієї дуже тяжкої ситуації може бути залучення до природоохоронної діяльності в Україні ресурсів комерційних структур. Є ряд прибуткових напрямів використання фінансових коштів різних підприємств у екологічних проектах через:

- ◆ податкову і кредитну політику;
- ◆ формування облігаційних природоохоронних ринків;
- ◆ екологізацію приватизаційного процесу;
- ◆ створення системи екологічного страхування.

Останнім часом в Україні набирає обертів новий вид бізнесу – екологічний (біобізнес). Він спирається на високий науковий потенціал країни, і, насамперед, на технологічні можливості військово-промислового комплексу. Нові екологічні товари та розробки українських фахівців часто перевищують за технічними параметрами та споживчими властивостями імпортні аналоги. Серцевина біобізнесу – впровадження прибуткових, але чистих технологій. В промисловому виробництві все більше дотримуються орієнтації на використання відновлюваних енергоресурсів, а не традиційних видів енергії та сировини. Водночас здійснюється робота щодо підвищення ефективності використання традиційних енергоресурсів. Отже, саме економічна криза є основною перепоною для широкого розгортання стратегій, направлених на подолання екологічної кризи. Якщо ми хочемо жити в екологічно комфортних умовах, то спочатку повинні збудувати сильну економіку.

СТАН ПРОБЛЕМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

асп. Петровська С.А., студент Петрушко Н.М.

Кінець ХХ ст. супроводжувався низкою різних явищ розвитку людства. Перш за все, активно розвивалася індустріалізація, поширювалася урбанізація, відбувалося становлення економік різних країн. Це призвело до того, що люди почали задумуватися над екологічним забрудненням і шляхами його зменшення. З цього приводу у 1992 р. в Ріо-де-Жанейро на міжнародному форумі «Навколишнє середовище та розвиток» була прийнята Концепція сталого розвитку, в якості обов'язкової для всіх держав та народів. Вона за своєю суттю є програмою соціального та економічного розвитку людства, яка враховує екологічні обмеження та охорону навколишнього середовища. Взагалі, сталий розвиток, відповідно до визначення ООН, означає розвиток суспільства, який дозволяє задовольняти потреби нинішніх поколінь, не завдаючи при цьому збитку можливостям, що залишаються в спадок майбутнім поколінням щодо задоволення їх власних потреб.

Наша країна активно прийняла участь у цій програмі. Важливість її втілення в Україні зумовлена наступними факторами:

- низькоекологічність промисловості і наявність великої кількості шкідливих викидів під час процесу виробництва, що зумовлено великою кількістю промислових об'єктів та застарілим обладнанням на заводах;
- наявність великої кількості екологічно небезпечних об'єктів на території країни, які можуть нанести шкоду довкіллю в глобальних масштабах (як це було з Чорнобилем);
- останні 30 років в Україні спостерігається погіршення екологічної ситуації, збільшення техногенного та антропогенного впливу на довкілля.

Після того, як Україна стала учасником розвитку концепції сталого розвитку, в ній було сформульоване внутрішнє законодавство з екології, яке було підкріплене прийнятою Конституцією. Але нормативно-правового акту, який би комплексно сформував засади та програму дій, щодо реалізації концепції сталого розвитку на національному рівні не було прийнято [1].

У грудні 1997 р. було прийнято Кіотський протокол, який спрямований на допомогу деталізації та практичній реалізації прийнятої концепції сталого розвитку. В Україні він був ратифікований 4 лютого 2004 р. За умовами даного протоколу Україна повинна зберігати рівень шкідливих викидів на позначці 1990 р. В силу того, що рівень ВВП за роки незалежності знизився, відбулося значне зменшення рівня шкідливих викидів. Україна опинилася в досить цікавому положенні, коли виконання умов Кіотського протоколу відбувається не за рахунок «екологізації» промисловості, а за рахунок її зупинення. Ще одним важливим для нас

аспектом є той факт, що даний міжнародний акт розрахований до 2012 р. та став лише практичним першим етапом реалізації Концепції сталого розвитку в сфері екології.

7-19 грудня 2009 р. проходив міжнародний саміт ООН зі зміни клімату в Копенгагені з метою доопрацювання і підписання міжнародної угоди на період після 2012 р., коли закінчує дію перший період Кіотського протоколу. Україна прийняла участь в цьому саміті. Офіційна позиція, з якою вона поїхала на переговори – скорочення викидів на 20% від рівня 1990 р до 2020 р. Але, нажаль, вона не знайшла підтримки на міжнародній арені.

Оскільки суть сталого розвитку ґрунтується на поєднанні 3-х сторін: економіки, соціології та екології, то перед Україною ставляться такі завдання щодо досягнення сталого розвитку. В плані екологічної безпеки потрібно забезпечити збереження і відновлення природних екосистем, стабілізувати та поліпшити якість навколишнього середовища, знизити викиди шкідливих речовин і т.д. В плані економічної стабільності потрібно створити соціальну та екологічну ефективність економіки, що забезпечить гідний рівень життя громадян, конкурентоздатність продукції. Важливою цільовою настановою повинно стати забезпечення економічного розвитку переважно на вже освоєних територіях. В плані соціального благополуччя потрібно збільшити середню тривалість життя населення, забезпечити прагнення планування родини та раціоналізацію особистого споживання, поліпшити середовище існування людини, розвивати її соціальну активність, забезпечити рівні можливості в одержанні медичної допомоги, забезпечити соціальний захист уразливих груп населення [2].

Отже, сталий розвиток – це нова цивілізаційна модель розвитку. Перехід до сталого розвитку вимагає подолання різних труднощів, одна з яких – це відсутність культури, яка б сприяла сталому розвитку. Світове співтовариство не тільки має усвідомити існування небезпеки для всього людства і необхідності спільно вирішувати глобальні проблеми, але і знайти шляхи їх вирішення. Україна правильно зробила, що приєдналася до концепції сталого розвитку. Це дозволить їй покращити соціальне становище в країні, екологізувати виробництво та зберегти ресурси, а також покращити відносини на міжнародному рівні задля досягнення спільної мети. Але задля досягнення сталого розвитку нам потрібно спочатку подолати економічну та структурну кризи, що розвинулись в період переходу до ринкової економіки та демократичного громадського суспільства.

Використана література

1. Трегобчук В. Концепція сталого розвитку для України // Вісник НАН України. – 2002. – №2.
2. Попов О.Л., Краснокутський С.Г., Артюх С.В. Що таке Сталий (стійкий розвиток) суспільства? // Соціум. – 21 грудня 2006 року.

СОЦІАЛЬНІ, ЕКОЛОГІЧНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

асп. Петровська С.А., студент Коваленко Я.А.

Розвиток Сумської області в різні роки досягав то великого розквіту та процвітання, то занепаду. Та як не прикро про це говорити, але деякі помилки, які зазнав регіон при стратегічному плануванні розвитку, не так легко виправити, адже вони несуть за собою великі наслідки, що провокує виникнення в свою чергу так званого «сніжного кому».

До соціальної сфери області слід віднести: житлово-комунальне господарство, торгівлю, ресторанне господарство та побутове обслуговування, охорону здоров'я, освіту, культуру. Екологічна ситуація також дає про себе знати: все більше спостерігається забруднення атмосферного повітря, поверхневих та підземних вод, ґрунтів. Дія цих чинників провокує зсуви, підтоплення, що ускладнює використання природних компонентів, як виробничих ресурсів у промисловості і сільському господарстві.

Економіка області має плаваючий характер: за січень 2011 р. проти січня 2010 р. відмічається нарощування виробництва окремих видів промислової продукції. Та поряд з цим у 2010 р. по області спостерігається від'ємна динаміка промислового виробництва: за січень-вересень 2010 р. по області індекс промислової продукції в порівнянні з відповідним періодом минулого року по області склав 91,6% [1]. Але, неможливо відмежувати проблеми до одного чи іншого сектору, так як усі вони взаємозалежні між собою. Тому вирішення однієї з проблем – є сприятливим явищем для іншої.

В межах Сумської області простежується ряд наступних проблем, які вимагають негайного усунення:

- низька народжуваність та висока смертність;
- збалансування обмежених ресурсів (насамперед, фінансових);
- низька ефективність соціальної політики (майнового розшарування);
- високий рівень зношеності основних фондів;
- низький рівень замовлення на підготовку кваліфікованих працівників професійно-технічними закладами і фахівців з вищою освітою;
- низька доступність та якість безоплатної медичної допомоги, недоліки в організації роботи дільничних закладів;
- розширення функцій ринків по наданню послуг, інфраструктурного обслуговування, активізації власної підприємницької діяльності [2];
- накопичення відходів та зниження обсягів їх використання;

- зберігання заборонених та непридатних до використання отрутохімікатів;
- неефективне використання сільськогосподарських угідь, що веде до великих збитків у майбутньому використанні;
- високі для сільськогосподарських товаровиробників відсоткові ставки за користування банківськими кредитами;
- неефективність механізмів державного управління, зокрема слабкість стратегічного планування [1].

Для ліквідації дисбалансу, який зараз існує на Сумщині влада повинна перш-за-все звернути увагу на такі альтернативні шляхи вирішення проблем:

- інноваційна діяльність: в області вже займається 41 промислове підприємство: підприємствами впроваджено 78 нових технологічних процесів, освоєно виробництво 256 найменувань нових видів продукції;
- відтворення вже існуючих заводів, фабрик та інших важливих підприємств.
- В області розпочато відродження двох цукрових заводів, завдяки підтримки Сумської обласної державної адміністрації [1];
- оновлення способів участі владних структур, бізнесу та громадських організацій в управлінні розвитком регіону з метою подолання основних проблем соціально-економічного розвитку регіону;
- створення нових робочих місць;
- розширення попиту на послуги соціального призначення та посилення його важливості, як каталізатора економічного зростання;
- підвищення оплати праці працівників бюджетної сфери;
- удосконалення комплексності, адресності та якості соціального захисту вразливих верств населення;
- посилення впливу інституцій громадянського суспільства та споживачів на процеси фінансування, обсяги і структуру їх надання, контролю за якістю послуг соціального призначення [2].

На нашу думку, попри достатньо високий економічний, науковий та кадровий потенціал, область залишається у групі регіонів з низьким рівнем розвитку. Тому, я вважаю, що Сумська область потребує інвестицій, які допоможуть вийти на новий кращий рівень розвитку регіону.

Використана література

1. Програма економічного і соціального розвитку Сумської області на 2011 рік. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.state.gov.sumy.ua
2. Стратегія соціально-економічного розвитку Сумської області на період до 2015 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу: poli.in.ua/files/Strategy.doc

ЕКОЛОГІЧНА КРИЗА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ

асп. Петровська С.А., студент Кириченко Т.

XX століття відкрило нову сторінку в історії розвитку екології. Нове тисячоліття породило проблеми, які торкаються не окремих держав, або регіонів, але й людства загалом. Надзвичайного загострення набули відносини людини й природи. Людська цивілізація впродовж усієї своєї історії користувалася природою екстенсивно, постійно підвищуючи навантаження на довкілля. Це призвело до того, що вплив суспільства на природу до теперішнього часу досяг надзвичайно великих масштабів: він позначається не тільки щодо окремих природних ресурсів, а й найважливіших на наш час глобальних процесів біосфери, порушення яких може призвести до дуже небезпечних для життя на планеті наслідків.

Сьогодні ми добре знаємо, що глобальні екокризи пов'язані з порушенням рівноваги в основних структурних блоках біосфери (літосфері, атмосфері, гідросфері, ґрунті), її функціональних підсистемах (продуцентів, редуцентів, консументів), які почали поступово згасати під тиском розвитку промисловості. Як наслідок, деградація природи стала перетворюватися на загрозу для самого життя суспільства. Таким чином, наразі перед людством постала проблема виживання на Землі (під питанням майбутнє нашого біологічного виду) [1].

Беручи до уваги всі вище перераховані фактори, що впливають на стан екології, можна сказати, що для вирішення екологічних криз, перш за все необхідний корінний поворот у відношенні суспільства до природи. Головне тут – формування технологічного способу екологізованого виробництва, при якому діяльність людини з перетворення природних речовин і енергії відбувається під його контролем і управлінням з допомогою природних процесів і механізмів. Забезпечити такий процес виробництва, перш за все, може стратегія екологічної безпеки, яка передбачає необхідність зміни моделі споживання і виробництва, забезпечення охорони і раціонального використання природної ресурсної бази. Крім того, важливим є підвищення рівня екологічної культури, екологічної

свідомості та поведінки мас. Це означає, що екологічна освіта і виховання повинні зайняти почесне місце в підготовці кожного до життя і праці.

Однак задля підтримки насправді високої якості навколишнього середовища потрібно:

- ✓ стимулювати підприємства, що забруднюють атмосферу шкідливими речовинами, шляхом надання безвідсоткових кредитів та податкових пільг щодо впровадження екологічно безпечних та енергозберігаючих технологій виробництва;

- ✓ ввести збір за викид шкідливих речовин в атмосферу (він має бути достатньо високий, щоб підприємства запроваджували екологічні технології виробництва);

- ✓ встановити збір для господарюючих суб'єктів за перевитрати паливо-енергетичних ресурсів, а отримані кошти від збору спрямувати до держбюджету і використовувати на погашення відсотків за програмою кредитування проектів з енергозбереження та екології;

- ✓ побудувати заводи з переробки сміття (такі заводи мають дуже велику рентабельність та швидку окупність), а також запровадити спеціальні екологічні патрулі для швидкого збору сміття;

- ✓ побудувати водоочисні споруди і розробити спеціальну програму по очищенню забруднених річок, озер, ставків та криниць;

- ✓ якнайшвидше створити Державний реєстр з обліку боєприпасів та токсичних відходів і почати їх утилізацію, а тим, що не можуть бути утилізовані потрібно забезпечити належне зберігання;

- ✓ жорстко контролювати радіаційний стан та модернізувати всі АЕС;

- ✓ обмежити використання пестицидів та нітратів в сільському господарстві;

- ✓ збільшити штрафи за знищення рослинного та тваринного світу, а також встановити за це кримінальну відповідальність [2].

Отже, з усього вище сказаного слід зрозуміти, що всі екологічні кризи взаємопов'язані й тому можуть бути вирішені тільки в комплексі і тільки спільними зусиллями світового співтовариства.

Використана література

1. Крисаченко В.С. Екологічна культура: теорія і практика: навч. посібник. – К.: Заповіт, 1996. – 352 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://geoknigi.com/book_view.php?id=1182.

2. Шляхи подолання екологічної кризи в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://h.ua/story/114375>.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

асп. Петровська С.А., студент Зарубіна В.В.

Рубіж 90-х років ХХ століття характеризується поступовою відмовою світового співтовариства від концепції споживання і необхідністю переходу до моделі сталого розвитку. Сьогодні головним критерієм соціально-економічного розвитку вважається пошук такого співвідношення між природокористуванням і соціально-економічним розвитком, який забезпечував би раціонально-економне і ефективне використання природних ресурсів, підтримував би екологічну безпеку суспільства і разом з тим гарантував би необхідну якість життя і благополуччя.

Поняття “сталий розвиток” отримало офіційний статус на конференції ООН “Навколишнє середовище і розвиток” (Ріо-де-Жанейро, 1992) як провідне завдання світового співтовариства і нова стратегія розвитку, необхідна для збереження біосфери.

Концепція «сталого розвитку» розроблялась міжнародним співтовариством поступово, визначаючи три принципові обов'язкові її складові: економічне зростання, соціальний прогрес та захист навколишнього середовища. Сталий розвиток виражає достатньо просту ідею: досягнення гармонії між людьми і між суспільствами та природою, розв'язання протиріч, що існують у наш час (протиріччя між природою і суспільством, між екологією і економікою, між розвинутими країнами і тими, що розвиваються, між багатими і бідними, між уже сформованими потребами людей і розумними потребами, між теперішніми та майбутніми поколіннями) [1].

Ключовими принципами сталого розвитку є:

1. принцип обережності: збереження сучасного стану навколишнього середовища як перешкоди безповоротним чи небезпечним змінам;
2. принцип «передбачати і запобігати»: більш дешевий, менш ризикований підхід, ніж ліквідація збитків навколишньому середовищу;
3. принцип балансу між ресурсами і забрудненням: використання ресурсів у рамках масштабів регенеративної здатності екосистем; контроль над обсягом надходжень забруднень і відходів у рамках асиміляційного потенціалу екосистем;
4. принцип збереження природного багатства на нинішньому рівні: недопущення чи зменшення втрат природно-ресурсного потенціалу;
5. принцип «забруднювач платить»: повна вартість екологічного збитку повинна бути компенсована користувачем (споживачем) [2].

Забезпечення сталого розвитку є умовою життєдіяльності суспільства,

його стабільності та усталеності, стрижнем формування національної безпеки держави, яка досягається шляхом запобігання потенційних загроз.

В Україні, починаючи з 1992 року, питання сталого розвитку стали предметом усвідомлення, вивчення і обговорення в колі науковців, політиків-практиків, представників громадськості. Відповідною постановою створена Національна комісія сталого розвитку України.

Основна мета сталого розвитку України – забезпечення динамічного соціально-економічного зростання, збереження якості навколишнього середовища і раціональне використання природно-ресурсного потенціалу, задоволення потреб сучасних і майбутніх поколінь через побудову високоєфективної економічної системи, що стимулює екологічну сталість, продуктивну працю, науково-технічний прогрес, а також має соціальну спрямованість [2].

Україна може забезпечити сталий розвиток винятково шляхом ефективного використання усіх видів ресурсів, структурно-технологічної реструктуризації виробництва, використання творчого потенціалу всіх членів суспільства для розвитку і процвітання держави.

Таким чином, сталий розвиток узагальнює в собі процес виживання і відновлення генофонду нації, активізацію ролі кожної окремої людини в суспільстві, забезпечення його прав, збереження природного середовища, формування умов для відновлення біосфери і її локальних екосистем, орієнтацію на зниження рівня антропогенного впливу на навколишнє середовище і гармонізацію розвитку людини і природи.

Непогодженість темпів економічного розвитку і вимог екологічної безпеки, домінування природомістких галузей, висока питома вага ресурсо- і енергомістких застарілих технологій, сировинна орієнтація експорту, мілітаризація виробництва, відсутність гуманістичних цінностей серед пріоритетів розвитку, а також недостатній рівень екологічної культури і споживання ведуть до поглиблення кризових явищ в економіці, погіршення стану навколишнього природного середовища, що створює реальну загрозу для життя і діяльності нинішніх і прийдешніх поколінь. Тому, на мою думку, саме сталий розвиток дає нам шанс покращити долю людей, які живуть зараз та майбутніх поколінь.

Використана література

1. Лісовський С.А. Економіко-географічні і екологічні підходи до визначення передумов переходу до сталого розвитку // Український географічний журнал. – 2000. – № 1. – с.30-35.
2. Рутинський М.Й. Сталий розвиток: від вербальної концепції до концептуальної моделі // Український географічний журнал. – 2000. – №1. – с.35-40.

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ВІДНОСИН ЯК ВАЖЛИВОЇ УМОВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АПК

аспірант Мареха І.С., студент Іваній А.А.

В умовах поглиблення ринкової трансформації і структурної перебудови аграрного сектору економіки України особливого значення набуває розвиток інтеграційних процесів між сільськогосподарськими товаровиробниками і переробниками сировини. Об'єднання самостійно функціонуючих підприємств та організацій аграрного, промислового, інфраструктурного секторів економіки, що спрямовані на створення єдиної цілісної виробничої, економічної та управлінської систем, забезпечують більш раціональне використання природного, трудового, виробничого, інвестиційного потенціалів суб'єктів господарювання певної території.

Напрямок інтеграції визначається внутрішнім змістом інтеграційних процесів, їх предметною стороною. Так, виробнича інтеграція передбачає взаємодію сільськогосподарських та переробних підприємств при вирощуванні продукції рослинництва або тваринництва, яка в подальшому надходить на промислову переробку. Маркетингова інтеграція забезпечує формування елементів ринкової інфраструктури. Модель ринкової структури продуктових підкомплексів ґрунтується на принципах маркетингової доцільності й ефективності, відповідно до яких має бути адаптована існуюча виробничо-збутова структура. Організаційно-економічні форми інтеграції визначаються економіко-правовим статусом інтегрованої структури і розмежовуються на повну, контрактну, акціонерну, кооперативну, партнерську, громадську тощо.

У ринкових умовах господарювання в основі інтеграційних процесів лежить принцип створення таких механізмів інтеграції, які забезпечують еквівалентний обмін між інтегрованими структурами, що досягається завдяки встановленню паритету цін врегулюванням структури витрат на виробництво кінцевої продукції, яка давала б змогу відшкодувати нормативні витрати товаровиробника сировини, збільшені на рівнозначний коефіцієнт прибутковості переробного підприємства.

Література

1. Плющ І. Основні напрямки удосконалення економічних відносин в аграрному секторі України / І. Плющ // Економіка АПК. – 2001. – № 2. – С. 3–
2. Ярема Л. Інтеграційно-економічні процеси в АПК / Л. Ярема // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 2. – С. 42–47.

РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ ЯК ПЕРЕДУМОВА РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

ас. Часник О.О., студент Часник О.М., студент Часник Ю.М.

Загальною тенденцією світового соціально-економічного розвитку є підвищення ролі ресурсозбереження та виділення його в окрему систему, що знаходиться в основі формування конкурентоспроможного, ефективного та ощадливого господарювання. Для України проблема раціонального використання ресурсів та ресурсозбереження є особливо актуальною і потребує вирішення. Це пов'язано з надзвичайно високим рівнем матеріалота енергоємності вітчизняної економіки, істотною амортизацією основних виробничих засобів та застарілими технологіями, нераціональним використанням природних ресурсів, високим ступенем залежності від імпорту паливно-енергетичних ресурсів, значними обсягами утворення відходів та шкідливих викидів виробництва. Без переходу до більш ефективної моделі суспільного виробництва та споживання, раціоналізації використання ресурсів неможливий подальший економічний та соціальний розвиток країни, вирішення екологічних проблем.

За минулі роки в Україні досягнуто значних успіхів у вивченні природних ресурсів, нагромаджено велику фактичну інформацію про обсяги, розміщення та властивості окремих їх видів та родовищ, узагальнено досвід господарського використання, досліджено закономірності їх територіальної організації. Однак ще не повністю розв'язані методологічні й методичні проблеми ресурсозбереження, природокористування та відтворення природних ресурсів.

Структурна особливість ресурсозбереження полягає в тому, що воно набирає різних форм залежно від типів природних ресурсів - витратних і ресурсів середовища. Чим повніше використовуються природні ресурси, тим ощадливіше і по-господарськи слід ставитися до їх експлуатації, особливо якщо йдеться про невідновлювані енергетичні ресурси. Незважаючи на те що кількість розвіданих копалин збільшується як загалом, так і в розрахунку на душу населення, існує загроза їх виснаження ще перед тим, як буде здійснений перехід на використання нових джерел енергії. Тим більше, що суспільство відчуває все більший дефіцит відновлюваних природних ресурсів. В зв'язку з цим раціональне використання і відтворення природних ресурсів стає однією з найбільш актуальних проблем людства. Поряд з глобальним, проблема охорони навколишнього середовища і раціонального використання природних ресурсів має яскраво виражений регіональний характер і відіграє особливу роль в інтенсифікації виробництва на основі прискорення науково-технічного прогресу.

Ресурсозбереження — це прогресивний напрям використання природно-ресурсного потенціалу, що забезпечує економію природних ресурсів та зростання виробництва продукції при тій самій кількості використаної сировини, палива, основних і допоміжних матеріалів.

Основні стратегічні напрями ресурсозбереження можуть бути зведені до таких: комплексне використання мінерально-сировинних і паливних ресурсів; впровадження ресурсозберігаючої техніки і технології; широке використання в галузях переробної промисловості вторинної сировини; стабілізація земельного фонду, відновлення родючості землі, рекультивация відпрацьованих кар'єрів тощо; ефективне регулювання лісокористування, підтримання продуктивності лісів, активне лісовідновлення; збереження рекреаційних ресурсів при розміщенні нових промислових об'єктів.

Комплексне використання мінерально-сировинних і паливних ресурсів дає змогу збільшити кількість промислової сировини. Масштаби видобутку її переробки сировини та палива досягають таких розмірів, що навіть порівняно незначний вміст у них тих чи тих компонентів має велике економічне значення. В цілому комплексний розвиток усіх напрямів ресурсозбереження дає змогу сформувати нову ідеологію господарювання, що базується на економічному використанні наявної ресурсної бази, оптимальному співвідношенні первинних і вторинних ресурсів та маловідходному виробничому циклі.

Важливим напрямом економії природних ресурсів є впровадження ресурсозберігаючих техніки і технологій. Зниження матеріало- й енергомісткості виробництва рівнозначне зростанню виробництва промислової продукції за тієї самої кількості використаних сировини й палива. Одним з вагомих компонентів ресурсозбереження є вторинний ресурсний потенціал. Формування ефективного механізму вторинного ресурсоспоживання і залучення у цю сферу іноземних інвестицій є дуже перспективним напрямком розвитку економіки.

Впровадження нових технологій і використання вторинної сировини у промисловості дасть змогу не тільки збільшити випуск та асортимент продукції, а й зберегти масиви природних ресурсів. Ресурсозбереження полягає в забезпеченні зростання корисних результатів виробництва при стабільності матеріальних витрат. Розв'язання регіональних екологічних проблем і забезпечення ефективного природокористування та ресурсозбереження вимагають приведення обсягів видобутку і використання природних ресурсів України до оптимальних. Треба здійснювати трансформацію структури виробництва засобів і предметів праці. Необхідним нині є формування активної інвестиційної діяльності у сфері розробки та освоєння ресурсозберігаючих, мало- та безвідходних технологій використання сировини.

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗРОБЛЕННЯ НЕКОНФЛІКТНИХ ВАРІАНТІВ ЕКОПОЛІТИКИ

доц. Сабадаш В.В.

Незважаючи на радикально протилежні погляди на роль і місце природних ресурсів у забезпеченні економічного зростання (економісти оцінюють природні ресурси, як засіб досягнення матеріальних інтересів, носій вартості; інтереси екологів сконцентровані, перш за все, на їх екологічній цінності та екосистемних функціях, обмеженості у часі), розуміння невідворотності екологічної кризи спонукає економічні суб'єкти до пошуку ефективних механізмів розв'язання екологічних конфліктів (ЕК). Концептуальні підходи та забезпечуючий інструментарій механізму розв'язання/врегулювання ЕК запропонований нами у [1; 2].

На нашу думку, основними принципами організаційно-економічних процедур розроблення варіантів політики врегулювання ЕК мають бути:

- адекватність політики конфліктним викликам;
- узгодженість інтересів сторін конфлікту;
- можливість розроблення «других кращих» і субоптимальних рішень;
- узгодженість організаційно-економічного й правового інструментарію врегулювання ЕК;
- законодавча адаптованість процедур врегулювання ЕК як до національних, так і міжнародних норм, стандартів і правил;
- можливість її реалізації та ресурсна забезпеченість, наявність відповідного структурного забезпечення;
- відповідність діючим обмеженням;
- функціональність зв'язків та можливість моніторингу як конфліктної, так і постконфліктної ситуації.

При розробленні ефективних процедур врегулювання ЕК мають бути визначені, проаналізовані й враховані такі основні чинники:

- 1) ресурсний – характеризує стан ресурсної бази;
- 2) економіко-екологічний – характеризує особливості й адекватність глобальної та регіональної політики охорони навколишнього природного середовища;
- 3) політекономічний (народногосподарський) – характеризує особливості структури економіки;
- 4) правовий – характеризує стан нормативно-правової та законодавчої (НПЗ) бази.

Складовими механізму врегулювання ЕК є окремі антиконфліктні заходи (дії), які й дозволяють реалізовувати комплексну політику запобігання/вирішення ЕК (табл. 1).

Таблиця 1 – Складові антиконфліктної політики природокористування (фрагмент)

Політика	Антиконфліктні заходи
Водна	Економія водних ресурсів (ВР); адекватна цінова політика (досягнення ринкової ціни ВР); збільшення обсягів поставок ВР; управління попитом; налагодження процедур транскордонної співпраці при використанні спільних ВР; імплементація політики торгівлі «віртуальною» водою; використання інноваційних та інформаційних технологій в управлінні ВР і споживанні ВР
Мінеральна	Урахування тенденцій глобального ринку мінеральних ресурсів; зміна моделей виробництва і споживання; управління попитом; адекватна цінова політика; заміщення мінеральних ресурсів у моделях виробництва і споживання; неконфліктний доступ до мінеральних ресурсів, у т.ч. й транскордонних
Продовольча	Запровадження стандартів якості продовольства; урахування тенденцій глобального ринку продовольства; управління попитом; управління обсягами «віртуальної» води, імпортованої/експортованої у продовольстві; державна підтримка виробників/імпортерів/експортерів продовольства; програми надання продовольчої допомоги
Лісова	Забезпечення доступу до лісових ресурсів, у т.ч. й екосистемних функцій; ліквідація нелегального вирубування; політика сертифікацій лісових ресурсів; політика відновлення лісових ресурсів; суттєве скорочення обсягів нелегальної торгівлі лісом; створення дієвих Лісових рад (на місцевому й національному рівнях)
Скорочення масштабів бідності	Забезпечення доступу до ресурсів, у т.ч. й екосистемних функцій; поступова ліквідація «екологічної дискримінації»; диверсифікація засобів до існування; освітні програми; реалізація програм скорочення бідності, у т.ч. міжнародних; широке залучення громадськості до прийняття соціально-економічних і екологічних рішень
Загальної адаптації і зниження конфліктного потенціалу	Розроблення стратегій диверсифікації засобів існування; техніко-технологічне переозброєння виробництва; використання можливостей інноваційного розвитку; широке застосування освітніх програм і технологій; розроблення програм сталого розвитку домогосподарств; залучення світового досвіду з неконфліктного ресурсовикористання тощо

Запропоновані науково-методичні підходи до формування механізму запобігання/вирішення ЕК, на нашу думку, сприятимуть консолідованому підходу до розроблення й імплементації неконфліктних варіантів екополітики і реалізацію визначених імперативів екологічно збалансованого розвитку.

Література

1. Сабадаш, В. В. Екологічні конфлікти [Текст] / В. В. Сабадаш // Сталий розвиток та екологічна безпека суспільства в економічних трансформаціях / [Андрєєва Н. М., Бараннік В. О., Белашов С. В. та ін.]; за науковою редакцією д.е.н., проф. Хлобистова С. В. / РВПС України НАН України, СумДУ, ЛНТУ, НДІ СРП. – Сімферополь : ПП «Підприємство Фенікс», 2010. – С. 336–357.
2. Сабадаш, В. В. Ресурсная политика и экономика природопользования: теория и методология экологического конфликта [Текст] / В. В. Сабадаш // Экологические конфликты в современной системе природопользования ; под ред. д.э.н., проф. С. Н. Бобылева и к.э.н., доц. В. В. Сабадаша. – Сумы : Университетская книга. – 2010. – С. 16–31.

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПРОМИСЛОВИХ ТА ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ В УКРАЇНІ

доц. Сотник І.М., студент Хомініч Ю.І.

До найактуальніших проблем сьогодення, що стосуються кожного жителя планети і від яких залежить майбутнє людства, слід віднести проблеми екологічні, викликані недалекоглядним, нерозумним, необґрунтованим ставленням людини до природи.

До сьогодні в Україні триває процес прогресуючого накопичення відходів. Обсяг їх щорічного утворення за період 2003–2010 рр., за експертними оцінками РВПС України НАНУ, становив 650–750 млн т. Домінуючу їх частку становлять породи розкривні супутні, шлами збагачення корисних копалин, металургійні шлаки, золошлакові відходи теплоелектростанцій, відходи вуглевидобутку та вуглезбагачення тощо.

Однією з найбільш актуальних залишається проблема побутових відходів. Питомі показники їх утворення у середньому складають 220–250 кг/рік на душу населення, а у великих містах досягають 330–380 кг/рік відповідно і мають тенденцію до зростання.

Основними проблемами у сфері поводження з відходами залишаються:

- значні обсяги утворення відходів через сировинну орієнтацію економіки і переважання застарілих технологій основних виробництв;
- прогресуючий характер накопичення відходів і посилення їх негативного впливу на довкілля і здоров'я людей;
- проблематичність виділення земель під розміщення побутових відходів;
- недостатньо налагоджений облік відходів та моніторинг їх потоків, невизначеність підходів щодо їх ідентифікування і класифікування;
- повільне впровадження сучасних методів перероблення та утилізування відходів;
- недосконалість законодавчої та нормативно-методичної бази щодо поводження з відходами;
- недостатність дієвих економічних важелів залучення відходів до господарського обігу та відповідної державної підтримки.

Разом з проблемами забруднення довкілля в Україні вкрай повільно розв'язуються проблеми використання побутових відходів в енергетичних цілях та як джерела вторинної сировини (до 40 % обсягу побутових відходів містить ресурсоцінні компоненти, які можуть бути

повернені у господарський обіг – папір, скло, пластик тощо). Не реалізуються положення Кіотського протоколу щодо утилізації полігонного біогазу. Лише в окремих містах України намітилися позитивні зрушення стосовно впровадження сучасних методів та технологій поводження з твердими побутовими відходами. Зокрема, розпочато впровадження роздільного збору побутових відходів у Луцьку, Дніпропетровську, Дніпродзержинську, Харкові, Южноукраїнську, Миргороді та інших містах. Лише 3% побутових відходів спалюється у Києві та Дніпропетровську на двох діючих сміттєспалювальних заводах. У Києві за рахунок вітчизняних приватних інвестицій у 2005 році збудовано першу в країні сміттєсортувальну станцію з переробки побутових відходів потужністю 800 м³ на рік.

Останнім часом у галузі поводження з побутовими відходами в Україні спостерігається розвиток конкурентного середовища. У 2007 році послуги у цій сфері надавали понад тисяча підприємств, з яких майже чверть – приватної власності, і зазначений показник щороку зростає.

Світовий досвід свідчить про існування таких головних шляхів вдосконалення поводження з твердими побутовими відходами (ТПВ):

- запобігання зростанню обсягів утворення відходів та зниження ступеня їх шкідливості;
- складування або захоронення таким чином, щоб ТПВ не впливали на навколишнє природне середовище;
- знищення ТПВ шляхом спалювання;
- очищення ТПВ від шкідливих компонентів та їх утилізація з метою добування ресурсоцінних компонентів.

Для реалізації зазначених шляхів поводження з ТПВ велике значення мають економічні стимулятори такої діяльності. Основними напрямками економічного регулювання поводження з ТПВ є: вдосконалення економіко-правового забезпечення; формування попиту на вторинні ресурси та послуги з перероблення відходів; узгодження економічних інтересів суб'єктів господарювання стосовно механізмів передачі і перероблення відходів; вдосконалення системи обліку і контролю у сфері поводження з ТПВ та ін.

ЭКОНОМИКО-ПРАВОВЫЕ ПРЕДПОСЫЛКИ ВНЕДРЕНИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО МЕНЕДЖМЕНТА НА ПРЕДПРИЯТИИ

доц. Мазин Ю.О., студент Церковицкая Т.В.

Сложившаяся в середине XX ст. практика нормативного ограничения воздействия предприятий на окружающую природную среду (ОПС) характеризовалась такими 3 особенностями: 1) регулирование воздействий (эмиссий) проводилось отдельно для атмосферы, гидросферы и литобиосферы; 2) использовалась административно-командная стратегия государственного нормирования допустимых воздействий в соответствии с действующим законодательством, контроля их соблюдения предприятиями, привлечения к ответственности нарушителей; 3) все более широко применялся экономический механизм обеспечения охраны ОПС.

В Украине после провозглашения государственного суверенитета, практика экологического регулирования продолжала развиваться в прежнем русле, сформировавшемся за время ее пребывания в составе СССР. В настоящее время в стране принято 15 основных природоохранных законов и несколько сот подзаконных нормативно-правовых актов. Казалось бы, можно считать, что в Украине сложилась завершенная, хотя и не лишенная недостатков, в том числе таких, как дублирование и противоречия, система правового, административного, экономического и технического регулирования, отражающая отмеченные выше три его особенности. Однако нельзя сказать, что здесь, как и во многих других странах, реализация экологических нормативных требований, установленных предприятиям в разрешениях на выбросы, сбросы и размещение отходов, позволила достичь постоянного сколько-либо существенного улучшения состояния всех или хотя бы отдельных компонентов ОПС.

В Украине традиционно ориентировались на предельно допустимые концентрации нормированных веществ в воздухе, воде, почве (ПДК) – критерии экологической безопасности, устанавливаемые для оценки состояния компонентов ОПС и возможности их безопасного использования. Однако они далеко не всегда могут быть отождествлены со стандартами качества природных компонентов, поскольку их достижение в большинстве случаев, в частности, для воздуха и воды, в обозримой перспективе ожидать трудно. А других норм здесь нет. Все более очевидной становится необходимость поиска новых путей и

подходов к решению экологических проблем промышленного производства. Основным из таких путей в мире общепризнан экологический менеджмент (ЭМ).

Существует ряд нормативно-правовых актов, которые могут служить основой для внедрения системы ЭМ. В соответствии с ними система менеджмента может быть сертифицирована. Вот перечень наиболее распространенных систем ЭМ: ISO 9001, Система контроля качества; ISO 14001, Европейская схема экологического менеджмента и аудита (*англ.* EMAS) (система экологического менеджмента и аудита); OHSAS 18001, Система охраны труда и техники безопасности. Современные системы ЭМ ориентированы на конкретный производственный процесс. Несмотря на различные предметные области, существует сходство между такими системами менеджмента.

Появление международных стандартов систем ЭМ на предприятиях серии ISO 14000 называют одной из наиболее значительных международных природоохранных инициатив. Характерной особенностью этих стандартов является то, что они ориентированы не на количественные параметры (объемы выбросов, концентрации веществ и т.п.) и не на технологии (требования использовать или не использовать определенные технологии, требования использовать “наилучшую доступную технологию”), а на то, чтобы в организациях вводили и соблюдали определенные процедуры, были подготовлены определенные документы, назначены ответственные за определенные области экологически значимой деятельности.

Важной частью формирования систем ЭМ на предприятиях является экономическое регулирование. Как показывает практика, если персонал предприятия не заинтересован морально и экономически в ЭМ, внедрение даже самых прогрессивных природоохранных мероприятий обречено на провал. Работники должны осознавать выгодность выполняемых экологических процедур как для предприятия в целом (улучшение репутации, снижение природоохранных платежей и т.д.), так и для персонала в частности (улучшение условий труда, рост заработной платы и пр.). Оптимальное сочетание, в первую очередь, экономических, а также административных и психологических рычагов управления природоохранной деятельностью субъекта хозяйствования способно обеспечить в будущем существенное снижение нагрузки на ОПС, переход к устойчивому развитию.

ЭКОЛОГО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПРИОРИТЕТЫ ИННОВАЦИОННОЙ ЭНЕРГЕТИКИ

студентка **Машенко В.Г.**

Малая и альтернативная, нетрадиционная энергетика - энергетика будущего. Ее неисчерпаемость, автономность, безопасность, экономичность служат гарантией этого утверждения. Инновационная энергетика для Украины - это базовый ресурс развития. Некоторые общие тенденции в области энергетики:

- Прогнозируемый недостаток , высокая стоимость "традиционных" видов энергетического материала и энергии.

- Ущерб, наносимый окружающей среде современной энергетикой, очень велик. Это угрожает существованию человеческой цивилизации, мешает ее развитию.

- Прототипы таких энергетических установок (новых средств преобразования энергетического материала) можно получить в течение полутора - двух лет. Разброс в оценках необходимого объема финансирования от нескольких сотен тысяч долларов США до миллионов.

Одной из важнейших проблем в энергетике, кроме получения энергии, является обеспечение возможностей её передачи, что сопровождается потерями части энергии. За все потери в энергетике платит потребитель. Основой энергетики сегодняшнего дня являются топливные запасы углеводородного сырья (угля, нефти и газа). Наиболее перспективным является природный газ, но его широкое использование связано с проблемами экологии.

В понятие альтернативной энергетики входят устройства, создающие электричество и тепло, отличающиеся от основных средств энергетики сегодняшнего дня, работающих на углеводородном сырье и ядерном топливе тем, что используют иные источники энергии (например, силу ветра, энергию солнца и т.д.).

Нетрадиционные и альтернативные источники: солнечная энергетика, ветроэнергетика, энергия биомассы, градиент-температурная энергетика, геотермальная энергетика, приливная энергетика, энергия градиент-солёности и т.д.

В связи с вышеизложенным представляется очевидным, что комплекс проблем, связанный с формированием Инновационной

Энергетики в Украине, может быть осуществлен только в рамках масштабной государственной макропрограммы. Только грамотное государственное регулирование стихийных процессов в сфере Инновационной Энергетики может эффективно ускорить их, повысить их КПД, как для самого государства, общества, так и для конечных потребителей энергии. Таким образом направления деятельности государства должны осуществляться по следующим направлениям:

- Разработка непосредственно самой макропрограммы, включающей в себя подготовку стратегии перехода на новый технологический уклад в экономике, оптимизирующей его социально-политические последствия.

- создание законодательства, обеспечивающего реальной государственной поддержкой весь спектр разработок возобновляемых источников энергии и детально регулирующий этот рынок;

- урегулирование механизмов экономических отношений через взаимодействие спроса и предложения. Для этого использовать три ключевые стратегии влияния на экономических субъектов с целью реализации стратегий экологизации экономики:

- 1) Влияния на предложение. Её суть в формировании системы мотивационного влияния (кредитные и налоговые льготы, дотации, другие экономические стимулы, экологические стандарты, донесение информации об расширении экологических потребностей и т.д.);

- 2) Влияние на спрос. Суть такой стратегии состоит в том, чтобы заставить или психологически убедить потребителя переходить на более экологически способную продукцию.

- 3) Влияние на взаимосвязь между производителем и потребителем (интерфейсная стратегия). К формам реализации этой стратегии относятся: влияния на коммуникационные пути, экологизацию торговых механизмов, маркетинговые исследования, развитие информационных систем и т.д. Применение этой стратегии даёт возможность решить жизненно важные экологические программы.

Становление энергетики с вышеизложенными свойствами в качестве базовой неизбежно приведет к кардинальной перестройке социально-экономических связей, улучшению эколого-экономических показателей, принципиально усилит независимость личности от различных социально-экономических обстоятельств .

Научный руководитель: проф. Мельник Л. Г.

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА ОСВІТА ЯК ФАКТОР СТАЛОГО РОЗВИТКУ

доц. Сотник І.М., студент Німко С.І.

Глобалізація сучасних екологічних проблем є результатом глобалізації проблем економічних. Мова йде, насамперед, про специфічну форму «ефекту екологічного та економічного бумеранга», суть якого полягає в тому, що «безмежна» економіка руйнує природу, а руйнування природи негативно впливає на економіку. Сьогодні наочно видно наслідки подібної взаємодії людини з природою. Змушує замислитися і той факт, що більшість екологічних порушень є результатом господарської діяльності людини і лише невелика їх кількість пов'язана зі стихійними явищами у природі. Проблема всездозволеності особистості, її «екологічної» безвідповідальності стає більш ніж актуальною і виступає чинником нинішнього кризового стану суспільства.

Розвиток цивілізації потребує істотних змін у взаєминах у системі «суспільство – навколишнє природне середовище», формування нової ідеології їх паритетних відносин – сталого розвитку. У цих процесах важливого значення набуває еколого-економічна освіта, покликана формувати активну природоохоронну позицію громадян, сприяти виходу України з екологічної кризи і руху нашого суспільства на шляху до гармонізації еколого-економічного розвитку.

Поняття «еколого-економічна освіта» можна розглядати як освітній процес, безпосередньо спрямований на усвідомлення проблем захисту навколишнього природного середовища та економічних проблем, тісно пов'язаних з ним. Процес еколого-економічної освіти передбачає набуття знань, умінь, досвіду для індивідуальної та колективної роботи щодо прийняття ефективних економічних рішень з існуючих екологічних проблем та запобігання виникненню нових проблем.

Водночас, сьогодні екологічна та економічна освіта є відокремленими одна від одної. Лише такі галузі науки як екологічна економіка, економіка природокористування, економіка природних ресурсів передбачають спільний розгляд екологічних та економічних питань і викладаються у рамках навчальних дисциплін окремим спеціальностям при підготовці фахівців вищої школи. Решта

дисциплін не мають такого зв'язку, суттєво обмежуючи можливості сучасних студентів усвідомити необхідність «екологічної» перебудови суспільного та індивідуального мислення. Так, наприклад, відповідно до статистичних даних Шосткинського інституту Сумського державного університету за 2008–2010 роки підготовка фахівців з технічною освітою (44% від загальної кількості студентів) здійснювалася без введення до навчальних планів дисциплін, які б стосувалися еколого-економічних проблем. А це, у тому числі, майбутні керівники виробництв, які безпосередньо у своїй трудовій діяльності будуть приймати рішення щодо впровадження техніки і технологій, які суттєво впливають на якість навколишнього природного середовища.

З цих позицій набуття молодими людьми знань еколого-економічного змісту й усвідомлення ними сутності екологічних проблем та їх економічного підґрунтя має сприяти у подальшому становленню «екологічного» мислення майбутніх фахівців і, що надзвичайно важливо, спонукатиме молодь до природоохоронної діяльності. Отже, доцільним є введення дисциплін з еколого-економічної проблематики до навчальних планів підготовки студентів усіх спеціальностей. Необхідно змінити ставлення до еколого-економічної освіти, їй потрібно приділяти більше уваги, вдосконалювати методику її викладання у навчальних закладах. Надзвичайно важливим, з нашої точки зору, є першочергове впровадження таких курсів при підготовці магістрів різних спеціальностей.

Важливими аспектами освіти в інтересах забезпечення сталого розвитку є освіта впродовж усього життя та міждисциплінарна освіта, що спонукають людину прагнути знати і робити більше в інтересах довкілля. Також екологізація мислення майбутніх професіоналів у сучасних умовах є важливою стороною, метою та формою освіти, підвищення культури природокористування. Крім того, слід відмітити, що саме зі студентської складової людського капіталу формується його викладацька складова. У свою чергу, викладацька складова є вирішальною під час формування знань та навичок студентів. Забезпечення відтворення взаємозв'язку «викладач–студент» у цілях сталого розвитку є запорукою прогресивних змін у нашому суспільстві.

СОЦІО-ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

аспірант **Приймєнко С.А.**, студент **Лєвченко А.М.**

Однією із характерних особливостей третього тисячоліття є зростання значення глобальних процесів і проблем, пов'язаних із антропогенним забрудненням довкілля та виснаженням природних ресурсів. Тому принципово новою рисою сучасного розвитку має стати екологізація всіх сфер життя і діяльності суспільства, раціональне використання і відтворення природних ресурсів. Першим кроком у цьому напрямку стало прийняття декларації з навколишнього середовища та розвитку, на Конференції ООН в Ріо-де-Жанейро в 1992 році. Україна підтримала концепцію сталого розвитку (СР), що зумовлює виконання нею певних вимог, які стосуються перетворень в економіці, соціальній сфері, державній екологічній політиці.

Економіка України протягом останніх років характеризувалася споживанням великої кількості енергетичних, мінеральних та біологічних ресурсів. Тому небезпідставно необхідно застосовувати задекларовані принципи СР в енергетичну галузь.

Стійкий розвиток електроенергетичної галузі (СРЕГ) України означає збалансованість в розвитку трьох взаємопов'язаних складових: економічної, екологічної та соціальної. Саме тут виникають причинно-наслідкові зв'язки, коли порушення однієї з них є причиною порушення іншої, а сталість розвитку третьої за принципами СР є наслідком «процвітання» другої. Коли людина буде розвивати лише економіку енергетичної галузі без урахування екологічної складової, то згодом вона сама, як робоча сила, буде не придатна для нарощування тих же економічних показників.

Принциповою особливістю ПЕК України є те, що він був сформований як складова частина ПЕК СРСР і тому не відповідає вимогам енергокомплексу енергетичної держави. Навіть за умови відсутності кризових явищ ПЕК і енергетичне господарство країни в цілому вимагає докорінної перебудови. Електроенергетична система України не має достатньої кількості маневрових та пікових потужностей, які забезпечувалися до розпаду СРСР шляхом використання міжсистемних перетоків в Єдиній енергосистемі СРСР. Не отримали необхідного розвитку вугільні басейни України через наявність родовищ з більш якісним вугіллям та кращими економічними показниками (Кузнецький, Кансько-Ачинський, Екібастузький та ін.). Енергетичне господарство України було зорієнтоване на використання переважно природного газу, в результаті чого це дороге, імпортоване паливо використовується в Україні в більших обсягах, ніж дешеве вугілля власного виробництва. Оскільки значна частина виробництва електричної енергії в

Україні припадає на ТЕС, які працюють на паливі та вугіллі, то необгрунтоване стрімке зростання цін на імпортовані енергоресурси призводить до значних економічних втрат.

Сьогодні енергетична галузь України не відповідає принципам СР, задекларованих на конференції ООН в 1992 році. Існують проблеми в розвитку електроенергетичної галузі по трьом напрямам: економічним, екологічним та соціальним, які є одночасно і причиною, і наслідком соціо-еколого-економічних проблем. Тому необхідно провести аналіз розвитку електроенергетичної галузі України в контексті сталого розвитку та враховувати еколого-економічні складові при розрахунку основних економічних показників.

Важливо зрозуміти, що еколого-економічні проблеми не тільки існують в суспільстві, але разом із розвитком системи потребують вирішення на більш високому рівні пізнання дійсності й використання як економічних законів, так і законів природи. Планомірне та широкомасштабне регулювання усіх структур природокористування з урахуванням специфіки руху та зрілості присутніх їм внутрішніх та зовнішніх зв'язків дозволить застосовувати такі методи відтворення сутності протиріччя «людина-природа» і в таких формах, які зможуть забезпечити процес відродження еколого-економічної рівноваги. Для того, що досягнути такого стану, потрібна постійна увага науковців щодо зменшення потенційно необмежених можливостей руху природних і суспільно-виробничих сил через управління протиріччями соціального розвитку, а також практичну діяльність з оптимізації взаємодії суспільства і природи, раціонального використання природних ресурсів та відтворення навколишнього середовища.

Відомо, що поняття відтворення та охорони навколишнього середовища на практиці взаємно переплітаються та доповнюють одне одного. Відтворення навколишнього середовища являє собою сукупність заходів, направлених на підтримку екологічної рівноваги, відтворення споживання та покращення існуючих природних ресурсів, збільшення продуктивності навколишнього середовища. При цьому зменшується збиток, нанесений НС, відновлюються її природні властивості, екологічні зв'язки в процесі їх саморегулювання, і все це відбувається під контролем людини. Тут виникають соціо-екологічні протиріччя, тобто людина є і екодеструктивним, і екоспрямованим впливом на навколишнє середовище одночасно.

Для того, щоб запобігти такому негативному причинно-наслідковому зв'язку в досліджуваній галузі економіки необхідно використовувати екоспрямований вплив економіки на НС або провести екологізацію енергетичної галузі.

ПРОБЛЕМА РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ЛІСОВИМИ РЕСУРСАМИ

ст. викладач Волк О.М., студент Ковзик Д.А.

Лісові ресурси посідають одне з чільних місць в ресурсній базі економіки нашої держави.

Лісовий фонд - це територія лісів і земель, покритих лісом, які призначені для потреб лісового господарства. Лісовий фонд відділений від земель іншого призначення відповідно до чинного законодавства.

В умовах незалежності України лісова промисловість має особливе значення для підвищення рівня забезпеченості країни та населення продукцією лісового комплексу та покращення, за рахунок збільшення обсягів лісових насаджень, екологічної обстановки.

Сталому розвитку лісового господарства України заважають такі фактори:

- перевантаженість лісового відомства виробничими функціями;

- відсутність належних машин, механізмів, технологічних ліній, а останнім часом - і робочої сили(формуванню такого ставлення сприяли гарантовані в минулому поставки деревини з інших регіонів, а також відповідний унітарному режимові господарський механізм - з його фінансово-кредитною системою, плануванням і ціноутворенням, - який в цілому не стимулює виробника, не сприяє використанню госпрозрахункових підйомів).

- прагнення керівництва лісового відомства України всілякими методами утриматися на старих позиціях концепції відтворення лісів і користування деревними ресурсами, які явно входять у суперечність з ринковими умовами та державною самостійністю України(підтвердженням цього є наукові праці співробітників Міністерства лісгоспу України і Лісовий Кодекс України, що орієнтовані на закріплення за цим відомством виконання лісозаготівель і первинної деревопереробки, тобто збереження за ним права визначати лісосіку, надання їй матеріально-грошової оцінки, проведення лісозаготівлі та реалізації деревини).

- погіршує ситуацію в лісовому господарстві система фінансування та методологія формування державного лісового

доходу, за якими лісовирощування виявляється збитковим внаслідок переливу рентних коштів у інші галузі, що є споживачами деревини;

- також існує такий економічний казус - ліс як угіддя офіційно не визнається носієм вартості. Після вирубки (знищення або порушення цілісності лісового угіддя) заготовлена деревина набуває вартості, стає товаром. Наслідком такої "державної економічної політики" є бажання всіх суб'єктів вирубувати ліс, надаючи йому "товарного вигляду", а не займатись лісовирощуванням.

Ці фактори призвели не тільки до погіршення стану лісового фонду і, як наслідок, до зменшення продуктивності лісових земель, але й до його самовідсторонення від виконання надзвичайно важливої державної функції: відповідальності за піднесення рівня або повне забезпечення потреб держави у послугах лісу, в лісосировинних (і в першу чергу - деревних) ресурсах власного виробництва.

Подальший розвиток галузей лісової промисловості потребує повного радикального реформування, яке перш за все включить у себе:

- визнання лісових угідь нерухомим майном та внесення даних природних об'єктів в цивільний та товарний обіг;
- заміну фізично та морально застарілого обладнання;
- наділення підприємств обіговими коштами;
- розробку ефективних, раціональних технологій;
- раціональне використання відходів.

Загалом стан лісів країни є задовільним. За останні 40 років площа вкритих лісовою рослинністю земель збільшилася на 31,8 відсотка. На сьогодні фактична лісистість території країни становить 15,6 відсотка і є недостатньою. Для досягнення оптимальних її показників слід збільшити площу лісів щонайменше на 2-2,5 млн га. Це сприятиме підтриманню екологічної рівноваги практично на всій території країни, збільшенню ресурсного потенціалу лісів.

Як висновок, зазначимо, що доцільним є вжити заходів щодо подальшого вдосконалення організації лісовпорядкування та системи інформаційного забезпечення лісоуправління щодо ресурсного та екологічного стану, подальшому впровадженню системи проведення моніторингу лісів, поліпшенню планування лісогосподарської діяльності, удосконаленню прогнозування динаміки росту і стану лісів для обґрунтування багатоваріантних стратегій лісокористування.

ВПЛИВ РЕСУРСОЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ТЕРИТОРІЇ КРАЇНИ НА НАПРЯМОК РОЗВИТКУ ЇЇ ЕКОНОМІКИ

аспірант **Вороненко В.І.**, студент **Чепурний В.Д.**

Природні ресурси – це джерела енергії, без яких неможливо уявити існування сучасного світу. З іншого боку природні ресурси є також засобами та предметами праці людей (земельні угіддя, вода для зрошення і промислових потреб), сировиною та матеріалами для виробництва (мінеральна сировина, лісові ресурси, «технічна вода», атмосферне повітря).

Усі природні ресурси за ознаками вичерпності поділяються на вичерпні та невичерпні. Кількість вичерпних ресурсів зменшується внаслідок їх вилучення з географічного середовища. Вичерпні ресурси за можливістю самовідновлення поділяють на відновні та невідновні. Природні ресурси на планеті розповсюджені нерівномірно, це пояснює відмінність у їх кількості і різноманітності на різних територіях. Так, деякі країни, на відміну від інших, володіють значними запасами певних ресурсів, що створює нерівні умови. В свою чергу корисні копалини є національним багатством і мають своє місце у внутрішньому валовому продукті. Для розподілення природних багатств між країнами, вони мають щось запропонувати, щоб натомість отримати ресурси, які їх цікавлять. Доволі часто це «щось» не є матеріаломістким, це можуть бути інтелектуальні товари, послуги, ресурси, твори мистецтва і т.п.

Для аналізу процесів розподілу ресурсів між країнами можна розглянути модель ситуації, в якій деяка країна А, збагачена природними ресурсами, продає матеріал країні Б, що його потребує. Натомість країна Б, змінюючи форму і властивості продукту (сировини, енергії), створює нову продукцію (вироби, роботи і послуги), яка частково споживається даною країною, а частково експортується в країну А. Цей процес можна записати у наступній формі:

$$\text{кінцевий продукт (КП)} = \text{сировина (С)} + \text{інтелектуальні і трудові ресурси (ІТР)}$$

Звісно ціна кінцевого продукту вища за ціну сировини. Таким чином країна А частково втрачає кошти на купівлю кінцевої продукції, але при цьому отримує прибутки з експорту природних ресурсів та певний час знаходиться в достатку. В цей час країна Б потребує матеріали і шукає спосіб їх оплатити. Країна А володіє ресурсами, яких, внаслідок експорту, стає все менше. При цьому країна Б розвиває альтернативні невичерпні, людські та штучні ресурси і може їх реалізовувати незважаючи на географічне положення. Виходить, що країни-постачальники природних ресурсів ризикують стати заручниками залежності їх економік від експорту ресурсів і поступитися у розвитку країнам із потужним інтелектуальним забезпеченням.

РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

проф. Шапочка М.К., студент Пальчун М.А.

Впродовж свого існування людство безперервно взаємодіє з навколишнім середовищем і змінює його відповідно до власних потреб. Промислова діяльність людини пов'язана з викидами у навколишнє природне середовище різних шкідливих домішок, концентрація яких перевищує межі самовідновлення екосистеми, що може спричинити в ній необоротні зміни. Ці зміни досягли вже таких масштабів, що становлять загрозу безпосередньо для життя і діяльності самої людини.

Серед галузей народного господарства, що мають високий рівень впливу на навколишнє середовище можна виділити такі як металургія, паливно-енергетичний комплекс (ПЕК), машинобудування, хімічна, харчова промисловість, промисловість будівельних матеріалів, транспорт та інші. Важливо виділити екологодеструктивний вплив зазначених галузей не лише при видобуванні, але й при використанні природних ресурсів у виробництві.

Одним з напрямків покращення довкілля є вдосконалення системи управління діяльністю підприємства, яка стосується взаємовідносин підприємства з навколишнім природним середовищем. Дослідження показали, що екологічний менеджмент може забезпечити досягнення конкретних природоохоронних цілей підприємства, серед яких виділяють попередження виникнення причин і усунення наслідків техногенних катастроф. Метою екологічного менеджменту є мінімізація негативних впливів бізнес-діяльності на навколишнє природне середовище, досягнення високого рівня екологічної безпеки процесів виробництва та споживання продукції і послуг.

На різних підприємствах організаційна структура екологічного менеджменту неоднакова. Вона залежить від галузі народного господарства, обсягів виробництва, номенклатури продукції, чисельності працюючих та інших факторів.

В даний час на підприємствах України існує ряд проблем, вирішення яких безумовно сприятиме подальшому їх розвитку і кращій діяльності. Зокрема, відчувається нестача професійної

підготовки менеджерів, які б оперували знаннями у сфері екології. Існує проблема переробки та екологічно безпечної ліквідації відходів, що виникають у процесі виробництва, маркування екологічно чистої продукції, як фактору усунення технічних бар'єрів у торгівлі, нерозвинена система відповідальності за екологічні наслідки, нестача ресурсів, енергетична криза та інше.

Сучасні екологічні проблеми можна подолати лише за умови вироблення дійових підходів до їх вирішення, а також розробки методик, стандартів, що покликані забезпечити ефективний екологічний менеджмент. В багатьох європейських країнах розроблені і діють системи стандартів на підприємствах. Держстандарт України першим серед країн СНД підготував для прямого впровадження міжнародні стандарти ISO 14001, 14004, 14010, 14011, 14012, які встановлюють загальні правила управління довкіллям, принципи і процедури екологічного аудиту і кваліфікаційні критерії для аудиторів з екології. Ці нормативні документи мають статус добровільних. Деякі впроваджені і в нашій країні. На сьогодні в Україні сертифіковано на відповідальність ISO 14001 близько десяти підприємств, до яких належать, наприклад, концерн «Стирол», «Кока-Кола», «Лукойл» та інші. Ці підприємства своєчасно усвідомили ті переваги, що дають системи управління. Така сертифікація є підтвердженням відповідальності підприємства вимогам ринку і безумовно, споживачі оберуть скоріше ту продукцію і ті послуги, що мають підтверджені природоохоронні показники. Отже, розробка і впровадження системи екологічного менеджменту (СЕМ) на підприємствах України сприяє у першу чергу, скороченню споживання на одиницю продукції сировини, води, енергії. Також підприємство одержує такі переваги, як: економію на витратах; поліпшення якості продукції і виробничих процесів; забезпечення безперервності виробництва; зменшення обсягу довгострокових зобов'язань підприємства щодо ліквідації збитку, нанесеного навколишньому середовищу; поліпшення умов праці та іміджу підприємства. Система екологічного менеджменту може сприяти зниженню плинності кадрів, удосконаленню системи добору нових співробітників, розширенню інноваційного процесу у сфері охорони навколишнього середовища. Сертифікована СЕМ означає високу якість природоохоронної діяльності, тому її впровадження є інвестицією в довгострокову життєдіяльність підприємства.

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВОДОКОРИСТУВАННЯ В М. ШОСТКА

проф. Шапочка М.К., студент Німко С.І.

Вода входить до складу всіх організмів біосфери, в тому числі і людини. Від забезпеченості водою залежить життєдіяльність усіх живих організмів. Вода регулює клімат планети, забезпечує господарську та промислову діяльність людей.

Основними споживачами води є сільське й комунальне господарство та промисловість. У промисловості воду використовують як сировину, реагент та розчинник для проведення різних технологічних процесів, а також для промивання сировини й продуктів тощо. Для того, щоб добре себе почувати людини повинна вживати лише чисту, якісну питну воду.

Питна вода - вода, в якій бактеріологічні, органолептичні показники та показники токсичних хімічних речовин перебувають в межах норм питного водопостачання.

Традиційна технологія підготовки питної води, що застосовується на водопровідних станціях в місті Шостка, розрахована на доведення природної води до вимог питної, згідно з чинним ГОСТу 2874-82 "Вода питна" і подається лише за умови загальної низької забрудненості води, і перш за все токсичними елементами. В умовах високого антропогенного і техногенного навантаження на водойми очисні споруди водопровідних станцій не завжди в змозі довести якість питної води до вимог ГОСТу.

Місто забезпечується водою з підземних джерел. Якість води, що подається у розподільчу водопровідну мережу, відповідає вимогам відповідного ГОСТУ (ГОСТ 2874-82 "Вода питьевая"). До споживачів вода надходить через розгалужену систему водопроводів, більшість яких становлять сталеві та чавунні труби.

Мережі в середині будинків також зроблені з труб чорних металів. Можна побачити, що після "подорожі" трубопроводами вода стає бурою та червоною, а на стінках труб утворюються жорсткі відкладення.

Використовуючи дані Шосткинської санепідемстанції щодо джерел водопостачання (з артезіанських свердловин та води з-під крану у декількох будинках), та порівнявши аналізи питної води, зрозуміло, що якість її погіршилась. З'явилась цвітність, мутність, збільшились: рівень рН, сухий залишок, нітрати та загальне залізо. А в деяких

будинках навіть перевищують санітарні норми в таких показниках як рівень рН та жорсткість. Причиною таких процесів є не тільки агресивність води, яка вступає в контакт з матеріалом, з якого виготовлені труби, і окислює його, а й санітарно-технічний стан розподільних водопровідних мереж. Отже, коли вода проходить через водопровідну мережу міста, відбувається її вторинне забруднення. Вважати, що ці отримані данні – характерні тільки для нашого міста буде безглуздим, оскільки воно таке ж саме як й інші міста України.

Можна виділити такі шляхи покращення якості питної води. Перший – замінити всі труби на такі, які не піддаються корозії, йдеться про труби з поліетилену, нержавіючої сталі, та з інших, стійких до окислення, матеріалів. Але цей варіант потребує значних коштів та тривалий за часом. Інший - це зменшення агресивності води, забезпечення її стабільної якості протягом усієї “подорожі” – від водозабору до споживача через застосування інгібіторів корозії, які здатні попереджувати утворення нових відкладень та видаляти уже існуючі. Також можна встановити фільтри очищення питної води. Вибір фільтра залежить від обсягу води, що споживається, її складу, та фінансових можливостей.

Враховуючи те, що місто Шостка – невелике (населення менше 100 000 людей) і питна вода цілком артезіанська, легко напрошується такий висновок, що у великих містах України, більших за Шостку, якість води ще гірша, тим паче що у мегаполісах найчастіше використовують очищену річкову воду, а не артезіанську. Тому проблема забруднення води самими водопроводами (трубами) – загальнонаціональна.

Для того, щоб оптимізувати якість води нашого міста та України в цілому, слід звернуту особливу увагу не на очищення, а на транспортування води трубами.

Проаналізувавши стан водопостачання в м. Шостка, зрозуміло, що основною нашою проблемою є недостатнє фінансування, що спричиняє використання застарілого обладнання, яке в свою чергу призводить до негативних наслідків.

Розробка технологій водопостачання питної води - складна і відповідальна задача, що вимагає суттєвих капіталовкладень і інвестицій.

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРИРОДООХРАННЫХ МЕРОПРИЯТИЙ

студентка Мищенко А.Б.

Взаимосвязь экологических проблем с хозяйственной деятельностью экономических субъектов на сегодняшний день является очевидной. Затраты на природоохранные мероприятия ведут к увеличению издержек производства, что, в свою очередь, вступает в противоречие с одной из традиционных задач экономики - снижением себестоимости продукции. Однако игнорирование природоохранных целей и экономия на экологических затратах ведет к ухудшению качества природной среды и обуславливает увеличение вторичных издержек общества, называемых эколого-экономическим ущербом. Именно он является своеобразным показателем цены (которую человеку приходится реально платить) и качества (т.е. тех благ, которых удается достичь) эколого-экономической эффективности.

Чрезвычайно большое значение приобретает проблема оценки: с одной стороны, интегральных издержек всего цикла производства и потребления продукции (включая природоохранную сферу), с другой - совокупности результатов деятельности человека (включая негативное последствие воздействия на природную среду).

В качестве параметра, характеризующего реальную результативность действий человека, как в производственной, так и природной сферах может использоваться показатель экоэффективности.

Для анализа результатов природоохранной деятельности необходимы данные, характеризующие средозащитные затраты и использование основных фондов природоохранного назначения. Особенно важен анализ капиталовложений в охрану природы, так как он дает возможность определения эффективности проводимой природоохранной политики. Показатели основных фондов и затрат средозащитного назначения могут быть выделены в особую подсистему показателей результатов природоохранной деятельности.

Успешное решение проблемы охраны окружающей среды и рационализации природопользования требует учета и характеристики затрат экологического (средозащитного) назначения, называемых

также затратами на природоохранные мероприятия (охрана окружающей среды).

Все затраты на природоохранные мероприятия (затраты экологического назначения) подразделяются на следующие группы:

1. Затраты на мероприятия, направленные на снижение или полное предотвращение выбросов (сбросов) вредных веществ;

2. Затраты на мероприятия, ликвидирующие негативные последствия антропогенного воздействия на окружающую среду и нерационального природопользования;

3. Затраты, связанные со строительством и оборудованием пунктов контроля за состоянием окружающей среды;

4. Затраты на возведение объектов природоохранного назначения, создания природоохранной индустрии, улавливающих установок и т.п.;

5. Затраты на предохранение от загрязнения акустической среды.

Показатель эффективности природоохранных затрат определяется как отношение полного экологического, экономического и социального эффектов от природоохранных мероприятий к объему затрат, связанных с их проведением.

В связи со сложностью определения суммарного эффекта единовременных и текущих затрат, а также в интересах оценки эффективности затрат на тот или иной вид природоохранной деятельности с учетом специфики компонента окружающей среды рассчитываются частные показатели эффективности экологических затрат различного назначения и направления.

Экологическая ситуация, в которой приходится функционировать современной экономике вызывает необходимость комплексного рассмотрения хозяйственных проблем под углом зрения требований окружающей среды.

Следует отметить, что эффективная охрана окружающей среды должна считаться с экономической эффективностью производства, то есть необходимо создать такие условия природоохранной деятельности, когда само предприятие будет заинтересовано в финансировании мероприятий по охране природы и это будет экономически выгодно для самого предприятия.

Научный руководитель: проф. Мельник Л.Г.

АНАЛІЗ ЗАБРУДНЕННЯ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПРОМИСЛОВИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ КОРПОРАТИВНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

аспірант Пімоненко Т.В., студент Крохмаль О.Ю.

Характерною рисою сучасного розвитку суспільства є те, що зусилля витрачені на забезпечення економічного розвитку та підвищення рівня життя спричиняють негативний вплив на навколишнє середовище. Так зі зростанням промислових потужностей зростають обсяги споживання природних ресурсів, збільшується кількість накопичених токсичних відходів, зростають обсяги викидів (скидів) шкідливих речовин.

Корпоративний сектор є рушійною силою соціально-економічного та екологічно збалансованого розвитку країни. Приблизно три чверті промислового потенціалу України функціонує у вигляді акціонерної форми господарювання. Поряд зі становленням корпоративного сектору все більше загострюється ресурсна та екологічна проблеми в країні. Ефективне функціонування корпоративного сектору, на екологічних засадах повинно створювати передумови розвитку повноцінних ринкових відносин, підвищення темпів економічного зростання, випуску екологічно чистої продукції, використання сучасних екологічно безпечних технологій.

Першими корпораціями на Україні стали судноплавна компанія «Укррічфлот», хімічний концерн «Стірол», холдінг «Азовмаш» та інші. Зазначимо, що більшість АТ розташовано у великих промислових регіонах, де зосереджена металургійна, добувна, обробна, хімічна, машинобудівна промисловість. Слід відмітити, що приведені галузі народного господарства є найбільш енерго- та ресурсоємними і відповідні виробництва характеризуються значним рівнем екодеструкції.

Таким чином можна зробити висновок, що промислові підприємства, які мають акціонерну форму господарювання, забезпечують значний об'єм забруднення навколишнього природного середовища.

В регіональному розрізі також має місце висока питома вага підприємств акціонерної форми господарювання, в окремих областях цей показник досягає 50-60 % від загальної кількості промислових

підприємств. Найбільша питома вага промислових підприємств корпоративного сектору припадає на добувну промисловість – 65,55%, яка сконцентрована у Донецькому, Дніпропетровському, Запорізькому, Житомирському, Харківському регіонах.

На даний момент значна доля забруднення навколишнього середовища припадає саме на промисловість України. Нажаль, на сьогоднішній день, зі збільшенням промислового виробництва, негативний вплив на природне середовище також збільшується. За нашими оцінками на долю корпоративного сектору припадає приблизно 50-60 % забруднюючих речовин в навколишнє середовище.

Провівши кореляційний аналіз між обсягами реалізованої продукції в промисловості та обсягами викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря, з'ясували, що коефіцієнт парної кореляції для даного випадку дорівнює 0,94.

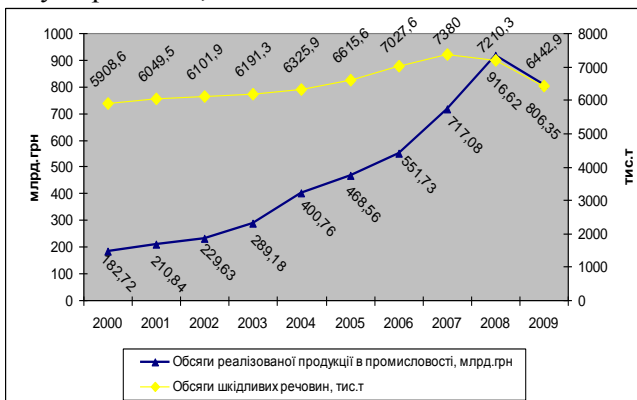

Рисунок 1 - Залежність між обсягом реалізованої промислової продукції та викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря

Порівнявши, отримане значення з критичними за допомогою таблиці критичних значень, можна зробити висновок, що 98% – кореляція існує, а 2% – не існує. Так як знак кореляції позитивний, можна зробити висновок, що в середньому збільшення обсягу продажу промислової продукції призводить до збільшення викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря (рис. 1).

Тому виникає потреба пошуку шляхів оптимізації діяльності підприємств з метою зменшення обсягів навантаження на довкілля при одночасному не скороченні виробничих потужностей.

ЕКОЛОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ – ДЖЕРЕЛО ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

студентка Ромашко А.С.

Передумовою вирішення існуючих еколого-економічних проблем є розробка і впровадження інновацій з високим ступенем екологічності та економічної ефективності. Екологічні інновації сприяють росту економічного благополуччя суб'єктів господарювання та рівня екологічної безпеки, ведуть до посилення конкурентоспроможності продукції, зменшення ресурсозатратності виробництва, дають можливість виходу товарів та послуг на світовий ринок. Еколого-інноваційна діяльність спрямована насамперед на: заміну екологічно несприятливих виробів і послуг екологічно більш досконалими чи такими, що сприяють зниженню матеріало- та енергоємності систем; виготовлення, установку й експлуатацію природоохоронних (очисних) засобів; розробку та впровадження маловідходних, безвідходних та екологічно чистих технологій; виробництво екологічно чистих продуктів; переробка, транспортування та ліквідацію відходів; торгівлю екологічними технологіями, продуктами й відходами; енергозбереження; екоаудит і екоекспертизу; виробництво та застосування засобів захисту довкілля від забруднення. Одним з найважливіших впроваджень при формуванні екологічно орієнтованого виробництва є екологічне маркування. Задачами екомаркування можна вважати повідомлення споживачу інформації, яка дозволяє обирати ту продукцію, яка робить найменший негативний вплив на навколишнє середовище; стимулює виробників екологічно безпечної продукції, забезпечує безпеку продукції на всіх стадіях її життєвого циклу; призупинення або припинення реалізації продукції, яка не відповідає встановленим екологічним вимогам; сприяння збуту продукції з кращими екологічними характеристиками; запобігання ввезення в країну недоброякісних з екологічної точки зору іноземних товарів.

Проте при впровадженні подібних інновацій виникає проблема недостатнього фінансового забезпечення. Крім того, економічний ефект від їх реалізації, як правило, менший, ніж від інноваційних проектів в інших сферах діяльності, що робить невигідним вкладання обмежених коштів у ці проекти. Ще однією перешкодою на шляху до

екологізації є те, що частка споживачів не готова вкладати кошти у зменшення негативного впливу процесів виробництва та утилізації продукції, проте готові платити за те, щоб товар не заподіював шкоди їх здоров'ю. Важливими для формування ринку саме екологічних інновацій є екологічні інтереси. Виробництво та продаж екологічних товарів і конкурентоспроможність значною мірою залежать від думки громадськості. Часткове уявлення про інтереси споживачів характеризує ставлення населення до екологічних проблем - чим вища занепокоєність споживачів екологічними проблемами, тим вищою є їх зацікавленість в екологічних інноваціях.

Інновація є одним з основних засобів адаптації організацій до змінюваних умов зовнішнього середовища, особливо це стосується приватних підприємств, оскільки вони самостійно відповідають за свій економічний стан. Підприємцям необхідно цілеспрямовано відшукувати джерела інновацій і прогнозувати можливі наслідки їх впровадження, особливо це стосується ринку екологічних товарів. У всіх індустріальних країнах екологічні нововведення є одними із пріоритетних напрямів у політиці уряду, адже інноваційна діяльність безпосередньо пов'язана з темпами розвитку науково-технічного прогресу і економіки, рівнем життя населення. У нашій державі відмічено досить високу кількість промислових підприємств, що впроваджують маловідходні, ресурсозберігаючі та безвідходні технологічні процеси, і з кожним роком кількість подібних підприємств зростає. Взагалі, запровадження екологічних інновацій є дієвим методом в управлінні підприємством, є одним із шляхів підвищення їх економічної ефективності, забезпечення їх конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках.

На сьогодні впровадження економічних реформ і спрямування до Європейського союзу передбачає дотримання екологічно орієнтованого розвитку економіки. Ефективний розвиток тісно пов'язаний з удосконаленням механізму впровадження екологічних інновацій як складової процесу екологізації виробництва. І саме тому майбутнє вдосконалення економіки України має ґрунтуватися на екологічно орієнтованій інноваційній діяльності, що забезпечить їй відповідне місце на світовому ринку.

Науковий керівник: ст.викладач Бурлакова І.М.

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

доц. Сотник І.М., студент Шапошник О.О.

У сучасному світі відпочинок, рекреація, туризм, оздоровлення – що врешті-решт означає здоров'я – є найвищою соціальною цінністю. Тому за останні кілька десятиріч років поступово зростає значення туризму і рекреації. Крім того, індустріальний розвиток цивілізації, забруднення екологічних систем навколо великих промислових районів, збільшення психологічного навантаження на людину через прискорення темпу життя, змушує все більшу кількість людей шукати відпочинок та оздоровлення в екологічно благополучних регіонах.

Актуальність аналізу рекреаційної проблематики у Сумській області обумовлена існуванням нагальної проблеми вивчення і раціоналізації використання рекреаційних ресурсів регіону для переорієнтації господарського комплексу на збалансований розвиток нових напрямків господарювання, притаманних постіндустріальному суспільству.

Під рекреаційними ресурсами розуміють поєднання компонентів природи, соціально-економічних чинників і культурних цінностей, що виступають як умови задоволення рекреаційних потреб людини. До рекреаційних ресурсів належать території та окремі об'єкти, що можуть бути використані для відпочинку і лікування людей, відновлення їх фізичних і духовних сил.

Сумська область має значний потенціал для розвитку туристичної та курортної галузей – це і унікальна історико-культурна спадщина, і сприятлива екологічна ситуація, вигідне географічне розташування, наявність чудових природних об'єктів. Туристично-рекреаційні ресурси області представлені будинками відпочинку та територіями рекреаційного призначення загальною площею понад 11 тис. га. Найбільш освоєними у рекреаційному відношенні є заплави р. Ворскла та р. Псел, менша кількість рекреаційно-оздоровчих закладів та місць неорганізованого відпочинку вздовж річок Сула та Сейм. Охорона, збереження та облік використання рекреаційних ресурсів в області практично відсутній, за винятком лісового фонду та територій, що входять до складу національного природного парку

«Деснянсько-Старогутський» та Гетьманського національного природного парку.

Екологічні проблеми рекреаційного природокористування зумовлені, головним чином, забрудненням навколишнього природного середовища та зниженням якісних і кількісних параметрів природних рекреаційних ресурсів, що відбуваються у процесі надмірного рекреаційного навантаження на локальні природні об'єкти, недотриманням суб'єктами рекреаційної діяльності екологічних норм господарювання, а також недостатньою ефективністю системи екологічної освіти та виховання. Недостатніми є здійснювані заходи щодо посилення екологічної безпеки об'єктів промисловості, зокрема гірничо-хімічних підприємств та полігонів технічних відходів, які зосереджені у районах рекреаційних зон.

Головні проблеми щодо ефективного використання рекреаційних ресурсів полягають, перш за все, у докорінному підвищенні рівня й загальної культури життя широких верств населення країни, що дозволить ефективно розгорнути рекреаційну діяльність на економічно вигідних ринкових умовах господарювання.

Чи не найбільш гострими є проблеми збереження й відновлення фауністичних (мисливсько-рибальських) ресурсів. Саме вони зазнали найбільших втрат внаслідок людської діяльності. Розвиток продуктивних сил обумовив як погіршення умов існування тваринного світу, так і "звуження" площ його природного існування внаслідок використання земель для виробничих та невиробничих цілей. Темпи зникнення біологічних видів під впливом зміни екологічної ситуації продовжують зростати.

Загострення проблем охорони навколишнього природного середовища, у свою чергу, пов'язане з відсутністю ефективної системи екологічного контролю за діяльністю суб'єктів господарювання, незадовільним стимулюванням природоохоронної діяльності та залишковим принципом фінансування охорони довкілля.

Підсумовуючи, зазначимо, що для максимально повного задоволення потреб населення у повноцінному оздоровленні та лікуванні необхідно забезпечити охорону, відновлення і раціональне використання природних рекреаційних ресурсів, вдосконалити систему інструментів економічного стимулювання ефективного використання та охорони природних рекреаційних ресурсів в напрямку екологізації господарської діяльності.

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЯК ОБ'ЄКТИВНА НЕОБХІДНІСТЬ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЧИХ ВІДНОСИН

студент Чепурний В.Д.

Сталий розвиток - це розвиток суспільства, що задовольняє потреби сучасного населення, але не ставить під загрозу спроможність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби.

Сталий економічний розвиток є об'єктивною необхідністю подальшого розвитку виробничих відносин у світі. Недбале використання ресурсів (особливо невідновлюваних та частково відновлюваних) призвело до дисбалансу у навколишньому середовищі.

Для досягнення сталого розвитку є необхідним комплексний підхід: екологічна безпека, економічна стабільність, соціальне благополуччя.

Будь який виробничий процес передбачає перетворення сировини в готову продукцію. В даному випадку матерія (сировина) змінює свою форму і набуває потрібних для споживача властивостей. З часом, під впливом морального, фізичного зносу, продукція втрачає здатність частково або в повному обсязі задовольняти потреби споживача. Як непотріб такого роду сировина («змінена матерія») перетворюється у відходи, сміття.

Утилізація відходів у свою чергу передбачає транспортування матерії до місця її переробки. Найчастіше відходи спалюють, або закопують, що негативно відображається на екологічному стані навколишнього середовища. Дана матерія потребує певний час для відновлення швидкість якого може бути значно меншою за швидкість її використання. Тут і з'являється дефіцит природних ресурсів. Штучне забруднення навколишнього середовища характеризується збільшенням кількості відходів (матерії, що була використана неефективно або в неповному обсязі).

Від своєї ж діяльності людство в даному напрямку має дві проблеми: недолік ресурсів і забруднення навколишнього середовища.

Вирішити дані проблеми можна одним з наступних способів:

1. Добувати і використовувати природні ресурси з такою ж швидкістю з якою вони відновлюються у природі. Цього можна досягти за допомогою штучної переробки непридатної для будь-якої діяльності матерії у корисну сировину за допомогою фізичних, хімічних, біологічних та ін. технологій.

2. Знайти більш екологічно чисту сировину-замінник, що досить швидко розкладається і відновлюється у природі.

Звісно людство не може одразу припинити використання багатьох природних багатств, але може зекономити їх і поліпшити умови проживання теперішніх і майбутніх поколінь.

Науковий керівник: ст. викладач Волк О.М.

ФОРМИРОВАНИЕ МОДЕЛИ ЛОГИСТИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ РЕЦИКЛИНГА ОТХОДОВ

доц. Шевцова С.В., студент Терещенко И.В.

Широкомасштабная переработка отходов возможна при условии создания соответствующей инфраструктуры, к которой относится логистическая схема как целостная интегрированная хозяйственная система сбора, складирования, сортировки, сертификации и идентификации, реализации, утилизации и рециклинга с элементами соответствующего обслуживания: информационного, маркетингового, транспортного, коммерческого.

В соответствии с функциональной структурой логистики отходов, формирование логистической схемы происходит в несколько этапов.

Первый этап – сбор и складирование отходов – включает в себя рационально построенные логистические цепи поиска (образования), транспортировки, сбора и складирования отходов.

Для обеспечения эффективной работы на данном этапе необходимо проведение заготовочных работ, создание специализированных приемных пунктов, складов и автопарка.

Создание пунктов приема отходов от населения и организаций усложняется необходимостью стимулирования процесса сортировки отходов. Решением данной проблемы может стать применение методов организационного, административного и экономического характера (штрафы за неотсортированные отходы, частичные компенсации платы за вывоз мусора при его сортировке, организация встречных продаж товаров повышенного спроса в обмен на сданное вторичное сырье высокого качества) при активном участии городских властей, СМИ, общественных организаций.

Следующий этап – стадия сортировки, сертификации и идентификации отходов.

На данном этапе определяется количественный и качественный состав отходов, формируется банк данных об имеющихся отходах, проводится их эколого-экономическая оценка.

Неотъемлемой частью логистической системы выступает распределительная логистика, для которой характерны черты складского управления и управления запасами. Значение приобретает оценка потоков отходов, результаты которой используются для выбора транспорта, контейнеров, а также для экономической оценки данного ресурса. Экономическая оценка отходов предусматривает определение размера затрат на их хранение и подготовку к переработке, оценку экономического результата от использования их в производственно – хозяйственном цикле,

сопоставление стоимости размещения и утилизации отходов с ценами на соответствующие природные ресурсы.

На стадии продвижения на рынок и реализации изъятых из бытовых отходов вторичного сырья необходимо сформировать специализированную коммерческо-посредническую сеть.

При этом осуществляются соответствующие логистические функции: управление транспортными потоками, потоками запасов вторичного сырья, складскими логистическими операциями с целью минимизации затрат.

Следует отметить, что для эффективной организации логистической схемы утилизации бытовых отходов особое значение приобретает управление информационным потоком, включающим данные об образовании отходов, местах их скопления, необходимости в определенных видах вторсырья на предприятиях и др.

Эффективная реализация указанной логистической схемы сбора, переработки и утилизации отходов обеспечивается созданием специализированных логистических центров (рис. 1).

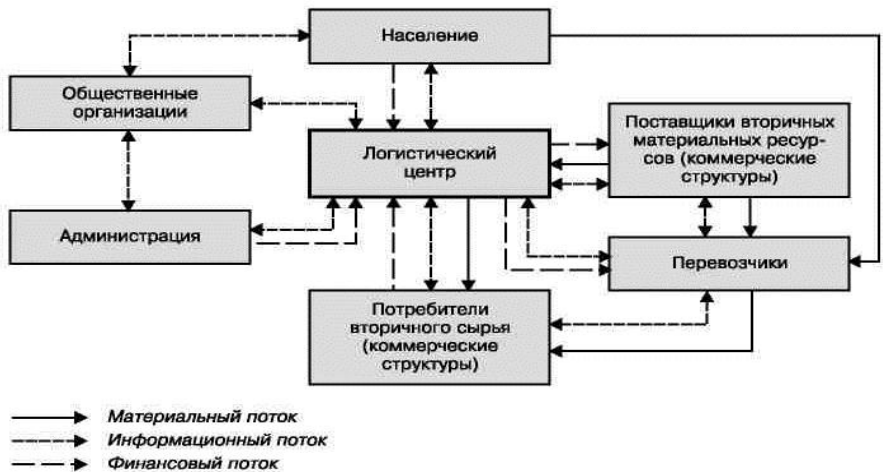

Рис. 1 Модель логистической системы рециклинга отходов

Логистический центр выполняет роль координатора информационного потока, обуславливающего траектории и направления потоков материальных и финансовых, для этого в его структуре предусматриваются диспетчерское, информационное и расчетное подразделение.

ФОРМИРОВАНИЕ ЛОГИСТИЧЕСКИХ СИСТЕМ С УЧЕТОМ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ СОСТАВЛЯЮЩЕЙ

доц. Мишенина Н.В., студент Шевцов С.В.

Возможность включения вопросов рационального природопользования в круг проблем, рассматриваемых логистикой, позволяет сделать вывод о необходимости определенной трансформации логистических систем.

Традиционная схема формирования и анализа материальных потоков претерпевает определенные изменения в связи с необходимостью рециркуляции и утилизации.

При формировании системы логистического управления с учетом экологического фактора можно говорить о необходимости выделения экологической логистической подсистемы, которая взаимосвязана с традиционными: снабженческой, производственной, сбытовой, складской, транспортной.

Характеристика логистических подсистем предприятия представлена в таблице 1.

Таблица 1 – Характеристика назначения логистических подсистем предприятия

Название подсистемы	Функции
Снабженческая	Организация материально-технического снабжения
Производственная	Управление материалопотоками внутри предприятия
Сбытовая	Организация каналов сбыта продукции, услуг
Складская	Выбор складов и мест их размещения
Транспортная	Организация перемещения грузов транспортом
Информационная	Интеграция всех элементов управления материальным потоком, их оперативное и надежное взаимодействие
Экологическая	Обеспечение экологизации производства, оптимальных схем переработки и утилизации отходов

Основной функцией экологической логистики является обеспечение рационального природопользования (реализация ресурсо- и энергосберегающих мероприятий) и охраны окружающей природной среды (разработка оптимальных схем утилизации отходов производства и потребления).

Поставить экологическую составляющую в один ряд с другими подсистемами может использование действенных экономических (эколого- и экономически обоснованные размеры платежей и штрафов за загрязнение окружающей природной среды) и организационных (совершенствование системы мониторинга экологической эффективности и др.) инструментов государственного регулирования.

Для определения эффективности экологической логистики результат необходимо сравнивать с затратами, обусловившими его получение, причём, следует принимать во внимание как единовременные затраты (капитальные вложения в строительство объектов природоохранного назначения), так и текущие затраты.

Среди положительных последствий трансформации логистической системы с учетом экологического фактора далеко не последнее место занимает снижение риска.

В целом, включение экологического фактора в традиционные вопросы, рассматриваемые логистикой, позволяет сформировать эффективный мотивированный подход к управлению с целью снижения издержек производства и ущерба, причиняемого окружающей среде.

Основными направлениями реализации данного подхода являются:

- разработка и применение методов оптимального планирования и управления товарно-материальными запасами и потребностями в материалах и сырье при производстве продукции;
- регулярное проведение тщательного анализа воздействия производственных процессов, и всех компонентов логистической цепи на окружающую природную среду;
- использование ресурсосберегающих технологий и систем, позволяющих увеличить степень переработки сырья, снизить или полностью устранить выбросы, стоки и отходы, способные причинить вред окружающей среде;
- обеспечение надежности и безопасности работы технологического оборудования с целью предотвращения аварий и связанных с ними выбросов в окружающую природную среду вредных веществ;
- сокращение потребления опасных и вредных сырьевых компонентов, частичная или полная замена их безвредными и др.

АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ І ПРОБЛЕМИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ЙОГО ЗАБРУДНЕННЯМ

доц. Чигрин О.Ю., студент Лобода Ю.В.

Атмосферне повітря - один з основних життєво важливих елементів навколишнього природного середовища. У природному стані воно складається з суміші газів: це переважно азот (понад 78 %), кисень (близько 20 %), аргон, вуглекислий газ, водень, гелій, неон, озон, пил, водяна пара та деякі інші речовини.

Атмосферне повітря є необхідною фізичною і біологічною умовою існування людини та джерелом життя на Землі від якості якого залежить здоров'я людини. Також воно має важливе економічне значення, тому що використовується як сировина для хімічної промисловості, енергетичний ресурс, середовище зв'язку, руху літальних апаратів і для скидання відходів виробництва тощо.

Із розвитком промисловості, міст і транспорту з'явилося нове джерело потрапляння речовин в атмосферу — так зване антропогенне забруднення. Тобто викиди у повітря різних газів, частинки рідких або твердих речовин та парів, що перевищує нормальну концентрацію речовин і негативно впливає на живі організми, погіршує їх життєві умови.

Основними джерелами забруднення атмосферного повітря для Сумської області є:

- автомобільний транспорт;
- підприємства теплоенергетики;
- комунальні котельні.

Причинами надмірних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря є незадовільний технічний стан транспортних засобів підприємств та індивідуальних власників. Однією з основних проблем міста Суми щодо охорони атмосферного повітря є використання застарілого технологічного обладнання промислових підприємств. За останні роки майже на всіх підприємствах області не оновлювались установки очистки газу та технологічне обладнання (термін експлуатації 40 років і більше становить 70%). На підприємствах області не впроваджуються екологічно чисті технології.

Недоліками природокористування минулих років, є дефіцит коштів на переозброєння виробництва і впровадження прогресивних екологічно-безпечних технологій. Нажаль, на перший план завжди ставиться економічна ефективність виробництва, а питання захисту навколишнього природного середовища, в тому числі атмосфери, виноситься на другий план.

Можливості, які сучасний технічний прогрес набув в області охорони атмосферного повітря, використовуються в неповній мірі. Це вимагає докорінної зміни відношення людини до питань охорони довкілля і повітря в тому числі. Інакше людству неминуче загрожує загальна екологічна катастрофа.

Перед світовою спільнотою стоять завдання раціонального використання та збереження багатства природи сьогодні і відвернення негативних наслідків втручання людини у майбутньому. Для цього необхідне всебічне вивчення характеру антропогенного навантаження та аналіз кількісних і якісних змін, що відбуваються у природі. У відповідності з цим, прийнятий Закон України «Про охорону атмосферного повітря» (16.10.1992р.), що включає практично всі різноманіття проблем охорони повітря. Він спрямований на збереження і відновлення природного стану атмосферного повітря, створення сприятливих умов для життєдіяльності, забезпечення екологічної безпеки і запобігання шкідливого впливу повітряного басейну на здоров'я людей і навколишнього природного середовища. У ньому розглянуто питання контролю, обліку і моніторингу, а також визначено види правопорушень, що викликають відповідальність згідно із законом.

Підприємства, установи та організації, повинні вживати заходи щодо зменшення обсягів викидів забруднювальних речовин і зниження шкідливого впливу різних факторів, здійснювати контроль за обсягом та складом забруднювальних речовин, забезпечувати безперебійну та ефективну роботу очисного обладнання. Основними важелями впливу на промислові та інші підприємства є відповідальність як адміністративна так і кримінальна для посадових осіб і населення, такі економічні санкції до підприємств, за забруднення повітря.

Серед загальних методів попередження забруднення атмосферного повітря виділяють кілька груп, які відрізняються ступенем їх надійності, а саме:

- розсіювання забруднюючих атмосферу речовин за рахунок вирівнювання їх концентрації внаслідок дифузії в повітрі та під впливом вітру;
- консервація та ізоляція джерел забруднення атмосферного повітря;
- очистка викидів в атмосферу;
- створення мало-і безвідходних технологій, при яких практично не утворюються забруднювальні атмосферу речовини.

Безумовно, екологічно безпечні технології вимагають значних капіталовкладень, проте вони повинні стати пріоритетом майбутнього економічно та екологічно ефективного розвитку промислового виробництва.

РЫНОК ЭКОЛОГО-ОРИЕНТИРОВАННЫХ ИННОВАЦИЙ И УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ

доц. Чигрин Е.Ю., студентка Хакимова Е.Р.

Научно-техническому прогрессу принадлежит исключительно важная роль в обеспечении оптимального соответствия развития производства и состояния природной среды. На современном этапе перед обществом встала задача экологизации техники и технологий, согласования ее с природными процессами. Однако принимаемые до сих пор меры по внедрению экологической техники и технологий (в основном - строительство очистных сооружений) не позволяют коренным образом решить экологическую проблему. Деятельность очистных сооружений недостаточно надежна, не исключает возможности аварий, строительство их обходится очень дорого и экономически нецелесообразно. Необходима перестройка самого типа технологии производства на экологической основе: переход к малоотходному и безотходному производству с утилизацией всех отходов. К экологически важным направлениям развития технологий относят экологичные биотехнологии, технологии по переработке отходов, малозагрязняющие технологии.

В ходе развертывания научно-технической революции возникают необходимые технические предпосылки обеспечения нового характера отношения к природе, согласования производственных и природных процессов в единую систему, регулируемую человеком. Это потребует перестройки науки и техники в их отношении к природе, тем самым обеспечивая экологизацию общественного развития.

В мировой практике используются различные пути стимулирования внедрения экологических технологий: введение природоохранных норм, правил, законодательных актов, предоставление субсидий на сокращение выбросов, налоговое стимулирование, реализация прав на загрязнение. Как показывает опыт, наименее эффективным путем стимулирования является введение мер прямого контроля.

Происходит экологизация национальных научно-технических программ. В Японии, Германии, Голландии, Италии, Канаде, Франции, Великобритании, Норвегии разработаны государственные программы, направленные на создание экологически важных технологий. Например, в Японии в 1990 г. создан исследовательский центр инновационных технологий для Земли, финансируемый государственным и частным сектором. Основное направление работ связано с глобальным потеплением и альтернативными источниками энергии. В Германии действует Программа экотехнологий Министерства исследований и технологий. В Голландии

создана организация по технологическим исследованиям и передаче технологий, в которой экотехнологии занимают около 10% деятельности. В Италии образован Фонд технологических инноваций, где 5% средств используется на экотехнологии. В Канаде действует Программа "Технологии для экологических решений". Во многих странах экотехнологии вписываются в существующие научно-технические программы.

В связи с ужесточением норм природоохранного законодательства практически во всех странах будет наблюдаться рост производства экотехники и экотехнологий. В странах Запада этот процесс уже начался.

На развитие рынка экологических инноваций значительное влияние оказывают директивы Европейского Союза, в частности, директива о выбросах на ТЭС диоксида серы, оксидов азота и пыли. Они ориентируют производителей экотехники на разработку аппаратов для мониторинга микропримесей. Западноевропейские фирмы, занимающиеся экологическим бизнесом, успешно используют современные тенденции в природоохранной политике для увеличения своих прибылей.

Если в 1970-80-е гг. основные усилия компаний направлялись на нейтрализацию последствий нанесенного окружающей среде ущерба, то в 1990-е гг. акцент делается на устранение причин экологических нарушений. Применение предупредительных мер, а не нейтрализация последствий загрязнения, по оценкам специалистов, является более надежным средством решения экологических проблем.

К мерам предупредительного характера можно отнести экореструктуризацию и экологическую модернизацию производства. Экологическая реструктуризация предусматривает перестройку отраслевой структуры в результате снижения спроса на продукцию "грязных" производств или путем модернизации фирм - потребителей этой продукции. Экореструктуризация находит свое отражение в виде снижения расходов сырья и материалов на единицу ВВП.

Экологическая модернизация связана с изменением технологической базы производства, что характеризуется сокращением расхода энергии, воды и других ресурсов на единицу производимой продукции. Одним из показателей экологической модернизации производства является степень развития рециклирования (повторного использования ресурса после его обработки). Рециклирование позволяет снизить вредное воздействие на окружающую среду без сокращения сырьевых возможностей страны.

Развитие экологически ориентированного бизнеса позволяет снизить техногенное воздействие на окружающую природную среду, способствуя тем самым выходу страны на устойчивый путь социально-экономического развития, при котором не превышает ассимилирующая способность природы.

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ РЕГІОНУ

доцент Старченко Л.В., студент Чмель Т.О.

На сьогодні в Україні розроблено й впроваджено основні елементи економічного механізму природокористування та природоохоронної діяльності. Найважливіші з них є: збір за забруднення компонентів навколишнього природного середовища; система зборів за спеціальне використання природних ресурсів; відшкодування збитків, заподіяних унаслідок порушення законодавства про охорону довкілля; продаж прав на забруднення; екологічне страхування; екологічні фонди та програми, тощо.

Економічна оцінка природних ресурсів - це грошове вираження їхньої народногосподарської цінності. Для оцінки вартості природних ресурсів використовують такі показники: трудові затрати на залучення ресурсу в суспільне виробництво; прогнозовані затрати праці на відновлення ресурсу; прогнозовані витрати на погашення збитків, завданих природному середовищу під час освоєння даного ресурсу .

При визначенні плати за користування природними ресурсами існують два принципи їх економічної оцінки.

Перший – «витратний», коли величина оцінки природних ресурсів пов'язана із суспільно-необхідними витратами на їх виявлення, освоєння та виробництво. Другий принцип – результатний, встановлює ціну природних ресурсів, що визначається економічним ефектом від їх використання і в кінцевому результаті є диференційною рентою.

Екологічні збитки - це зменшення корисності довкілля в результаті його антропогенної трансформації, їх обчислюють за сумою різних затрат суспільства, пов'язаних зі змінами довкілля й поверненням його до колишнього стану, затрат на компенсацію ризику для здоров'я людей. Розрізняють прямі та опосередковані екологічні збитки.

Прямі збитки виникають внаслідок безпосереднього знищення матеріальних цінностей, погіршення умов господарювання або впливу на здоров'я людини. Існують збитки різних часових інтервалів та ступенів впливу. Опосередковані збитки виникають внаслідок негативного впливу на продуктивні сили суспільства і на людину зокрема. Такі збитки спричиняють зростання захворюваності та інвалідності.

Економічний збиток від порушення природного середовища визначається суспільно необхідними витратами, що виникають внаслідок екодеструктивного впливу. Збиток характеризує зміну інтегральної еколого-економічної оцінки комплексу природних факторів або якогось природного блага в результаті погіршення його стану. Дія еколого-економічного збитку

переломлюється через погіршення економічного стану конкретних суб'єктів господарювання

Екодеструктивні зміни в довкіллі спричиняють негативні процеси в економічних системах. Ці процеси, що приводять до виникнення економічних збитків, можуть бути охарактеризовані таким чином.

По-перше, відбувається зменшення «видобутку» корисно використаної «вільної енергії» і збільшення дисипативної (втрачається безповоротно) складової енергетичного балансу економічної системи.

По-друге, економічні системи змушені нести додаткові витрати на підтримку рівня гомеостазу в погіршених умовах.

По-третє, внаслідок змін в середовищі економічні суб'єкти змушені нести додаткові витрати, обумовлені необхідністю зміни рівня існуючого гомеостазу.

У господарських розрахунках звичайно використовуються ще два поняття можливого і відверненого збитків. Можливий (очікуваний) збиток - це умовне теоретичне значення збитку, що очікується в перспективі чи в передбачуваному стані забруднення навколишнього середовища. Величина ліквідованого збитку внаслідок проєктованих чи фактично виконаних заходів, що захищають середовище, становить собою відвернений збиток.

Кількісна оцінка економічного збитку здійснюється трьома основними методами: метод прямого розрахунку, який ґрунтується на порівнянні показників забрудненого та умовно чистого (контрольного) районів; аналітичний, який базується на отриманні математичних залежностей між показниками стану відповідної екологічної системи та рівнем забруднення навколишнього середовища; емпіричний, який полягає в тому, що залежність збитків від рівня забруднення, отримана на підставі двох перших методів на окремих об'єктах, узагальнюється й переноситься на однорідні досліджувані об'єкти.

При розрахунку економічного збитку за методом прямого розрахунку враховуються локальні збитки: збиток від погіршення здоров'я населення; збиток, завданий житлово-комунальному, лісному, сільському та рибному господарству; збиток, завданий промисловості.

Фактори, що формують величину економічного збитку, можна об'єднати в три основні групи:

1) фактори, що характеризують рівень деструктивного впливу на середовище;

2) фактори, що визначають кількість об'єктів, які сприймають негативний вплив екодеструктивних процесів;

3) фактори, які пов'язані з характеристиками економічної системи і дають змогу здійснювати вартісні оцінки натуральних негативних змін у суспільстві і природі.

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ВОДОКОРИСТУВАННЯ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

студентка Долгодуш А.І.

Як глобальний, так і регіональний характер екологічних проблем соціального й економічного розвитку суспільства визначає необхідність подальшого вдосконалення організаційно-економічного механізму водокористування. З метою забезпечення майбутніх поколінь достатнім для існування та подальшого розвитку обсягом водних ресурсів, неминуче економічне зростання нашого часу слід супроводжувати організацією та введенням системи управління водними ресурсами на всіх рівнях водогосподарського комплексу. Сьогодні в міру нестачі адекватних інститутів залишається актуальною необхідність розробки та вдосконалення наукових підходів до ефективного використання водних ресурсів у контексті сталого розвитку.

Сучасний механізм управління водними ресурсами являє собою сукупність відносин, форм і методів впливу на його розподіл (перерозподіл) і використання. Його метою має бути не тільки забезпечення мінімізації суспільних витрат через зменшення антропогенного впливу на водні об'єкти (позиція держави), але в той же час і підвищення ефективності суспільного виробництва та його інтенсифікація (позиція суб'єкта господарювання). Умовою впровадження та вдосконалення економіко-організаційного механізму управління водокористуванням слід вважати створення таких умов для виробничої діяльності, при яких суб'єктам господарювання було б вигідним досягнення екологічних цілей. Основним засобом досягнення вищевказаного може бути система інструментів мотивації водокористувачів до інтенсивного, конструктивного і відповідального використання водних ресурсів. Формування мотиваційного інструментарію по своїй суті являє собою конкретні заходи забезпечення екологічної безпеки території. Оптимізувати антропогенне навантаження на водні ресурси представляється можливим через повне їх використання з максимальним залученням їх асиміляційного і відтворювального потенціалу. На наш погляд, сучасний організаційно-економічний механізм водокористування повинен об'єднувати інструменти управління водокористуванням примусово-обмежувального і стимулююче-компенсаційного характеру.

1. До перших відносять жорсткі регламентації діяльності водогосподарських суб'єктів, які заощаджують гомеостаз еколого-економічної системи, тобто забезпечують стійкість її параметрів. Вплив таких інструментів має переважно адміністративно-законодавчий характер. Примусова мотивація ґрунтується переважно на механізмі негативного

зворотного зв'язку і спрямована на обмеження господарського впливу на водні екосистеми. Цільове призначення негативної мотивації, яка пов'язана, головним чином, з розпорядженнями, заборонами, обмеженнями, - збереження існуючої рівноваги водогосподарської системи. Отже, до інструментів примусового характеру слід віднести: збори за спеціальне водокористування; анулювання дотацій на водокористування; підвищення плати (тарифів) користувачів за водопровідну воду, каналізацію та очистку стічних вод, збирання і видалення комунальних відходів; гнучкі екологічні податки на водоемних продукцію та ін.

2. У розвинених країнах увагу приділяють інструментів стимулюючого характеру, які спрямовані на прийняття екологічно орієнтованих рішень в процесі господарської діяльності. Інструменти стимулюючого характеру базуються на механізмах позитивного зворотного зв'язку і дають можливість водокористувачам серед існуючої безлічі стратегій вибирати ту, яка відповідає їхнім критеріям водокористування. Таке регулювання, на відміну від примусового, створює передумови для розвитку економіко-екологічних систем шляхом зміни їх стану на більш якісний. До позитивних стимулів (мотиваційних інструментів), які будуть сприяти оптимізації водокористування, слід віднести: пільгові позики та кредити; прямі субсидії; прискорена амортизація основних фондів водогосподарського комплексу та водоохоронних об'єктів і споруд; дотації; пільгове оподаткування підприємств-водокористувачів; пільгове оподаткування суб'єктів господарювання, які займаються реалізацією водозберігаючих технологій; встановлення пільгових тарифів на воду суб'єкта господарювання, які залучаються до очистки стоків на муніципальних і державних очисних спорудах; часткове повернення платежів за забір води та скидання забруднених стоків тощо.

Складність створення організаційно-економічного механізму оптимізації водокористування полягає у відсутності соціально-економічних умов для впровадження класичних, відпрацьованих схем такого механізму, властивого зарубіжним державам. Тому для економіки перехідного етапу необхідною є система якісно нових, гнучких економічних регуляторів охорони водного середовища. Враховуючи зарубіжний досвід, доцільно впровадити запропоновану вище систему мотиваційного інструментарію водоохоронного регулювання. Подальший розвиток механізму водокористування має бути спрямовано на створення системи інтегрованого управління водними ресурсами з метою досягнення максимального еколого-соціо-економічного результату на справедливій основі, не ставлячи під загрозу стійкість життєво важливих соціально-економічних і екологічних систем.

*Науковий керівник: ст. викладач **Маценко О.М.***

МЕТОДОЛОГІЯ ОПТИМІЗАЦІЇ ПІДХОДІВ ДО СУЧАСНОГО УПРАВЛІННЯ ВОДОКОРИСТУВАННЯМ

студентка Козубенко К.І.

Водні ресурси є національним капіталом, яким користується сучасне й буде користуватись майбутнє покоління. Це вимагає й відповідного ставлення до їхнього використання, охорони та відтворення. Негативні впливи (прямі й непрямі) на кількість та якість водних ресурсів необхідно розглядати як загрози національній безпеці держави. Аналіз водокористування в Україні дав можливість виділити низку таких загроз, що умовно поділені на 3 групи: економічного, екологічного та міжнародного характеру.

На нашу думку, для поліпшення економічних та екологічних умов водокористування в Україні доцільно: прискорити створення правової бази водокористування; удосконалити нормативи та збільшити розміри збору за спеціальне водокористування та платежів за скид забруднюючих речовин у водні об'єкти; забезпечити фінансування будівництва групових, розвідних і локальних сільських водопроводів, водозабірних свердловин, каналізаційних систем і споруд у сільській місцевості; посилити контроль за вчасною сплатою зборів за спеціальне водокористування та штрафів за забруднення водних об'єктів, а також розробити заходи, що дали б змогу ліквідувати заборгованість водокористувачів за спеціальне водокористування.

Впровадження оптимального водокористування і охорони водних ресурсів передбачають: раціональне розміщення продуктивних сил з урахуванням водного фактора; оптимальний розподіл водних ресурсів як по території, так і між галузями народного господарства; розробку та впровадження науково обґрунтованої системи управління водними ресурсами, й особливо їх якістю яка б враховувала глобальні і регіональні закономірності формування водних екосистем; удосконалення еколого-економічної оцінки водних ресурсів, її використання при плануванні водоспоживання, водокористування та здійснення водоохоронних заходів.

При визначенні пріоритетних напрямів сучасної економіки природокористування варто враховувати, що створення умов для впровадження маловодних безвідходних та екологічно чистих процесів виробництва є одним з її головних завдань. Впровадити у практику підходи до управління водними ресурсами, враховуючи концепцію сталого розвитку, можна шляхом розробки досконалого сучасного механізму водокористування.

Науковий керівник: ст. викладач Маценко О.М.

ПРИЧИНЫ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО КРИЗИСА

ст. преподаватель Волк О. Н., студент Боровенская Ю.В.

Задачей данного исследования является анализ главных причин экологического кризиса, тенденцией его развития, а также последствий которые являются результатом антропогенных изменений в окружающей среде.

Одна из главных причин кризиса окружающей среды состоит в том, что огромные количества вещества извлеченного из недр земли, преобразовываются в новые соединения и рассеиваются в окружающей среде без учета того факта, что «все должно куда-то деваться».

Интенсивное использование всех видов природных ресурсов, без учета возможностей природы к самоочищению, приводит к интенсивному загрязнению биосферы.

Отсутствие действенного государственного контроля над соблюдением законов про охрану окружающей среды и системы эффективного наказания за нанесенный вред приводит к несоблюдению конституционных прав и свобод граждан.

Полное пренебрежение традициями хозяйствования, возможностями природы регионов и интересами коренного населения.

Очень низкий уровень экологического образования не только широких масс населения, а руководителей предприятий, государственных организаций, общая низкая экологическое сознание и культура.

Чрезмерная химизация сельского хозяйства и опасные способы его организации.

Полное отсутствие объективных долгосрочных экологических экспертиз всех планов и проектов развития промышленного хозяйства, энергетики, транспорта в течение послевоенного периода.

Использование на большей части производства старых и очень старых технологий и оборудования, которые требуют давно смены.

Отсутствие эффективно действующих законов по охране окружающей среды и подзаконных актов для их эффективной реализации.

Отсутствие постоянно объективной информации широких масс населения про экологическую обстановку окружающей среды, причин его ухудшения, виновных в загрязнении и пути для улучшения ситуации.

Открытие мелиорационных работ и их проведение в больших объемах без научных обоснований и эффективных технологий.

Количество токсичных («особо опасных») отходов, содержащих ядохимикаты, канцерогенные, мутагенные и др. вещества, неуклонно увеличивается достигнув 10% от всей массы твердых бытовых отходов.

Загрязнение атмосферы, гидросферы и педосферы, глобальными следствиями которых являются: глобальное потепление, вызванное парниковым эффектом атмосферы; увеличение, начиная с 1969 г. размеров озоновых дыр; кислотные дожди; запыление воздуха; нарушение экологии гидросферы; деградация глобальных функций почвы; обезлесение. Глобальными следствиями деградации почвы, обезлесения и засухи являются: опустынивание и сокращение биологического разнообразия.

Сеть транспортных путей в Украине достаточно густая, количество и активность автотранспорта в городах высокая, и вреда окружающей среде она наносит очень значительно. Транспорт — один из основных потребителей энергии, он также сжигает большую часть мирового объема бензина. Бензиновые двигатели загрязняют воздух. Основными причинами являются устаревшие конструкции двигателей, характер топлива и плохая организация движения. В отработанных газах, которые выбрасываются нашими автомобилями.

Наибольшее внимание привлекают такие проблемы обострения экологической ситуации, как последствие ухудшение качества жизни в результате антропогенного загрязнения окружающей среды и последствия катастроф.

Большого вреда грунтам наносит использование сельхозтехники на полях, которая регулярно переуплотняет землю, значительно снижая ее пухлость, насыщенность воздухом, активность обменных биохимических процессов. Основной причиной затопления сельскохозяйственных угодий стало из-за строительства дренажных сооружений.

Предлагается множество частных мер по улучшению природопользования, сохранению окружающей среды, повышению эффективности работы агропромышленного комплекса. Все это нужно и важно, но это лишь полуметры, их реализация только отодвинет во времени экологическую катастрофу но не предотвратит ее. Нужно все менять в корни, т.е. менять концепцию управления человеческим обществом, мировоззрение людей.

ЗМІСТ

1. Харченко М.О., Сокол В.Ю. Злиття підприємств як фактор підвищення їхньої конкурентоспроможності.....	3
2. Харченко М.О., Шевкун С. Переваги та недоліки вертикальної інтеграції господарюючих суб'єктів.....	4
3. Харченко М.О., Тарасенко К. Особливості та мотиви формування стратегічних альянсів.....	5
4. Люльов О.В., Скиртаченко В.І. Методи формування корпоративних структур в Україні.....	7
5. Люльов О.В., Прокопенко О.О. Доцільність застосування методів інтегральної оцінки фінансово-економічного стану підприємств.....	8
6. Могиленець Т.В., Скобенко М.В. Необхідність розвитку інтелектуального потенціалу трудових ресурсів.....	10
7. Коблянська І.І., Петренко В.В. Напрями вирішення проблеми безробіття в Україні.....	12
8. Шкарупа О.В., Карпенко О.Г. Впровадження інновацій як спосіб підвищення конкурентоспроможності бізнесу.....	14
9. Сабадаш В.В., Босик А.В. До питання ефективного використання матеріальних ресурсів на підприємстві.....	16
10. Дерев'янка Ю.М. Категорія «ресурс» в наукових дослідженнях....	18
11. Лукаш О.А., Чабада В.М. Транскордонне співробітництво України: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення.....	20
12. Голенка Р.А. Зарубіжні інвестиції в Україну.....	22
13. Сотник В.О., Руденко А.А. Проблеми якості робочої сили в Україні.....	23
14. Сотник В.О., Сургучова О.С. Проблеми та шляхи вирішення зайнятості населення в Україні.....	25
15. Сердюк Ю.С. Ефективність діяльності підприємств в ринковому середовищі.....	27
16. Савельєва Г.С. Економічна безпека підприємств.....	29
17. Лукаш О.А. Застосування гравітаційних моделей в економіці.....	31
18. Костюченко К.М. Інвестиційні тенденції процесів оновлення основних засобів промислових підприємств України.....	33
19. Коблянська І.І., Лісогуб С.О. Заробітна плата в умовах кризи.....	35
20. Дерев'янка Ю.М., Чабада В.М. Розвиток та проблеми реформування залізничного транспорту України.....	36
21. Дерев'янка Ю.М., Смірнова Н.А. Основні моделі розвитку підприємства.....	37
22. Сабадаш В.В., Шевченко Г.Ю. Трансформація економічної ролі оборотних коштів у сучасних умовах.....	39

господарювання.....	
23. Могиленець Т.В., Лисянська Я.Ю. Глобалізація та трудова міграція: наслідки впливу.....	41
24. Рибіна О.І., Олійник І.В. Євроінтеграція залізничного транспорту України.....	43
25. Рибіна О.І., Жильцова Д.О. Перспективи розвитку залізничного транспорту України.....	45
26. Рибіна О.І., Сокур А. Передумови реформування залізничного транспорту України.....	47
27. Рибіна О.І., Колесник М. Електрифікація залізниці України – нагальна потреба сучасності.....	49
28. Банна О.О. Оцінка фінансового стану компанії.....	51
29. Мішеніна Н.В., Кривущенко М.В. Дискримінантний аналіз як інструмент оцінки ймовірності кризи підприємства.....	53
30. Вороненко В.І., Ярова Ю.С. Здійснення промислово-інноваційної політики в Україні.....	55
31. Кубатко А.В., Ярмач А.В. Информационная экономика – новый этап развития общества.....	56
32. Вороненко В.І., Тітаренко А.В. Аналіз системного інвестиційного ризику на фондовому ринку України.....	57
33. Кубатко О.В., Сагалаєва І.О. Трудові ресурси промислового підприємства.....	58
34. Кубатко О.В., Німа Н. Класифікація і структура персоналу виробничого підприємства.....	59
35. Кубатко О.В., Лісовенко Д.В. Оцінка витрат промислового підприємства.....	61
36. Кубатко О.В., Гураль Р.Р. Розроблення стратегії розвитку підприємств.....	62
37. Кубатко А.В., Вовк Д.А. Мировая промышленность: основные векторы развития отрасли ИТ.....	63
38. Мареха І.С., Некрутенко О.В. Напрями інвестиційного забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектору України.....	64
39. Мареха І.С., Чабада В.М. Проблеми та перспективи розвитку експортного потенціалу України.....	66
40. Хребтова І.В. Розвиток недержавних пенсійних фондів як каталізатор у реформуванні пенсійної системи України.....	68
41. Левченко Г.М. Особливості розвитку ринку праці Сумської області протягом 2010 – початку 2011 років.....	70
42. Андрущенко М. Франчайзинг в Україні: реалії існування.....	72
43. Мага А.С. Безробіття і працевлаштування як дві взаємозв'язані	74

економічні проблеми.....	
44. Мартиненко А.О. Бідність як економічна проблема людства.....	76
45. Мар'янкіна К.В., Рябущенко В.В. Економічні проблеми проведення Євро-2012 в Україні.....	78
46. Сиротенко М.А. Основні аспекти формування та розвитку позитивного гудвілу підприємства.....	80
47. Волк О.Н., Филимонова Н.А. Нематериальная мотивация как метод сплотить коллектив ради достижения цели.....	82
48. Якущенко Л. Сучасні підходи до стимулювання працівників.....	84
49. Іваній А.А. Проблеми інвестиційної стратегії розвитку аграрного сектору України.....	86
50. Таранюк Л.М., Запороженко О.М., Босик А.В. Теоретичні засади підвищення ефективності господарської діяльності підприємств.....	88
51. Дегтярьова І.Б., Долга Д.М. Ініціація нових ринків як фундамент для розвитку інноваційної економіки України.....	90
52. Дегтярьова І.Б., Козлова Ю.О. Проблеми діагностики конкурентоспроможності підприємства.....	92
53. Дегтярьова І.Б., Палун І.В. Соціально-економічні проблеми управління.....	94
54. Галахова О.В. Принятие трудового кодекса. «За» и «против».....	95
55. Рогоз В.М. Моделювання збуту сільгосппродукції в умовах ринкової реформи.....	97
56. Бурлакова І.М., Старостенко Т.С. Аналіз інноваційних процесів на сільськогосподарських підприємствах.....	98
57. Ткаченко О.В. Управление конфликтами.....	100
58. Чортюк Ю.В., Ковальова А.І. Оцінка сучасного стану інвестиційного клімату в Україні.....	102
59. Чортюк Ю.В., Кулик Л.А. Формування політики розвитку трудового потенціалу України.....	104
60. Сабадаш В.В., Коваленко Є.В. Вільні економічні зони у системі світогосподарських зв'язків.....	106
61. Карпіщенко О.І., Шабан Г.О. Організаційні інструменти сприяння розвитку інноваційно-інвестиційних процесів.....	108
62. Зіненко Ю.В. Проблеми інтелектуальної власності в Україні.....	109
63. Карінцева О.І., Гончарова В.В. Стратегічне управління економічною безпекою підприємства.....	111
64. Карінцева О.І., Сиротенко О.А. Вплив інвестиційного фактора на процеси економічного розвитку Сумської області.....	113
65. Маценко А.М., Босик А.В. Методические подходы к оценке производственного потенциала предприятия.....	115

66. Ковальова А.І., Савельєва К.В. Порівняльний аналіз підходів до оцінки валютних ризиків.....	116
67. Старченко Л.В., Некрутенко О.В. Гіперконкуренція як вища форма конкуренції в умовах глобалізації економіки.....	118
68. Коваленко Є.В., Михайлюк Ю.О. Проблеми аналізу фінансового стану підприємства в сучасних економічних умовах.....	120
69. Лук'яненко В.В., Некрутенко О.В., Лавриненко А.С. Корпоративні облігації в структурі джерел фінансування діяльності підприємства.....	122
70. Грек В.А. Демографічні чинники формування трудового потенціалу Сумського регіону.....	124
71. Пронікова Ж.С. Творчий потенціал молодих спеціалістів як якісна характеристика трудового потенціалу населення країни.....	126
72. Гибнер Л.К. Ефективність ігрових методів в обученні и созданий дружного рабочего коллектива.....	128
73. Герего О.В. Методи управління природоохоронною діяльністю....	130
74. Сотник В.О. Еколого-економічне прогнозування розвитку галузі ІТ.....	132
75. Сотник И.Н., Вакал Ю.Е. Эколого-экономические проблемы выращивания рапса в Украине.....	134
76. Мазин Ю.А., Машенко В.Г. Эколого-экономические предпосылки и направление стимулирования развития альтернативной энергетики.....	136
77. Лукаш О.А., Баранова А.С. Аналіз виробництва екологічно чистої продукції.....	138
78. Рибіна О.І., Барикіна Т. Основні джерела забруднення довкілля на залізничному транспорті.....	140
79. Рибіна О.І., Германчук І. Викиди як основні джерела забруднення повітря залізничним транспортом України.....	142
80. Шкарупа О.В., Сокол В.Ю. Атомна енергетика: економічна доцільність та екологічна безпека.....	143
81. Лямцев О.В., Штирхун Р.П. Використання альтернативних видів моторного пального як чинник вирішення екологічних проблем.....	145
82. Шапочка М.К., Штирхун А.М. Шляхи покращення стану повітряного басейну на прикладі м. Шостка.....	147
83. Карпіщенко О.І., Карабка Р.Ю. Екологічний менеджмент в Україні.....	149
84. Петровська С.А., Шевченко О.Ю. Вплив будівництва на фізико-географічні умови природи міста.....	151
85. Петровська С.А., Титаренко Ю.В. Депресивність сільських	153

територій України.....	
86. Петровська С.А., Тімошова О.С. Модель сталого розвитку.....	155
87. Петровська С.А., Рибалка М.В. Шляхи подолання еколого-економічної кризи в Україні.....	157
88. Петровська С.А., Петрушко Н.М. Стан проблеми сталого розвитку в Україні.....	159
89. Петровська С.А., Коваленко Я.А. Соціальні, екологічні та економічні проблеми Сумської області та шляхи їх вирішення.....	161
90. Петровська С.А., Кириченко Т. Екологічна криза та шляхи її подолання.....	163
91. Петровська С.А., Зарубіна В.В. Загальна характеристика та основні принципи концепції сталого розвитку.....	165
92. Мареха І.С., Іваній А.А. Формування системи інтеграційних відносин як важливої умови сталого розвитку підприємств АПК.....	167
93. Часник О.О., Часник О.М., Часник Ю.М. Ресурсозбереження як передумова розвитку економіки.....	168
94. Сабадаш В.В. Науково-методичні підходи до розроблення неконфліктних варіантів екополітики.....	170
95. Сотник І.М., Хомініч Ю.І. Еколого-економічні проблеми промислових та побутових відходів в Україні.....	172
96. Мазин Ю.О., Церковицкая Т.В. Экономико-правовые предпосылки внедрения экологического менеджмента на предприятии.....	174
97. Машенко В.Г. Эколого-экономические приоритеты инновационной энергетики.....	176
98. Сотник І.М., Німко С.І. Еколого-економічна освіта як фактор сталого розвитку.....	178
99. Приймаєнко С.А., Левченко А.М. Соціо-еколого-економічні проблеми електроенергетичної галузі України.....	180
100. Волк О.М., Ковзік Д.А. Проблема раціонального використання та управління лісовими ресурсами.....	182
101. Вороненко В.І., Чепурний В.Д. Вплив ресурсозабезпеченості території країни на напрямок розвитку її економіки.....	184
102. Шапочка М.К., Пальчун М.А. Роль екологічного менеджменту на підприємстві.....	185
103. Шапочка М.К., Німко С.І. Шляхи вдосконалення водокористування в м. Шостка.....	187
104. Тур А.Н. Проблемы экологического налогообложения в сфере природопользования.....	189
105. Мищенко А.Б. Экономическая эффективность природоохранных	191

мероприятий.....	
106. Пімоненко Т.В., Крохмаль О.Ю. Аналіз забруднення навколишнього середовища промисловими підприємствами корпоративного сектору України.....	193
107. Ромашко А.С. Екологічні інновації – джерело ефективного розвитку економіки.....	195
108. Сотник І.М., Шапошник О.О. Еколого-економічні проблеми ефективного використання природно-рекреаційного потенціалу Сумської області.....	197
109. Чепурний В.Д. Сталій розвиток як об’єктивна необхідність розвитку виробничих відносин.....	199
110. Шевцова С.В., Терещенко И.В. Формирование модели логистической системы рециклинга отходов.....	200
111. Мишенина Н.В., Шевцов С.В. Формирование логистических систем с учётом экологической составляющей.....	202
112. Чигрин О.Ю., Лобода Ю.В. Атмосферне повітря і проблеми, пов’язані з його забрудненням.....	204
113. Чигрин Е.Ю., Хакимова Е.Р. Рынок эколого-ориентированных инноваций и устойчивое развитие.....	206
114. Старченко Л.В., Чмель Т.О. Методичні основи оцінки еколого-економічного стану регіону.....	208
115. Долгодуш А.І. Формування мотиваційного інструментарію водокористування в контексті сталого розвитку.....	210
116. Козубенко К.І. Методологія оптимізації підходів до сучасного управління водокористуванням.....	212
117. Волк О.Н., Боровенская Ю.В. Причины экологического кризиса.....	213

Наукове видання

Економічні проблеми сталого розвитку

Тези доповідей
науково-технічної конференції викладачів,
співробітників,аспірантів і студентів
факультету економіки та менеджменту,
присвяченої Дню науки в Україні

(Суми, 18-22 квітня 2011 року)

Частина 2

Відповідальний за випуск проф. А.Ю. Жулавський
Комп'ютерне верстання Я.В. Кобушко

Стиль та орфографія авторів збережені.

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 13,02. Обл.-вид. арк.16,07 .
Тираж 60 пр. Зам. №

Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.